

VEEBRUAR NR 101

REAKTOR

BRANDON SANDERSON:
POSTMODERNISM
FANTAASIAKIRJANDUSES

MAIRI LAURIK:
EESTI NOORTEULME
AASTAL 2019

JUTUD,
KATKENDID
JA KATK SINU
TELEFONIS

Peatoimetaja veerg 02/20 (Triin Loide)

Reaktor alustas käesoleva numbriga oma teist numbritesadat. Eelmine Reaktor oli ilus ja ümmargune 100: iga Reaktor on küll oluline ja eriline, aga sedasorti tseremoniaalsused aitavad korra sammu tagasi astuda ja aduda, et tehtud on suur töö. Reaktorid pole küll kaksikvennad, mõnesse mahub rohkem, teise vähem, ent üsna tihti on numbrid väikese raamatu mõõtu ning selliseid helmeid üksteise järel sada tükki traadile lükkida ... Kõik asjaosalised, peamiselt kaastöölised, on teinud tubli töö.

Reaktor on aeg-ajalt ikka erinumbreid üllitanud. On aeg taas üks selline käima tõmmata – kuulutame välja erinumbri Kreetor, mis ilmub oktoobri lõpus külalistetoimetaja Veiko Belialsi valvsa pilgu all. Rõhuasetus on loomisel ja loovusel, mida rajum ja omanäolisem ulme, seda parem (ei hakka meelega ühtegi eeskujuks olevat tekstinäidet tooma, et võimalikud autorid sellesse kinni ei jääks). Samas – seekord anname võimaluse ka absurdile, sürrealismile ja maagilisele realismile, aga see peaks siis eriti hea olema. Oodatud on tugeval professionaalsel tasemel jutud, aga ka ülevaated ja arvustused, mille objektiks on samuti ekstreemselt veidrad, aju sõlme ajavad, aga seda enam tõsiselt võetavad ulmeteosed. Kaastööd saata aadressile toimetus@ulmeajakiri.ee ja lisada kindlasti märksõna **Kreetor**, et oleks teada – see kaastöö on erinumbris. Erinumbri puhul ei ole garantiid, et kõik, mis saadetakse, ka avaldamisele läheb (vähemalt erinumbris, sobivuse korral võime neid panna muudesse numbritesse, kui muidu tahedad tekstid, aga temaatika ei sobi).

Sel aastal on siis plaanis esialgu kaks erinumbrit. Juba tükk aega tagasi sai välja kuulutatud ka erootika erinumber Erektor, mis on küll pigem koht allapoolevööd naljade tegemiseks, aga seda haldab täielikult Manikkide Tänav ja veel on aega sinna tekste saata, number peaks mulle teadaolevat ilmuma aprillis. Täpselt sama jutt kehtib ka Erektori puhul: erinumbris ei pruugi kõik saadetud tekstid minna, küll aga võime neid sobivuse korral muudesse numbrites avaldada.

Veebruarikuine number kannab kahjuks veidi seda pitserit, et eks vanad olid hakkavad ehk veidi väsima või saavad mõtted otsa: arvustajaid on seekord ainult üks. Jüri Kallas loobus juba mõnda aega tagasi sellest ülesandest, Tõnis jätab tihtipeale pikemad, mahukamad ja erinumbreid vahele. See on arusaadav: kui hobi muutub tööks, siis hakkab kaduma loome- ja nokitsemisrõõm, eriti kui selle töö eest piisavalt ei maksta. Ja vahepeal on vaja puhkust ning vaheldust. See-eest Nebulale kandideerivaid lühijuttusid [Tõnis lugesküll](#) ning kirjutas neist ka meile. Küll aga kui keegi tunneb, et tahaks ilmunud juttusid arvustada, siis selleks ei pea ennast üldse kuidagi pikalt projektiga siduma või oma hinge meile maha müüma, avaldame arvustusi ka ühekordselt suurima heameelega. Erilised suunamudijad me olla ei taha ega viitsi, kuigi ma vahepeal ajan sõrad vastu teatud asjadele, meie roll on ju lihtsalt vahendada ja olla üks suur õunakast, kuhu otsa soovijad saavad ronida.

Heaks näiteks puhkuse vajalikkusest on Kalver Tamm, [kelle õnnesoovid](#) on jätkuvalt põhjalikud, head ja nauditavad.

Weinberg võttis aga eelmises numbris olnud jutud [põhjalikumalt kokku](#) ning jääb üle vaid nõustuda temaga, kui ta ütleb, et: "Mulle tundub, et osade kirjutajate puhul hakkavad Reaktoris ja veel siin-seal ilmunud tekstide koguhulga peale juba autorikogu „kõrvad“ paistma. Tehtagu!"

Tehtagu! Jekimovi jutukogu ootan ma ammu. Rait Piir võiks ka rohkem kirjutada. Samuti ootaks Joel Jansi jutukogu, kes torkab jutumaastikul silma peamiselt sellega, et tal on juttudes

alati mingi ma ütleks lausa, et klassikaline vorm. Kirjandus kipub väga vabasse vormi liikuma tänapäeval, mida ma ei oska kuidagi hinnata: vabavärss on mu meelest loetavam kraam kui riimluule, samuti hindan ma kirjanduses peamiselt protsessi ja teekonda, mitte lõpplahendust, seega sobivad ka need jutud (ka ulmeväliselt), mis lihtsalt korraks avavad mingi stseeni, mingi pildi, algavad poolelt sõnalt, lõppevad poolelt sõnalt ... Ent Joel on selles kõiges väga värskendav: tema lugudel on alati mingi kandev *idee* ja ma olen väga kade. Mina oskan hästi käsitööd, või noh, mulle on öeldud, et ma oskan seda käsitööd hästi: ma saan suurepäraselt hakkama kuivade akadeemiliste tekstidega, kus pole vaja teha muud, kui lihtsalt kirjutada, samuti saan ma hakkama nende poole pealt algavate ja eikusagil lõppevate elukirjeldustega, aga neid kandvaid ideid ... Neid nagu ei ole. Kadedus on kole asi, teinekord ma tahaks kohe Joelile halvasti öelda, kui ta jälle kurtma hakkab, et on andetu. No ei ole.

Aga eks see vist ole eestlastele omane, et ei osata kuidagi olla ega käituda situatsioonis, kus kurtmiseks justkui pole alust.

Ja neid on ju palju, kes kirjutavad hästi või kes kirjutaksid hästi, kui nad rohkem kirjutaksid.

Tervitades

Triin & toimetus

Kaanepildi ja -kujunduse autor on Gerli Carol K.

Päeva materjal Wikipedias, jaanuar 2020
(Taivo Rist)

Buzz Aldrin

KUU ULMEAJAKIRI: "Venture Science Fiction" (4. jaanuar)

Ilmus 1957–58 (10 numbrit) ja 1969–70 (veel 6 numbrit), mõlemal juhul ajakirja "Fantasy & Science Fiction" kaasväljaandena. Toimetajad olid väga head: Robert Mills ja Edward Ferman, mõlemad pälvisid 3 parima ajakirja või parima toimetaja "Hugot". Väljaandja oli Edward Fermani isa Joseph Ferman (sündis Leedus!). Ajakirjas ilmus keskmisest rohkem seksi ja vägivalda ning Theodore Sturgeoni jutu "The Girl Had Guts" kohta (seal esineb tulnukviirus, mis paneb haigestunud oma sisikonda välja oksendama) kirjutasid lugejad, et see tegi nad päriselt haigeks. Asimov avaldas seal 4 teadusartiklit ja kõige mälestusväärsema teona avaldas ajakiri Sturgeoni seaduse, mille järgi 90% kõigest on saast. VSC läbimüüki kahjustasid vilets kaanekunst ja viletsad illustratsioonid. 1963–65 ilmus ajakirjast Briti ja Austraalia väljaanne – 28 numbrit F&SF ja VSC lugude kordustrukke. Neilgi oli vilets kaanekunst, sageli polnud kaanel üldse muud peale sisukorra.

https://en.wikipedia.org/wiki/Venture_Science_Fiction

KUU AJALUGU: paleotseen (8. jaanuar)

Paleotseen algas 67 miljonit aastat tagasi tulevargiga, milles saurused oma õnnetu otsa leidsid. Ellu jäid imetajad, kes olid piisavalt väikesed, et urgu pugeda ja seda mitte vaadata – nagu "Trifiidide päevas". Paleotseen lõppes 56 miljonit aastat tagasi paleotseeni-eotseeni soojusmaksimumiga, mis on viimaste aastamiljonite kõige kõrgem temperatuur ja milles samuti pooled liigid välja surid. Kui tänapäeval on Maa keskmine temperatuur 14 °C, siis paleotseenis 24–25 °C. Kliima oli ekvatoriaalne, kohati troopiline, ainult poolustel oli paraskliima, liustikke polnud kuskil. Loomad olid üldiselt väikesed ja suurte rohusööjate puudumise tõttu kasvasid metsad tihedaks. Atlandi ookean oli tänapäevasest kitsam ja üle Gröönimaa sai Põhja-Ameerikast Euroopasse, seevastu Euroopat ja Aasiat eraldas Turgai meri. Ameerikate vahel oli samuti meri, India polnud veel Aasiaga kokku põrganud, Antarktika alles hakkas eralduma Austraaliast ja Lõuna-Ameerikast.

<https://en.wikipedia.org/wiki/Paleocene>

KUU TEGELANE: Jill Valentine (19. jaanuar)

Jill Valentine on ellujäämisõudusvideomängude sarja "Resident Evil" peategelane. Koos oma partneri Chris Redfieldiga võitles ta alguses meditsiiniettevõtte Umbrella Corporation vastu, kelle bioterrorism loob sombisid. Hiljem asutas ta Bioterrorismikindluse Hindamise Alliansi, et võidelda mustal turul järjest enam müüdavate bioorgaaniliste relvade vastu. See oli algul erasõjaväeüksus, pärast töötas ÜRO Julgeolekunõukogu alluvuses. Mängudes oli Valentine'i välimuse eeskujuks kanadalane Julia Voth, filmisarjas mängis teda inglane Sienna Guillory. Valentine'i on korduvalt kiidetud selle eest, kuidas naisi kujutatakse: sama kompetentse ja võimekana kui tema partnerit ning vähem seksualiseerituna, ehkki mõne jaoks oli ta ikkagi liiga seksikas. Esimene mäng temaga ilmus 1996 ja tänavu ilmub juba 20. mäng. Filmisarja "Resident Evil" esimene film ilmus 2002 ja seni viimane, kuues film 2017. Filmisarjas on ta aga kõigest kõrvaltegelane Alice Marcuse kõrval, keda kehastab Milla Jovovich.

https://en.wikipedia.org/wiki/Jill_Valentine

KUU PROMINENT: Buzz Aldrin (20. jaanuar, 90. sünnipäev)

Astronaut Buzz Aldrin osales missioonidel Gemini 12 ja Apollo 11. Ta oli teine inimene, kes Kuu peal kõndis, ja esimene, kes Kuu peal kuses. 2002. aastal kutsus vandenõuteoreetik Bart Sibrel ta ühte hotelli, väites, et jaapani lastetelešõu tahab teda intervjuuerida, aga tegelikult nõudis, et Aldrin vannuks, käsi piiblil, et ta tõepoolest Kuu peal käis ja et Kuu-reisid pole võltsitud. Kuid 72-aastane Aldrin ei hakanud vanduma, vaid andis endast poole nooremale, 37-

aastasele Sibrelile lõuga. Sibreli kaaskond jäädvustas kõik ilusasti filmile. 86-aastaselt sai temast kõige vanem inimene, kes käinud lõunapoolusel. Aldrin on hulgas teleseriaalides iseend mänginud: nende hulka kuuluvad "Simpsonid", kus ta sõidab koos Homer Simpsoniga kosmosesse, "Kolmas kivi Päikesest", "Futurama", "Transformerid" ja "Suure paugu teooria".

https://en.wikipedia.org/wiki/Buzz_Aldrin

KUU VÄLJASURNUD ELUKAS: heterodontosaurus

Nimi "heterodontosaurus" tähendab "erinevate hammastega sisalik" ja tal oligi kolme sorti hambaid, sealhulgas kihvad. Sisalikel on enamasti kõik hambad ühesugused. Ta oli tänapäevaks välja surnud lindvaagnaliste seltsi väike sisalik: pikkus 118–175 cm ja kaal 2–10 kg (mõelge, kui palju kaaluks sama pikk inimene). Samas kõige väiksemad lindvaagnalised kasvasid ainult 65–75 cm pikaks. Ta elas juura ajastu alguses 200–190 miljonit aastat tagasi ja oli üks kõige primitiivsemaid lindvaagnalisi. Tagajalgadel oli 4, esijalgadel 5 varvast. Kihvadest hoolimata oli ta eeldatavasti taimetoiduline nagu teised lindvaagnalised või äärmisel juhul kõigesööja. Tema jäänuseid on leitud Lesotost ja sellega piirnevatelt Lõuna-Aafrika aladelt. Teadlased vaidlevad, kas ta liikus kahel või neljal jalal või suutis mõlemat. Kihvade otstarve on samuti segane, näiteks tüügassead on taimetoidulised ja kaevavad kihvadega maad.

<https://en.wikipedia.org/wiki/Heterodontosaurus>

KUU KOSMOSEPILT: Luige Silmus

Luige Silmus on Luige tähtkujus asuv supernoova jäänuk. Infrapunases, raadio- ja röntgenikiirguses paistab Luige Silmus täiesti suletuna, nähtavas valguses mitte. Supernoova kauguse kohta on mitmesuguseid hinnanguid (1470–2600 valgusaastat), läbimõõduks on hinnatud 130 valgusaastat, vanuseks 21 tuhat aastat. Oletatakse, et plahvatuses pidanuks järele jääma 12–15 Päikese massiga neutrontäht, mida pole veel leitud (teadlaste peamine versioon: seni on halvasti otsitud). Luige Silmus on pehme röntgenikiirguse tugev allikas. Joe Haldemani romaanis "Mindbridge" on Luige Silmus jäänuk surematu ja kõikvõimsa liigi kodutähest, mis lõpuks otsustas end hävitada.

<https://commons.wikimedia.org/wiki/>

[File:Ultraviolet_image_of_the_Cygnus_Loop_Nebula_crop.jpg](#)

PÄEVA MATERJAL COMMONSIS

KUU ILLUSTRATSIOON: Nazca kaljujoonis koolibrist (14. jaanuar)

Olete ehk kuulnud Peruu asuvates Nazca kaljujoonistest. Need on tehtud inkade poolt 500 e.m.a. kuni 500 m.a.j. Peruu arheoloog Toribio Mejía Xesspe avastas need 1927 ja avalikustas oma leiu 1939. Sellest ajast peale on neid Peruu avastatud sadu. Nad on laiali 450 km² suurusel alal, suurim on peaaegu 370 m pikk, ehkki kuulsaimad joonised on väiksemad. Nazca kõrb on üks kõige kuivemaid kohti Maal, lisaks on seal aasta ringi ühtlane temperatuur +25 °C ja tuul peaaegu puudub, mistõttu joonised on hästi säilinud. Nende eesmärk on teadmata, minule isiklikult meeldib hüpotees, et nad valmistati selleks, et jumalatel oleks huvitavam maapinda vaadata. Dänikeni hüpotees, et ainult tulnukad suudavad selliseid hiiglaslikke pilte teha, pole nähtavasti õige: hoolika plaanimise korral suudab väikegi meeskond nappide vahenditega kõige suuremadki kujundid mõne päevaga valmis teha, ilma et peaks tööd õhust vaatama ja juhendama. Esilehel oli pilt koolibrist, aga mina lingin selle asemel artikli.

https://en.wikipedia.org/wiki/Nazca_Lines

KUU SÜRREALISM: Maailma kultuurikeskus Berliinis

[https://commons.wikimedia.org/wiki/](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Haus_der_Kulturen_der_Welt_Blaue_Stunde_Berlin_160521_ako.jpg)

[File:Haus_der_Kulturen_der_Welt_Blaue_Stunde_Berlin_160521_ako.jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Haus_der_Kulturen_der_Welt_Blaue_Stunde_Berlin_160521_ako.jpg)

KUU TEHNIKAPILT: tagurpidi lennukid

Miks need lennukid pea alaspidi ja kõht ülespoole lendavad? Sest nad on vigurlendurite üksus.

[https://commons.wikimedia.org/wiki/](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:The_Red_Arrows_roll_upside_down_in_tight_formation_during_display_training_MOD_45147906.jpg)

[File:The_Red_Arrows_roll_upside_down_in_tight_formation_during_display_training_MOD_45147906.jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:The_Red_Arrows_roll_upside_down_in_tight_formation_during_display_training_MOD_45147906.jpg)

KUU MATEMAATIKAVIDEO: Sierpiński oktaeeder (14. jaanuar)

[https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Visit_of_the_Sierpi](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Visit_of_the_Sierpi%C5%84ski_octahedron_20191124_5K.webm)

[%C5%84ski_octahedron_20191124_5K.webm](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Visit_of_the_Sierpi%C5%84ski_octahedron_20191124_5K.webm)

KUU ASTRONOOMIAVIDEO: Teadlased püüdsid ühe neutriino purki. (16. jaanuar)

[https://commons.wikimedia.org/wiki/File:NASA](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:NASA%27s_Fermi_Links_Cosmic_Neutrino_to_Monster_Black_Hole.webm)

[%27s_Fermi_Links_Cosmic_Neutrino_to_Monster_Black_Hole.webm](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:NASA%27s_Fermi_Links_Cosmic_Neutrino_to_Monster_Black_Hole.webm)

ESIMENE VANAFILM: "Raudne hobune" (18. jaanuar)

2½ tunni pikkune 1924. aasta tummfilm jutustab raudtee ehitamisest, mis ühendas USA ida- ja läänerrannikut. Millegipärast tuli mulle meelde nõukogude filmikunst: kangelaslikud kommunistid ehitavad Ida-Siberi raudteed Vaikse ookeanini, aga neid takistavad valgekaartlased (filmis indiaanlased), pursuid ja suurmaaomanikud. Esineb ka sotsialistlik võistlus. Lõpp on loomulikult ette teada. Abraham Lincoln on sama tark, ettenägelik ja peaaegu kõikvõimas kui Lenin. Film tegi režissööri John Fordi kuulsaks ja rikkaks, 2011 valiti "Raudne hobune" kultuuriliselt oluliseks filmiks, mis kuulub säilitamisele Kongressi raamatukogus, aga mina suutsin selle läbi vaadata ainult analoogiate otsimise abil nõukogude filmidega. Kujutlege vaid lõpulahingut: neli meest seisavad kõrvuti, vaenlase snäiper laseb ühe maha, ülejäänud kolm seisavad oma kohal edasi, ainult ringutavad käsi ja hüüavad needusi. Heade poolel osaleb lahingus ka prostituutide pataljon. Aga kui kohtuvad kangelane ja pahalane (see snäiper), mõlemad relvastatud, siis eelistavad nad tulirelvadele rusikavõitlust.

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:The_Iron_Horse.webm

TEINE VANAFILM: "Flapper" (20. jaanuar)

1½ tunni pikkune 1920. aasta komöödia 25-aastase Olive Thomasega peaosas. Film tutvustas maailmale flapperite subkultuuri. Thomas mängis 16-aastast neidu ja see jäi talle peaaegu viimaseks filmiks. Ta oli abielus Mary Pickfordi venna Jackiga ja jõi sama aasta septembris kogemata ära elavhõbedikloriidi vesilahuse, mis oli mõeldud Jackile süüfilise raviks. See oli esimene Hollywoodi surmaskandaal. Sisust. 16-aastane neiu armub vanemasse mehesse, kes suhtub temasse kui lapsesse. Siis saab neiu enda valdusse kohvri poolilmadaami riietuse ja ehetega ning otsustab koolivaheajaks koju sõites etendada vampi, et armastatule muljet avaldada. Edukalt. Mina sain naerda ja kahtlustan, et vahel isegi selleks ette nähtud kohal. Komöödiafilmide juures vist polegi vahet, peaasi et naerda?

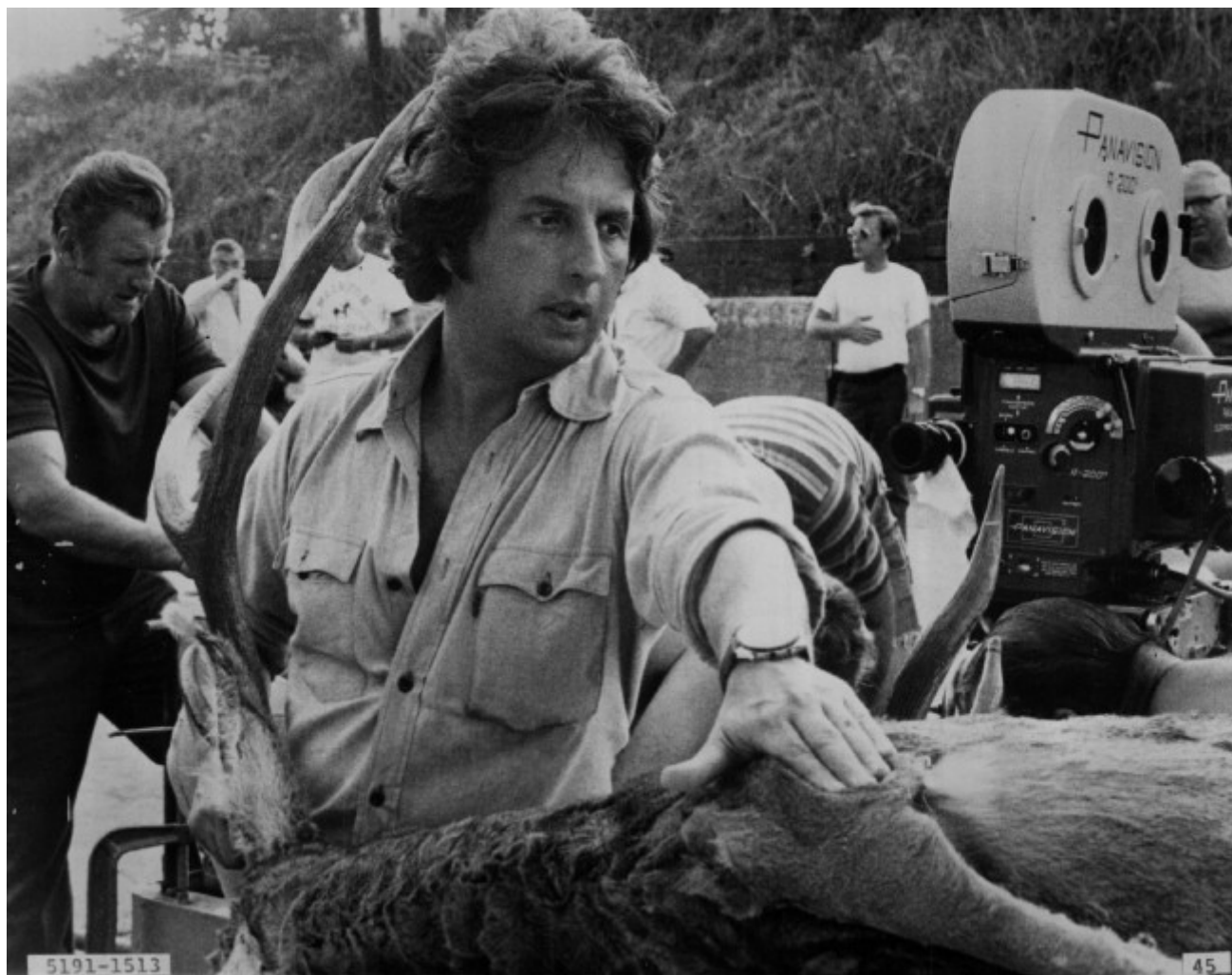
[https://commons.wikimedia.org/wiki/File:The_Flapper_\(1920\).webm](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:The_Flapper_(1920).webm)

KUU LOODUSEVIDEO: Arktika jää sulamine (21. jaanuar)

Siin on nüüd puust ette tehtud ja punaseks värvitud (hea küll, jääst ja valgeks), kuidas globaalne soojenemine on mõjutanud Arktika jääkatet aastail 1984–2019. Kestab 2 minutit.

<https://commons.wikimedia.org/wiki/File:NASA-WeeklyArcticSealceAge-1984-2019.webm>

Palju õnne, Michael Cimino! (Kalver Tamm)

Mees ise on oma sünnipäeva osas mitmeid erinevaid numbreid välja andnud. Küll on muutunud kuupäev, küll aastaarv, aga üldine konsensus on, et itaalia juurtega ameerika lavastaja ja stsenarist Micheal Cimino on sündinud 03. veebruaril 1939. aastal

Õppis kolledžis maalikunsti ja arhitektuuri ja kunstiajalugu ning leidis õpingute kõrvalt aega ka reserväelaste koolitusel käia. Vietnamsse küll realselt ei sattunud, aga see ei takistanud mehel „Deer Hunteri“ linastumise eel vihjamast, et film osaliselt tema enda läbielamistel põhineb.

„Hirvekütt“ ongi see film mistõttu Michaelit põhiliselt hea sõnaga meenutatakse. Kurikuulsam on aga sisuliselt United Artist stuudio põhja lasknud „Heaven's Gate“. Aga kõigest enamvähem järgemööda.

Alustas Michael hoopiski telereklaamide lavastajana ja kohtas selle töö käigus Joann Carelli, kes siis, mehe enda sõnade kohaselt, suunas ta stsenaariumide kirjutamise manu. Selleks, et lavastada on vaja head stsenaariumi, head stsenaariumid aga maksavad raha, aga kuna Ciminol raha ei olnud, siis tuli stsenaarium ise kirjutada. Väga loogiline.

Mehe esimene panus stsenaristina oli filmile „Silent Running“, kus Maal on kogu taimne elu välja surnud ja ainuke lootus roheluse taastamiseks on Saturni ümber orbiidil hõljuvate laevade bio-kuplite all kasvavatel puudel, põõsastel. Mitte just kõige loogilise sisuga film, aga Bruce Dern roboteid pokkerit mängima õpetamas kindlasti meelde jääv stseen ja ta lõpumonoloog parasjagu mõjus ja kaunilt sümbolistlik. Igatahes kuulsaks selle filmiga Mike Cimino veel ei saanud.

Suure sammu kuulsuse lähemalt tegi ta aga oma järgmise stseenanariumiga filmile „Thunderbolt ja Lightfoot“. Clint Eastwood isiklikult mõtles, et võtab ja lavastab selle filmi ära, aga pärast Michaeliga kohtumist otsustas, et võib Michael ise ka vägesid juhatada. Clint mängis ise lihtsalt peaosas. Oma olemuselt selline veits pöörasemat sorti *road-movie*, kus Clint võtab noore Jeff Bridgesi oma tiiva alla ja koos paari endise kambajõmmi ja tankitõrjekahuri abiga planeeritakse üks raharööv. Mida siin stsenaariumi poolelt hindasin oli väga kenasti sisse kirjutatud *foreshadowing*. Elemendid, mis varasemalt sisse toodi ja ka tegevust edasi viisid tulid filmi finaalis uuesti olulistena tagasi. Punapäised naised näituseks. Kõige suurem kiitus aga stsenaariumile ja Jeffi näitlejatööle (teenis selle eest ka Oscari nominatsiooni) surmastseeni eest, mis oli tõesti mõjus. Näed kuidas meest lüüakse jalaga pähe, aga no see on ju film, filmides lüüakse alatasa jalaga kedagi vastu pead ja midagi ei juhtu, nii et see vaikne hääbumine mõjub osalt ka kui filmireeglite rikkumine.

Mis on aga minu meelest veel oluline selle filmiga seoses meelde jätta on Clint Eastwoodi osalemine. Cimino „Heaven's Gate“ fopaast lähtuvalt lühikeseks jäänud lavastajakarjääri jooksul tegi ta küll koostööd paljude nimekate meeste ja naistega (nimetame siin praegu Meryl Streepi, Mickey Rourke', Christopher Walkenit ja Robert De Niro), aga kui sellest rivist nimetada üks mees kellega ei tahaks tülli minna ja kellele väga vastu ei kobise, siis on see Clint. Ehk siis, minu isiklik tõlgendus on, et kui edaspidi oli Ciminol pidevalt jama sellega, et küll kippus nii aega kui raha rohkem kuluma kui algselt planeeritud oli, siis „Thunderbolt ja Lightfoot“ filmimise ajal hoidis Clint teda kenasti vaos.

Sest juba Michaeli järgmine lavastus „Deer Hunter“ läks üle. Üle aja ja üle eelarve. Päästis Michaeliga aga see, et tegemist on väga hea filmiga. Julma ja masendava ja lootusetuse tunnet kandva, aga sellegipoolest hea filmiga. Kolme tunnine film, mille ajal ei hakka igav ja mis on täis meeldejäävaid stseene. Suurepärane saavutus. Terasetehas, kus ei kujuta korrakski ette kedagi Irene Cara laulude saatel tantsima, pulm/väkke saatmine, kus terve linn saadab kangelasi Vietnami poole tee, De Niro ja leegiheitja, De Niro, Walken ja revolver ja nii edasi. Lõpuni välja. Õõvastava lõpustseenini.

„Hirveküti“ peadpööriv edu aga vähemalt osaliselt süüdi ka järgnevas kiires allakäigus. Nimetati Michaelit ju lausa kinokunsti „teiseks tulejaks“. Orson Welles siis arvatavasti see esimene. No ja selline asi ilmselt võib pea natuke sassi ajada küll. Sest „Hirvekütile“ järgnes „Heaven's Gate“. Osaliselt ajaloosündmustele tuginev western ahnetest suurmaaomanikest ja tublidest ja töökatest sisserändajatest, kes omavahel väga läbi ei saanud ja ratsionaalsete inimeste kombel otsustasid oma vaidluse lahendada selliselt, et rahajõmmid palkasid mõnedkümmend härrased, et need 125 emigranti maha laseksid. Linastus film ligemale aasta

hiljem plaanitud ja maksma läks umbes neli korda rohkem kui mõeldud oli. Ja kriitikutele ei meeldinud ja publikule ka ei meeldinud. Nii et koos United Artist stuudioga löödi kujuteldavat hingekella ka Cimino karjäärile. Minu hinnangul natuke pada sõimab katelt situatsioon. Ühelt poolt stuudio ilmselt lootis, et tuleb järgmine megahitt, lasid Michaelil ikka väga vabalt toimetada, aga siis kui tähtajad ja eelarved juba lootusetult lõhki läksid, ehmatati ära ja prooviti mingigi asjaga kinodesse jõuda. Ciminol endal oli muidugi ka sedapalju ülbust, et esimese hooga tuli välja viis tundi ja peale kestnud versiooniga ja lubas sellest heldelt umbes 15 minutit välja lõigata. Reaalselt kinno jõudis kolme poole tunnine film, pidas seal tubli nädala vastu ja siis nuditi ta kahe ja poole peale.

Minus niipalju ajaloohuvilist ei ole, et kõigi nende erinevate versioonidega tutvust teha sooviksin, nii et piirdusin ainult Criterioni sarjas välja antud *director's cutiga*. Emotsionaalsest köitvusest jäi puudu. Selles mõttes küll tubli töö, et 216 minutit filmi oli parasjagu ladus vaadata, aga ükski tegelane väga hinge ei pugenud. Ehk siis mastaapsusele rõhudes ununes Ciminol tegelaste huvitavaks kirjutamine. Tegelaste kellele vaataja kaasa elaks, kelle saatus korda läheks. Nii et ses osas täielik raiskamine.

Pigem nimetaks raiskamiseks ka seda mis edasi sai. Täpsemal siis, et suurt midagi ei saanud. 16 aasta jooksul 4 filmi. Aga no sedasi see filmitööstus lihtsalt toimetab. Raha lendu laskmist ei andestata. Minu soovitus oleks olnud küll Clint Michaeli selja taha seisma panna, kus ta siis sobival ajal oleks saanud Magnumi trumliga kõristada ja oleks tulnud sealt väärt kraami veel, aga läks teisiti. Neist neljast ma ise vaatasin veel „Year of the Dragoni“ ära, kus Mickey Rourke suhteliselt emotsioonitult politseiuurijat kehastas, kes Hiinalinnas noore ja ambitsioonika pilusilmaga vägikaigast vedama asus. Eestkätt tasub meelde jätta filmina, mille lõpuvõitlus Quentin Tarantinole väga hinge läks (kohe peast ei suuda meenutada, kas ta seda ka kuskil juba kopeerida on jõudnud). Ning proovisin vaadata filmi „The Sicilian“, aga see osutus nii kohutavalt tuimaks tükiks, et jätsin südametunnistuse piinadeta pooleli.

Cimino käekirjast veidi üldistavalt rääkides, siis kui mitte muud, siis ilusad on ta filmid küll. Maalilisi üldkaadreid võiks noppida neist kõigist mida vaatasin. Olgu siis see valge Cadillac lõputusse ulatuval asfaldilindil, uhke hirvepull taeva taustal kenitlemas või üksik ratsanik lõputul tasandikul korra ümbritsevat kaunidust imetlemas. Nii maalilised kaadrid ongi. Ning teine, alustavale stsenaaristile võibolla marjaks ära kuluv, tähelepanek puudutab filmide alustamist ja lõpetamist. Kui muud mõtete ei tule, siis üks korralik rahvakogunemine tõmbab alati tegevuse käima. Olgu siis pulm või koolilõpetamine või matus. Eks ta osalt ilmselt oli ka praktilistel kaalutustel, oli ju neid nimekaid tegelasi kõigis ta filmides hulgem, nii et lihtsam oligi nad esiti kuskile kokku koguda ja kõik korraga vaatajale ära tutvustada.

Ja sellega võibki lugeda Michael Cimino tutvustatuks. Jätan siia lõppu veel mõtisklemiseks infokillu, et mehel oli tahe ka Ayn Randi „The Fountainhead“ ja „Atlas Shrugged (Baasis keskmine hinne 4.67) filmideks vändata. Kui ainult neid „Taevaväravaid“ ei oleks olnud.

Segavereline veebimaailm: AFK (Laura Loolaid)

Selles postituste sarjas vaatleme ulmelisi veebisarju. Nagu Segaverelises koomiksimaailmas, kehtib siingi erapoolikuse printsiip “meeldib-jagame” ja tegu ei ole mitte mitte tõsimeelse arvustamisega, vaid padusubjektiivse soovitamisega. Veebruaris võtame ette Uus-Meremaa sarja AFK, mida loob kirjanik-lavastaja Peter Haynes koos kollektiiviga Epically Casual.

Nimi AFK ehk “Away from Keyboard” ehk “[mängija on] arvutist eemal” viitab otsekohe mängu- ja mänguriseostele. (Avastasingi AFK poolkogemata, kui [detsembri postituse](#) jaoks mängurite-saaga materjale üle vaatasin).

Nagu sedalaadi sarjades tihti, on ka AFK-s teemaks mängu ja pärismaailma ning mängutegelaste ja mängijate suhestumine. Kuid teemale “mängijad elavad teise maailma reaalsusesse sisse” lisatakse siin teistmoodi raskusaste - ühel päeval avastab hulk mängijaid end sõna otseses mõttes mängumaailma seest ja seal tuleb neil nüüd enda mängitud tegelaste kehades vägagi päriselt ellujäämise nimel vaeva näha.

Et seekord ei ole tegu mitte lauataja-rollimängijatega, vaid arvutipõhise massi-rollikaga, lisandub tavapärastele mängukeskkonna ohtudele ja mängija-tegelaste endi käpardlikkusele veel serverite kaupa teisi mängijaid. Võõraste sõbralikkuses tasub alati kahelda ja fraas “tal ei lähe seda varustust enam vaja” omandab ruttu halvaendelise kõla.

Esimese hooaja alguses nähaksegi peaasjalikult vaeva lihtsalt ellujäämisega. Kuigi mängijad peaksid seda maailma justkui tundma, on neil nüüd vaja arvesse võtta igasuguseid ebameeldivusi ja ihuhädasid. Näiteks ei saa üks mängija kohe käppa vibulaskmisoskust, mis tema tegelasel peaks kõrgel tasemel olema, teine mängija aga avastab, et tuletegemiseks on päris-päris oskusi vaja. Lisaks tekitab segadust ja ebakõla see, et tihti ei klapi tegelaste välimus, vanus ja sugu kaugeltki mitte mängija enda omaga. Nii peitub hirmsa mäekolli kesta hirmunud koolipoiss ja lihtsakoeline jorss saab oma nahal tunda kuidas rõngasturvis-bikiinid kannivahet kraabivad.

Tegelastevaheline suuremat sorti vastasseis kujuneb eluspüsimisstrateegiate pinnalt: omapäi müttav juhukaaslaste salgake satub slaavi võluri otsa, kelle arvates on püsimajäämiseks ainult üks võimalus - mängijad peavad koonduma ühisesse laagrisse ühe juhi (tema) käe alla. Seda ühtehoidmise tõde kuulutab ta agressiivselt kõigile vastutulijatele ja "valimisprogrammi" muudab veenvamaks asjaolu, et võluri käsutada on mürakas zombi-golem ja tema ümber kogunenud kamp hästirelvastatud järgijaid. (Põhjalikku taustainfot tegelaste, maailma ja tegijate kohta saab lugeda [esimese hooaja kickstarteri-lehelt](#).)

Hooaja lõpuks lisandub raskusi veelgi. Mängijate moraal langeb ja eesmärkide erisused süvenevad. Tagatipuks toimub kogu mängumaailma taaskäivitumine, kohalik rahvas hakkab uuesti ellu ärkama, mängijate rüüstatud linnad taastuvad, mängijategelased saavad tagasi kaotatud maagilised omadused. Kuid koos maagiaga taas-siginevad ka ohtlikud vastased ja hooaja lõpuvõitlus ei möödu kaotusteta.

<https://youtu.be/QMxoe1RoxTI>

Kui esimesel hooajal juhtis tegelaste valikuid küsimus "kuidas jääda ellu?", siis teisel hooajal lisandub keerulisem küsimus: "kuidas pääseda koju?"

Müstilise portaalseadme otsingud viivad üksiklaste kamba kindlustatud külasse, kuhu on koondunud suurem seltskond taaskehastajaid, larpereid ja kostüümimängureid, kes kasutavad oma päriselu-käsitööoskusi mängumaailmas lihtsa igapäevaelu käimashoidmiseks. Paljud neist on sellise lihtsa eluga leppinud, mitmed lihtsalt harjunud ja osad leidnud siin oma tõelise kutsumuse.

Larbiküla idüll ei kesta siiski kaua, sest juba eelmisel hooajal pahandustega silma paistnud mängijate jõuk peab vallutus- ja hävitusplaan. Kuigi pahad poisid kasutavad kurjasti ära mängumehaanika eripärasid (külavalvurid asuvad teatud tegevuste peale automaatselt rünnakule), õnnestub üks rünnak üle elada.

Siiski muutub olukord inim-tegelaste jaoks järjest keerukamaks. Isiklik vimm segab koostööd ja paneb mõned tegelased tormakalt erisuunalisi otsuseid tegema, ööhämaras küpsevad vandenõud ja sobingud. Ka portaalseadme leidmine ei too paugupealt oodatud lahendust, sest selgub, et kui ühel mängijal on mitu tegelast, siis "koju" pääseb neist vaid üks. Lisaks tuleb välja, et mitte kõik mängijad ei soovi pärismaailma tagasi - mõnda ootab seal ees sitavõitu ja väljapääsuta argielu, mõnda aga lausa surivoodi.

Samal ajal näib, et mängumaaailma kohalikud, inimjuhita tegelased hakkavad tavaprogrammeeringust kaugemale arenema ja mitmedki ilmutavad eneseteadvuse algeid ja võimet uut informatsiooni genereerida.

Episoodide kaupa saab AFK mõlemaid hooaegu vaadata näiteks [sarja kodulehel](#) ja [Fantasy Network'i kanalil](#). Youtube'is on nii [esimene](#) kui [teine](#) hooaeg üleval ka pikas esituses, lisaks leiab sealt kaadritagust kraami võttepäeva-viperustest rekvisiidi-töötubade ja tegijate videopäevikuteni ning mängumaaailmas aset leidvaid lühemaid vahe- ja [eellugusid](#).

Muuseas, märtsis läheb lahti [kampaania](#) sarja viimase, kolmanda hooaja rahastamiseks ja usin [eelkuulutustöö juba käib](#).

Lõpetuseks klipike sellest, kuidas sarja tegijad võtteplatsil mitmekesiseid ülesandeid täidavad.

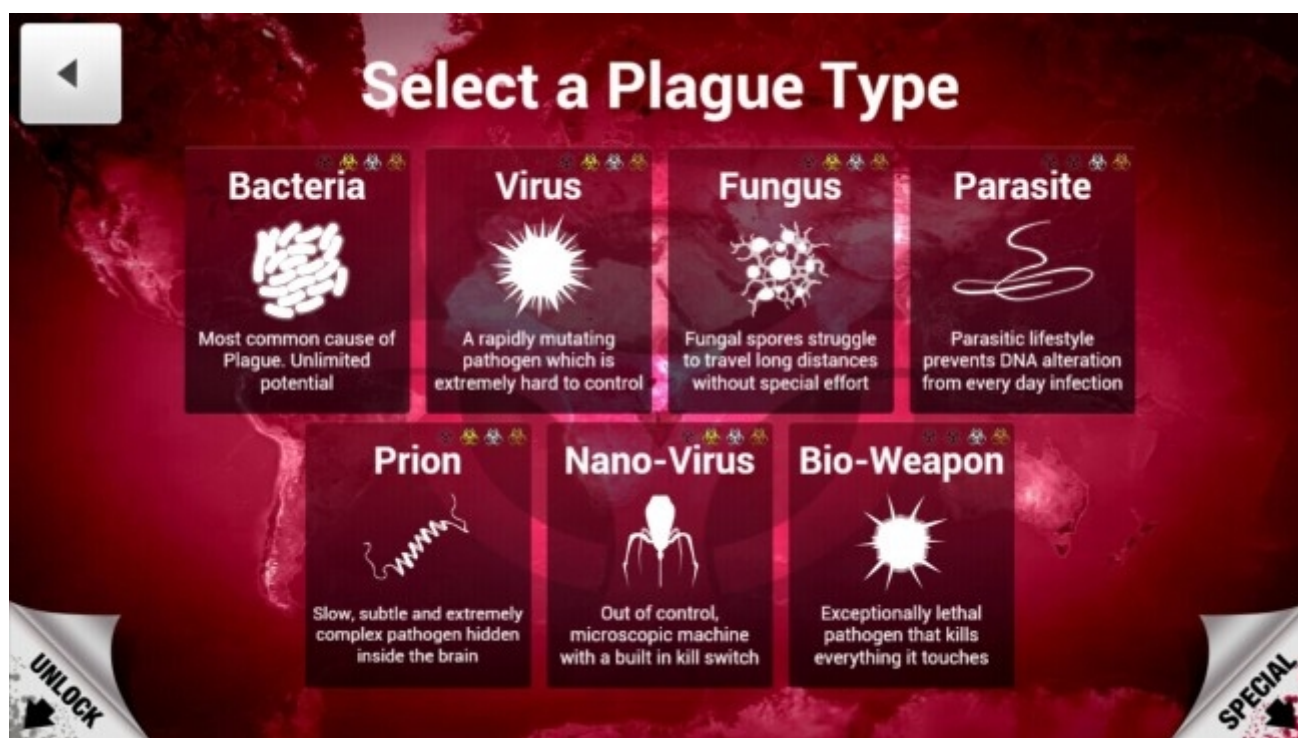
<https://youtu.be/YDf67o4uQpw>

(Pildimaterjal on pärit sarja Kickstarteri ja FB lehelt.)

Taskumänguri päevaraamat: Plague Inc (Triin Loide)

Plague Inc. on selline piiripealne mäng, mis puutub seosesse ulmega. Mitte, et ta poleks üsna suurepärase asi, mida igavamatel hetkedel toksida: baasmäng on üsna lihtne ka keerulisemal raskusastmel ning peamised raskused tulevad mängus siis, kui mängida erinevaid teistsuguseid stsenaariume, mida mängu kogukond usinasti toodab, ning erinevaid laiendusi. Just stsenaariumides ja laiendustes tuleb sisse ka tugevam seos ulmega, sest muuhulgas saab niisama viiruse või bakteri asemel mängida zombie-viirusena või püüda „Ahvide planeedi“ stsenaarium läbi mängida. Kuigi mäng maksab ostes kena kopika raha, siis ma olen ennegi öelnud, et tasuta ei saa siin maailmas enam peksa ka, samuti maksavad mängu laiendused, mille Ndemic Creations ise loonud on. Kogukonna poolt loodud stsenaariumid on tasuta ning igasugused "mikroostud" mängus puuduvad.

Iseenesest on mäng juba üsna vana, aga eeldamine on kõigi pekkimine kute ema, nii et kui keegi ei tea, siis lühike sisukokkuvõte. 2012 aastal väikese mängustuudio (ma eitan sellist asja nagu independent või sõltumatu mängustuudio, kõlab nagu hambapastareklaam) Ndemic Creations poolt väljalastud strateegiamäng paneb mängija mõne patogeeni rolli ning mängija roll on mõtestatult valikuid teha patogeeni omaduste osas ning pisut ka mehaaniliselt reageerida: aeg-ajalt viskab mäng üles mullikesi, mida klikkides saab kas DNA punkte, mida oma arengus kasutada või näiteks takistada raviprotsessi.

Patogeene on mitmeid erisuguseid, tuttavamad tüübid on ehk viirused, bakterid ja parasiidid (minu suured lemmikud, nagu kõik tuttavad teavad, ka mängus ei kulge mul nendega asjad hästi), aga valikus on ka priionhaigused ja biorelvad. Mängu olemust need väga ei muuda, lisavad või võtavad ära teatud omadusi, mida mängu jooksul arendada saad. Näiteks parasiitidel on see probleem, et nad ei levi kuigi hästi, mis on ka loogiline: tänaval niisama jalutades keegi sulle parasiite näkku ei kõhi. Viiruse probleem on aga see, et kuigi ta nakkab hästi, siis tal tekivad kiiresti mutatsioonid, mille tõttu on oht, et patogeen muutub liiga tapvaks. Esialgu saad sa mängida aga ainult bakterina, sest oma oskusega tuleb lahti lukustada kõik teised

Praegu on kahjuks terve maailma vallutanud koroonaviirust kajastavad uudised, mistõttu on kahjuks terve uudistetsüklil seisma jäänud: Aafrikas möllab jälle ebolaviirus, mille kõrval koroonaviirus on põdur poisike. Ebola suremus on umbes 50% nakatunust, kõikides erinevate epideemiatega raames 25-90% ulatuses, mis tegelikult tähendab, et ka seda haigust on võimalik üle elada. Igastahes kaitseb meid, irooniliselt, ebola eest tema kõrge suremus: kui koroonaviiruse peamine ohtlik tegur on tema ebanormaalselt pikk peiteaeg, mis võimaldab tal salaja üle kogu maailma hiilida, siis ebolasse nakatumise ja sellesse suremise vahele jääb lühike aeg. Juba nakatunud inimestel on olukord silmatorkavalt vilets, ent kuna viirus hakkab neid kiiresti tappa, ei liigu nad nädalate kaupa ringi ja teistel on neid enamasti võimalik vältida. Kuna aga viirusel on vaja levimiseks peremeesloomi, nii et kui need peremeesloomad liiga kiiresti ära surevad, ei jõua nad piisavalt palju teisi loomi nakatada ja puhang hääbub ära. Sama probleem on ka Plague Inci viirustel: tihti tuleb käsitsi viirust vähemtapvaks tuunida, et tal oleks rohkem aega levida ja nakatunute arvu suurendada.

Kui ma ennist ütlesin, et mäng on üsna lihtne, siis see pole tegelikult päris korrektne, ütleme nii, et kui kergemad raskusastmed on normaalselt arenenud mõistuse ja taiplikkuse korral tõesti vaid ajaveetmiseks mõeldud toksimine, millega isegi minusugune udupea enamasti hakkama saab, siis kolmas, “brutal” raskusaste näitab mängijale tihtipeale hambaid. Mehaanika ja toimimispõhimõtted saab hõlpsasti selgeks, nende rakendamine aga nõuab teinekord pausile panekut ja mõtlemist, kusjuures mängu alguses tehtud vead maksavad hiljem kätte. Õnneks pole ükski läbimäng eriti pikk ja pigem võiks öelda, et tegu on “matšipõhise” strateegiamänguga.

Kõige põnevam osa mängust on ilmselt erinevad kasutajate ja ka Ndemicu enda poolt loodud stsenaariumid, mis on kohati naljakad (üks kujutab näiteks seda, et patogeeni asemel on jõuluvana, kes peab jõulurõõmu jagama ...), kohati kurvad, kohati rasked. Kindlasti aitavad need teatud rutiinist välja tulla ja pakuvad veidi vaheldust tavalistese matšidele.

Kindlasti aga aitab mäng igal kujul ja igas vormis igavust leevendada ja täidab sellega ühe taskumänguri jaoks olulise kriteeriumi: ajatapja. See ei nõua ka erilist süvenemist lugemisse, sest teksti on mängus vähe (pigem nagu interaktiivne lauamäng), nii et see sobib ka tähelepanuhäiretega inimestele pikemate istumiste talutavaks tegemisele. Räägin omast kogemusest: ma olen see inimene, kes telefonikõnede ja loengute kuulamise ajal kaustikusse abstraktseid kujundeid joonistab, mobiilis joonistusäppi surgib ja nii edasi. Plague Inci toksides ma keskendusin kuulatavale tekstile paremini ning nii mõnigi hea eksamihinne seisab just selle mängu taga, mis ei lasknud mu mõtteid uitama minna.

Kui vähegi sedasorti rahulik nokitsemine istuda võiks, siis Plague Inc pakub mitte tundideks või kümneteks tundideks mängurõõmu, vaid ilmselt sadadeks. Eriti just siis, kui on tarvis tihti bussi või rongi kängitsetult reisida kuskil või päevas tekib momente, kus peab pikalt midagi ootama, siis see on täitsa tõhus väike mänguke neid auke täitma.

Artikkel: Nebula auhinna lühijutu nominendid (Tõnis Hallaste)

Jälle on käes kuu, mil ma jätan vahele arvustuste kirjutamise Reaktoris ilmunud juttudele. Millal ma seda viimati tegingi? Ma päris kindlalt ei julgegi väita, ent meelde tuli üks augustikuu, mil jätsin jutud vahele, et keskenduda teistele kirjutuskohustustele. Peagi tuli ka meelde, et see polnud isegi viimane august, vaid varasem veelgi, 2018. aasta august. Ent miks siis järsku nii? Põhjus lihtne: mingeid kohustusi on tasapisi juurde siginenud, nii et sellest ühest arvustamise ülesandest, mis võis varem olla üks mu olulisemaid tähelepanuharjutusi (nii mõnegi kuu lõpus aitas see kindlasti näpistada end ning selja n-ö sirgu ajada; andis rahulduse mingi asja lõpuni sooritamisest), on tasapisi saanud ... midagi muud.

Või ehk polegi sellest saanud midagi muud – ehk ongi häda selles, et see on (tekstide pideva vahetumise kiuste) rutiiniks muutuv ülesanne? Mine tea. Milles põhjus ka ei peituks, see kuu ma ei tihanud Reaktori jutte lugema hakatagi. Oli ju terve nimekiri häid autoreid – alustades Reaktori raudvarast Joel Jansist ja Maniakkide Tänavast ja lõpetades Mairi Lauriku, Miikael Jekimovi ja Peeter Helmega. Või miks temaga lõpetada, Rait Piirilt olen seni lugenud üht teksti Reaktoris ja see oli ju väga toekas tekst, täitsa usutav, et tema seekordne oli numbri tugevaim, ka kõigi uhkete nimede kõrval. Ja Makke tekst oleks lihtsalt pull.

Tjah, see selleks. Nähes, et 9 autorit, otsustasin salamisi, enesegi eest varjamisi, et see kuu jääb vahele. Eriti siis, kui ilmnes, et teatavaks tehti Nebula auhinna nominendid.

Mingi aeg oli suur furoor selle suhtes, kas Hugo-auhind on enam adekvaatne. See oli suhteliselt lühiajaline, aga korraks kerkis küll teema, kas Nebulast saab uus Suur Ulmeauhind. (Või noh, mis mõttes „kas saab”, Nebula niikuinii juba on ...)

Hugo pole siiski minetanud oma tähtsust – tehti mingid kohendused ja nii edasi. Ent Nebula on siiski üks kahest suurest ulmeauhinnast. Ja otsustasin lugeda ja kommenteerida nomineeritud lühijutte. Mul on kaks olulisemat põhjust. Esiteks asjaolu, et ma iga aasta libisen kuidagi triivimisi üle eri auhindade nominentide nimekirjast, lugemata enamikku neist. (Või oodates tulemuste teatavakstegemiseni.) Aga tegelt on ikkagi mõnus omada mingit hinnangut tulemuste teatavakstegemise eel. Et 30. mail poleks tulemuste peale üksnes ükskõikne kulmukergitus, vaid näiteks ärritunud kulmukortsutus. Hoopis teised lihased, aga mu hinnangul palju paremad, ehkki emotsioon on veits ebameeldivam.

Ja teine põhjus on laiskus – Reaktori juttude sõnade arv kokku oli umbes 47 000, Nebulale kandideerivad jutud on ühtekokku umbes 30 500 sõna. Läksin lihtsama vastupanu teed.

Asugem aga tekstide endi juurde...

Üks erinevus võrreldes kodumaiste autorite vaatlusega on teatavad märksõnad, mida püüan jälgida. Ma püüan ühelt poolt jälgida, kas mulle meeldis, kuidas on maailm ja nii edasi – asjad, mida püüan sõnadesse panna ka Reaktori-tekstide puhul. Ent Nebulale kandideeriva teksti puhul jälgin veel kaht asja: kuidas on minu hinnangul teksti võidušansid ja kuidas on esindatud poliitilisus.

Poliitilisus ulmekirjanduses on küsimus, mis vääriks omaette artiklit (või doktoritööd). Mõte, et ulmelugu peab võtma tugeva seisukoha mingites poliitilistes küsimustes, on eriti Läänes muutumas aina möödapääsmatumaks. Näiteks... Varem olid kosmoselaeva kaptenid mehed,

see pole aga ammu enam nii enesestmõistetav (isegi sedavõrd ammu, et see näide on suht loll). Mida rohkem aga demonstreeritakse, mis kõik ei pea olema „enesestmõistetav”, seda rohkem kerkib päevakorda see, mis on mõne meelest ulmekirjanduse olulisim poliitiline missioon – tühistada neid enesestmõistetavusi.

Mõnele sobib ulmekirjanduse politiseeritus vähem, mõnele rohkem. Mul veidi on tunne, et teatavate poliitiliste aspektide üleväärtustamine võib viia teksti muude elementide alaväärtustamiseni, aga mõni teine tõesti tunneb, et kui tekst ei käsita neid küsimusi, siis mis on üldse selle mõte ja eesmärk...

... ah, ei, see pole teema, millesse laskuda. Ma oskan sel teemal üksnes puistada klišeetid. Piisaks ka sellest, kui ütleksin, et igasuguseid auhinnatavaid teoseid vaadeldakse alati ka sellelt pinnalt, mida on sel poliitilises plaanis tähtsat öelda. Mingi suvaline Holokaustimasohhism ei mõju vaatajale, kui aga rõhutada teoses natsismi banaalsuse teemat ja mõtet, et „igaüks meist teeks sedasama” (vahel sobib see lause kangelastele, vahel sobib see täiesti vastupidisele inimtübile), siis on ikka rohkem lootust näiteks Oscarile.

Ma ei tea, kas eelnevad lõigud juhataksid kuigivõrd asjalikult sisse ideesse, et käsitlen tekstide poliitilisust, sest arvan, et see mõjutab tekstide retseptsiooni, võib-olla ka Nebula võitmise šansse. Kui mitte, siis ilmselt piisas praegusest lõigust.

Give The Family My Love

A. T. Greenblatt

Eideetilise mäluga peategelane Hazel saadetakse Raamatukokku, kõikeammutavate infokogujatulnukate Arhivaaride teabekeskusesse. Maa on näiliselt päästmatult kaotamas sõda kliimamuutuste vastu, ent abikäe ulatanud Arhivaarid lasevad inimestel kasutada oma Raamatukogu, et leida sealt lahendust. Hazel kirjutab temast võõrandunud sõbrale Saulile, et selgitada talle minemise põhjendusi – ja rääkida lahti mõned muudki asjad enda minevikust.

Mulle meeldivad kiriromaanid. Või kirja vorm kui selline. Kui miski on „epistolaar-”, on mu kõrvad kohe kikkis. Kõrvad siis, mitte miski muu, asi on ikkagi kontrolli all. Kujutan ette, et mõni arvab, et kirja vorm, järelikult tähendab see häälest või pihtimusi või kas või katseid olla poeetiline (anda oma jutustajale mingit „eripära” keelelise nautlemise abil).

Siin pole eriti midagi sellist. Ei ole poeetiline, ei ole ka häälest. Alguses on mingi märulimoment – Raamatukoguhoidjad/Arhivaarid soovivad, et ta tuleks viimase kilomeetri jala, mistõttu antakse talle hüperduperskafander, mis ei pea õieti vastu, meetrid vähenevad, aga aina rohkem lähevad ka katki skafandri osad ja mis nüüd saab, mis nüüd saab – suht mõttetu jupp, mis ei haaku kuigivõrd ülejäänuga. Edasi on veits rahulikum.

Maailmaehitus on iseenesest suhteliselt huvitav. Ja ega eriti midagi enam...

See tekst on suhteliselt unustusväärne – ma ei saa päris hästi aru, miks see kandideerib. Stiil on okei. Igav ei hakka, aga ega ta millegagi ei raba. Ma ei kujuta ette kedagi, kes seda maruliselt kaifiks. Võib-olla on eriline asjaolu, et lugu vajutab poliitiliselt tähtsat nuppu, milleks on kliimamuutus. Võib-olla mõnele just meeldib „Give the Family My Love”, sest lugu ei ärrita kedagi. Mind lugejana valdab kõikemattev: „Okei.”

How the Trick is Done

A. C. Wise

Lugu Mustkunstnikust, kelle vägevaim trikk oli saada maha lastud ja seejärel ärgata ellu. Mis oli võimalik ainult tänu Ülestõstjale (Resurrectionistile), kes kõigi pealtvaatajate teadmata tõigi

Mustkunstniku surmavallast tagasi, ja nõnda igal õhtul. Kuni ühel õhtul ta seda ei tee, sest et tema teele satub eelmine Mustkunstniku Abiline, kes suri ja kellest sai kummitus.

Ma just lugesin Harry Dresdeni raamatute esimest osa, nii et saan tõsta käe ja öelda: „Õpetaja, õpetaja! See on *urban fantasy*!” On linnakontekst, inimühiskond ja vajadus kuidagigi hakkama saada ses looduskauges newyork'likkuses. Ehkki öeldakse, et tegevus toimub Vegases, on see kõik minu meelest kõledavõitu, natuke tuim, natuke kurb. Eriliselt urbaniseerunud *fantasy*.

Võib-olla muudab selle kõledaks kirjutusstiil. Peaaegu kõike jutustatakse ümber. Tahaks öelda, et nagu sündmuste kroonikana, aga selles pole ka raportaaži erksat täpsust (ega keskaegsete kroonikate Jumalast vaimustuses sõnavahetu). Teksti kantakse ette suhteliselt tuimalt, suhteliselt kaasaelamiseta, üksnes vaadeldes tekstis aset leidvat fantastilist (kuivõrd seda on), muutes selle osaks rutiinsest tööpäevast.

See stiilituimus muudab teksti ka kuidagi igavaks. Kui meelde tuletan, tulevad silme ette huvitavad episoodid tekstist – ja tuleb meelde, et tõepoolest, algul mõjus stiili tuimus kuidagi huvitavalt kummastavalt, eriti silmas pidades maailma müstilisust. Aga mingi hetk see blaseerunud hoiak nakatas mindki lugejana.

Poliitiliselt võib teksti lugeda kui tugevat metafoori patriarhaadi „kahjuks” liigagi lummasest ülemjõust, mis kaotab tasapisi oma väe, kui naised hoiavad ühte. Ent see tõlgendus ei domineeri. Võib-olla asjaolu, et ma ei naudiskle teksti läbi antud metafoori filtri, vähendab mu naudingut loost. Võib-olla mõni loeb teksti selle metafoori valgus ja tunneb, et see eriliselt kõnetab neid. Ma pole ka otsinud, aga mul on tunne, et tekst pole seni pärvinud erilist tähelepanu Väga Vajaliku Tekstina.

Erinevalt eelmisest tekstist ma siiski saan aru, miks see kandideerib Nebulale. Võib ju emotsionaalses mõttes natuke tuim olla, aga sisaldas huvitavaid ideid ja... ja teate, tegelikult polnudki igav tekst. Lihtsalt tuimavõitu. Kui tahate teada, mida tähendab „tuim, aga mitte igav”, siis lugege ise. Ja viimaks töötab ka sotsiaalpoliitilise metafoorina. Aga mitte ainult sellena.

Nibedita Sen

Kümme „tsitaati” eri väljaannetest ja kirjutistest, mis käsitlevad üht juhtumit, milles Ratnabari saare matriarhaalsest ühiskonnast pärit tüdruk, kes on toodud Läände, püüab üht oma kodukoha traditsioonilist tempu harrastada ka ühes Inglise ülikoolis. Mis siin salata, see temp on kannibalism.

Esmajoones torkab silma teksti ülesehitus. Tegemist on kümne „tsitaadiga” pseudoakadeemilistest väljaannetest, mis käsitlevad nimetatud sündmust ja püüavad seda avada mitmest eri tahust. Kõik on korralikult „viidatud”, need satuvad ka omavahel dialoogi. Mu jaoks jäi suuresti kõlama feministlik kontinentaalfilosoofia (keegi kirjutiste autoritest lausa ütleb: „Kui ma veel üks kord kuulen Kristeva nime ...”), võib-olla veelgi olulisem on aga postkolonialism. Esimeste „tsitaatidega” antakse ülevaatlilik taust (saare leidmine), järgmised võtavad kirjeldamisi teatava seisukoha ühest sündmusest (mis järgnes saare leidmisele), viimased võtavad seisukoha nende seisukohtade suhtes, mis sündmuse suhtes võetakse. Niimoodi jutustatuna kõlab see kõik põnevalt, kas pole? Mulle kahjuks ei mõjunud.

Milline on sündmus ise? Mulle näib, et suhteliselt tühine asi on. Tekst on nii lühike ja ei ole üles ehitatud üllatuste peale, seega ma ei põe lugemismulje röövimise pärast – Inglismaale toodud ratnabarlane pakkus sõbrantsidele oma liha süüa. Kõpsetas selle ära ja laskis süüa.

Mulle eelkõige tundus olevat tegemist puhtakujuliselt poliitilise tekstiga. Ühelt poolt vastandatakse matriarhaalset patriarhaalsega (ühe teksti „autori” sõnul on esimene

semiootiline ja teine sümboolne – ma kas ei saa eristusest ise aru või püüab tekst peenelt parodeerida akadeemilist kirjutust). Või noh, rõhutatakse, et Ratnabari saare rahvastik koosneb pea täielikult naistest. Teine oluline poliitilisus seisneb postkolonialismis – valgete maailma toodud pärismaalane ei saa tagasi minna.

No hüva. Kultuurid pörkuvad ja segunevad, kuskil pole kultuuripuhast saart. Loomulikult on selles süüdi mehed – vallutajad ja maadeavastajad mehed, valge mehe hegemoonia. Autor on kokku kogunud sellealase ärrituse ja loetlenud need etteheited eri tsitaatidena.

Mind valdab meeleolu, et kui tegemist oleks näiteks Müürilehe-nupuga, tagakaanelt leitava mõttemänguna, oleks see päris pull. Aga täie novelli mõõtu see minu meelest välja ei kannu. Teksti kandev kese ongi minu meelest selle poliitilisus. Ei ole minu hinnangul väärt Nebula nominatsiooni.

The Dead, In Their Uncontrollable Power

Karen Osborne

Peategelane – Patuõgija. Tegevuspaik – põlvkonnalaev. Teekond – Paradiis. Laevakapten on keegi, kellesse salvestatakse ka kõigi varasemate kaptenite teadvused. Ühelt poolt on seda vaja järjepidevuse säilitamiseks, teisalt soovitude ja toe mõttes. Kaptenile lisaks on ent vaja Patuõgijat – inimene, kes võtab enda kanda kõikide varasemate kaptenite julmuse, kahetsused, vastikuse. Kõik nende halvad emotsioonid jäävad Patuõgija kanda. Peategelane paljastab lõputul teekonnal oleva põlvkonnalaeva suurima saladuse.

Mulle meeldib selle teksti *fantasy*/ulme segu – ühelt poolt suhteliselt klassikaline teadusulmeline põlvkonnalaevade idee, teisalt müstilise *fantasy* deemonite ja ammusurnud hingede hoidmine enda peas. See tuletab meelde „Düüni”, eriti peategelase hetkemina nõrkus oma varasemate minade tulva ees – ses mõttes on nii tema kui ka kapten natuke nagu *Abomination*’iks peetud Alia. Mingit inspiratsiooni võib ta ju olla ammutanud, aga see on ikkagi teisiti, ei ole ikkagi fännikirjandus.

Algul võttis teksti stiiliga harjumine veidi aega. Peategelase veits soniv olek, tema oleku ja tegevuste kaardistamine, aga ka see, et mingid lõigud on kaldkirjas, mingid mitte. Ent kui asi loksutab paika, on tegelt üsna lineaarne ja lihtne tekst.

Natuke tekkis tunne, et siinsed ideed on ägedad – ka on huvitavalt kirjeldatud peategelase suhtlust oma sisemiste deemonitega -, aga miski jätab ikkagi mulje, et pole nagu päris veenev. Stiili pärast kirjutatud lugu, aga ei ole seda päris parajat poeetikat, et oleks ägedalt deemonlik. Deemonite tajumine eneses oli hea element, aga süžee jäi ikkagi mõnevõrra lihtsaks. No ei tea, tahaks seda kõike rohkem nautida. Aga kuidagi ei tekitanud tunnet, et autoril on kindel idee. Pigemini oli mingid huvitavad asjad, mida tahtis väljendada (jällegi, põnevalt kirjeldatud sisemine konflikt deemonitega) ja kõik muu oli õigustuseks sellele. Ei ole kõik looelemendid tasakaalus.

Peaksin rääkima poliitilisest aspektist, aga õieti ei oska. See on juurdemõeldav – peategelane on äratõugatu, aga selliseid tuleks hoida; võib täheldada pikaajalise võimu määndavat mõju ... midagi veel -, aga see kõik ei olnud vähemalt minu lugemiskogemuses kuigivõrd domineeriv.

See tekst ei võida Nebulat. Mitu head ideed ja puha, aga minu meelest veab süžee alt. Ka pole selgelt näha, milleks Patuõgijat on vaja. Kannatuste poeetika, vaevade fetišeerimine, suurte ohverduste tegemine – ent ilma selge tundeta, et seda oleks vaja. Ohverdus ilma pärastise preemiata. Selline asi süvendab tunnet, et ei saa nagu läbinisti usaldada autorit. Midagi selles on, mõned hetked võivad jääda meelde, loo meeleolu jätab mingi virvenduse, aga jah.

A Catalog of Storms

Fran Wilde

Mumma ja tema kolm tütart – kaksikud Lilit ja Varyl ning jutustaja Sila - elavad väikeses kaljulinnas, mida tabavad pahatahtlikud hävitajalikud tuuled. Sila jälgib, kuidas tema õest Lilitist saab *weatherman* – tahaks öelda „ilmatüdruk”, aga sel on justkui teine konnotatsioon – ehk inimene, kes tuuli minema karjudes ja inimesi päästes kaotab jaohaaval oma keha. Jäädes ilma oma inimlikust kestast, jääb temast kehatu kaitsja.

Tegemist on päris huvitava loodusjõudude personifikatsiooniga. Loodus võitleb vastu! Õigemini kliima ja ilmastik hakkaks justkui vastu inimesele, kes on nad rikkunud, ajanud nad vihale, ja võitlevad teadlikult viimaste inimeste vastu.

Selles mõttes on ühtaegu tegemist poliitilise tekstiga (karmi seisukohavõtuga kliimamuutuste suhtes – kui loodus tajuks, oleks ta pärris vihane meie peale) ja samas huvitava fantastikaga (animistlikud elemendid ikkagi). Siin pole tegemist mängleva animismiga, vaid autori pahameele laiendamisega ühele tegelasele, kes polegi õieti tegelane, vaid loodus. Siinne inimeste vastu võitlev ilmastik ei meenuta Harry Harrisoni „Surmailma” üliraskeid tingimusi pakkuvat võõrplaneedi floorat-faunat, vaid mõjub autori kriitikana tänapäevainimese tekitatud kliimamuutuste pihta. „Surmailmas” näed sangarlike inimese võitu looduse üle, siin näed aga lootusetust – kurba tõdemust, et kunagi ennemuiste võis taevas vahel olla loomulikult sinine nagu teksariie.

Jutustavate katkendite vahele on pikitud ka lühikesed Tormikataloogid – kui sa oskad vaenlast nimetada, oskad ka tema vastu võidelda või vähemalt tead, kuidas temaga toime tulla. Neis nimistutes loetletud kategooriad on küll keeleliselt ilusad – loen ja tunnen, et neid võiks tõlkida mõni tundlik luuletaja (näiteks sellised tormid nagu *Ashpale*, *Vivid*, *Glare*, *Clarity*)-, aga kahjuks on need hästi veidike kasutatud. Toredad ju, ka muutuvad loo teises pooles üsna nunnudeks („*Niipaljuküsimusi*: eelkõige väikeste õdede torm. Nendega pole midagi peale hakata.”), aga teksti jutustav osa jääb liiga lühidaks selleks, et autor jõuaks neid kategooriaid õigupoolest ära kasutada.

Teksti jutustav osa jõuab ühe suure lahinguni, ent see kuidagi libises minust üle lugejana. Kõige huvitavam ongi ehk tekstimaailm – selline hoopis maagilisem Tuulteoru Nausicaä. Ja see maailm oli igati käegakatsutav, lugejana tajun seda eredalt ja hästi. Ma jõudsin muutuda kurvaks Mumma pärast, kes peab leppima oma tütarde muutumisega *weatherman*'ideks, aga ka jutustaja pärast, kes küll näeb seda kõike ja kellel on kahju oma emast, aga kes siiski tunneb tugevat tungi hakata isegi *weatherman*'iks.

See tekst on nominentide seas üks tugevamaid, ent eelkõige huvitavalt konstrueeritud maailma pärast. Siin on ka midagi poeetilist ja midagi poliitilist ja midagi psühholoogilist. Süžee jätab veidi hamba verele, ent vähemal määral kui mõnel teisel. Minu hinnangul on tegemist kõige tõenäolisema võitjaga.

And Now His Lordship is Laughing

Shiv Ramdas

II ilmasõja aegses Indias soovib Inglise okupandist lord, et Midnapoori matriarh Apa valmistaks kubernerile naisele džututikiududest nukukese. Kui Apa keeldub, järgnevad julmad sunnimeetmed, misjärel Apa ikkagi nõustub, ent ainult juhul, kui saab ise Kalkutasse tulla ja isiklikult üle anda valitseja naisele.

Esimest lõiku lugedes tuli mul millegipärast hirm, et tuleb igav ja tuim tekst. Mõni viisakas etnoloogiline lühijutt, väikekultuuri lähivaatlus, millesse on süstitud väike annus maagilist

realismi. Põhimõtteliselt jutt, mille lõpus kohalik India mütoloogiline olend päästab peategelased (ja väike laps Nilesh küsib: „Kas see on tõesti nii?”, mispeale tema vanaema ütleb: „Jaa, nii on, meie müüdid on vägevamad kui Inglise püssid.”) Ja siis nad naeratavad ja kõnnivad päikeseloojangu suunas.

See tunne läks aga üsna kiiresti üle. Otsapidi võib küll öelda, et eelpool nimetatu peab tekstis paika – rahvakultuurist pärit salavägi aitab Inglise okupandi vastu. Aga see kõik on nii korralikult välja kirjutatud! Tekst on poeetiline, aga see pole heietav-poeetiline (mida algul kartsin), vaid on lihtsalt enesekindla käega kirjutatud. Võib-olla on hästi tsutike igava stiiliga – sedavõrd, et romaani mahus poleks see paeluv. Ent novelli ulatuses on kõik väga sobiv, väga hea. Julgeksin süüdistada teksti filigraansuses.

Rääkisin ka, et kartsin, et tekst saab olema etnoloogiline kultuuritutvustus. Sedagi on aga parajal määral. Kultuurikontekst on piisavalt huvitav ja tekitas suure igatsuse filmi „Gandhi” taasvaatamise järele. Õige kah, suurepärane film ju.

Mis mulle siis novelli juures meeldis: eelkõige asjaolu, et kõik oli hästi doseeritud. Probleem oli huvitavalt konstrueeritud, lahendust oli huvitav lugeda. Dialoogid olid hästi kirjutatud, nagu ka kõik dialoogideväline. Loen ja usaldan autorit, ta on teadlikult kirjutanud ja teksti hästi sooritanud. Siin on ka vahvasid lühikesi lõike ja lauseid - „Must be British.” (ehk „Ilmselt on britt.”) ütleb Apa näiteks kärbse kohta, kes lendab ja piniseb ja keeldub lahkumast.

See oli minu meelest lühijutu-Nebulale kandideerivate tekstide seast parim. Vähemalt nautisin seda ise kõige rohkem. Sellesse oli hea sisse elada. Kirjutusstiil tekitas sügavat usaldust autori vastu. Aga kas see ka võidab – ma kahtlen. Ja mu kahtlus seisneb selles, et tekst on pea igas mõttes vanamoeline. Stiililt on väga klassikaline, aga ka poliitilise kallutatuse poolest. Inglise India-okupatsiooni kriitika mõjub kah veidi iganenud probleemina, ehkki selle järellainetused on ilmselt siiani tugevalt tajutavad. Ent kas sedavõrd, et mõjuda piisavalt tähtsana ka praegusele Nebula-hääletajale? Raske öelda, aga ma lihtsalt ei usu seda. Praegu on aktuaalsed hoopis teised poliitilised küsimused – kes siis ikka hääletab mingi „India-jutu” poolt? Loodan ikkagi, et piisavalt paljud.

Artikkel: Eesti ulme bibliograafia (Jüri Kallas)

Eesti ulme bibliograafia

Autorid • 0 # + • A • B • C • D • E • F • G • H • I • J • K • L • M • N • O • P • Q • R • S • Š • Z • Ž • T • U • V • W • Ö Å Ö Ü • X Y

Teised autorid • Koostajad • Tõlkijad • Kunstnikud

Avaldamisega seonduv • Antoloogiad • Teostesarjad • Raamatusarjad • Kirjastused • Perioodika • Ilmunisaastad

Sildigrupid • Ulmežanrid • Teemad • Isikud • Olendid • Tehnoloogia • Päikesesüsteem • Riigid/keeled

Auhinnad • Stalker • Romaanivõistlus • Telsed auhinnad • Muu maailma auhinnad

Nimekirjad • Eesti ulmefilmid • Raadioulme • Eesti ulme tõlked

Mulle on ikka ja jälle peale käidud, et ma taaskord kuulutaks endakoostatud bibliograafia avalikuks. Noh, et inimesed endiselt ei tea ja asi on seda väärt. Tõsi, ma ise küll ei taipa, mida teha inimestega, kes seda bibliograafiat ei tea. Ju siis pole seda neile lihtsalt vaja.

Otsustan selle põhjal, et mida kõike needsamad inimesed võrgust üles leiavad. Ju siis pole teemaks võrguotsingu võimekus või võimetus. Ikka ja jälle jääb kõik tahtmise ja huvi taha. Kuna aga eelmise aasta suvel sai propageerimisinõudest äravingerdatud üsna konkreetse ettekäändega – ütlesin, et tahan enne aastad 1945–91 korda teha. Ja nüüd on need aastad (justkui) korras ning mul pole enam pääsu.

Miks sa seda teed?

Erinevas sõnastuses ja kõiksugu rõhuasetusega on seda küsimust minult ikka kümneid ja kümneid kordi küsitud.

Kõige lihtsam vastus oleks, et mulle lihtsalt meeldib. Minu jaoks on bibliograafiate lugemine ja bibliograafia-alaste mõistatuste lahendamine üks huvitavamaid tegevusi maailmas. Kordades huvitavam kui põnevusromaani lugemine või märulifilmi vaatamine, kui tuua midagi arusaadavamalt võrdluseks.

Lugemisest ja mõistatuste lahendamisest on aga kõigest üks väike samm enda bibliograafia koostamiseni. Vastused, mis oled leidnud, tuleb ju kuhugi üles tähendada jne. Kuigi mul on hea mälu, kohe väga hea mälu, pole see siiski täiuslik...

Lühidalt: ma koostaks bibliograafiat niiekna, et parem seda siis juba avalikult teha.

Aga kellele seda vaja on?

On selline väljend „miljon kasutat teadmist“. Muarust loll väljend, sest teadmine pole kunagi kasutu. Lihtsalt ütleja pole veel aru saanud, milleks talle see või teine teadmine. Või kui tema jaoks ongi mingi teadmine kasutu, siis kellegi teise jaoks kindlasti mitte.

Aga kui konkreetsemalt, siis kusagil võiks ju kirjas olla eesti autorite poolt kirjutatud ja eesti keeles ilmunud ulme.

Pealegi, mu käest küsitakse pidevalt küsimusi, et kas see või teine teos on eesti keeles ilmunud, või mida sellelt või tollelt autorilt veel on ilmunud. Ilmselgelt siis on vajadus!

Jah, mingis asjus aitab ehk Ulmekirjanduse BAAS, aga kui Andri Riid BAASi tegi, siis polnud eesmärgiks mitte bibliograafia, vaid hoopis avalik lugemispäevik. Pealegi, BAASi eripärast lähtudes ei saa seda isegi parima tahtmise korral bibliograafiana kasutada.

Jah, siin-seal on pudemetena hulk erineva usaldusväärsusega infot. Kehval ajal abiks küll, aga alati saab paremini.

Ulme uurimisega ei tegele ainult ulmefännid ning tudengitel ja teadlastel oleks ka ju mugavam, kui ilmumisinfor oleks kusagil ühes kohas olemas. Bibliograafia aitaks inimesi, kes ulmega harvem kokku puutuvad – nad ei peaks alustama nullist ja ehk saaks vältida ka võimalikke vigasid. Lisaks võiks bibliograafia olla abiks ka järelsõnade koostajatel ja ajakirjanikel, kes sageli lisavad saatesõnadesse või artiklitesse autori (eesti keeles) ilmunud teoste loetelu ning tihti on need lünklikud, sest kättesaadav info on lünklik.

Miks võrgus?

Paberil ja soliidses köites oleks ju uhkem ning võiks ehk isegi kulkast toetust saada? Võimalik, aga kui kõik muud argumendid kõrvale jätta, siis tasub ehk mainida, kuidas bibliograafia ei saa kunagi valmis. Ikka ilmub kusagilt välja mõni uus infokild, mingi uus allikas saab kättesaadavaks jne. Loomulikult võiks ma ööd ja päevad kusagil arhiivis ringi tuhnida, aga siis jääks mul kõik muu elu seisma. Ja see oleks juba puhtpraktiliselt võimatu. Pealegi, mul pole vastavat haridust, on vaid iseseisvalt omandatud teadmised ning võimalikud arhiivipääsud ja rahastused võivad ka vastava dokumendi puudumise taha jääda.

Loomulikult võib loota, et mõni kutseline bibliograaf teeb ka ulmebibliograafia ära. Kahjuks on elu näidanud, et seda ei juhtu. Kõik, mis ulmes on vaja teha, tuleb teha ulmeinimestel endil, sest muidu ei tee seda keegi.

Wõrgus siis seepärast, et nii on ainuvõimalik. Nii on see kohe ka teistele kättesaadav. Ja blogimootori peal seepärast, et ma ise programmeerida ei oska ja see on tasuta ning ma tunnen vastavat keskkonda ja saan seal hakkama.

Kaua sa seda juba teed?

Alustasin koolipoisina. Alguses mingid nimekirjad paberil, siis paberiribad. Hiljem said need pinginaabri isa kirjutusmasinal ümber löödud. Ja kohe sai ka selgeks, et niipea, kui mulle tundus, et on valmis, niipea ka ma mõne uue teose teada sain. Uudiskirjandusest rääkimata. Ja algselt oli mu bibliograafia vaid raamatute nimekiri.

Mingil hetkel lisandusid ajakirjapublikatsioonid ja olukord läks põhjalikult käest – segased jupid kaustikutes ja paberilehtedel jne. Palusin ühel heal sõbral oma esimese korteri kirjutuslaua suure sahtli ümber ehitada kartoteegikastiks, et siis sinna papitükkidel see bibliograafia teha. Sahtel sai valmis aga muu jäi tegemata, sest Eesti NSV-sse jõudsid arvutid ja tänu lehetööle said need masinad ka minule kättesaadavaks ning ma hakkasin oma bibliograafiajuppe arvutisse sisestama jne.

Pikka juttu lühemaks kärpides mainiks, et 23. juulil 1998 sai mingi osa mu bibliograafiast üldsusele kättesaadavaks – Tartu Tähetorni serveris, Eesti Ulmeühingu egiidi all ja Taavi Tuvikese tehnilisel toel. Umbes 2003. aastal suri see bibliograafia erinevatel põhjustel oma

loomulikku surma. Püüdsin küll reanimeerida, aga Taavil polnud selleks enam aega ning mahti, sest teadlase elu võttis kogu aja. Aega ja entusiasmi polnud ka teistel, kelle poole ma tehnilistes küsimustes pöördusin. Lõpuks ei jäänudki mul muud üle, kui asi ise blogspotis ära teha.

Mis on ulme?

Varem või hiljem kerkib taolist bibliograafiat tehes küsimus: mis on ulme? Kui koostada ulme bibliograafiat, siis peaks ju teadma, mis sinna peaks kuuluma?

Teadupoolest pole ju olemas täpset ja kõikehõlmavat ulme definitsiooni. Jah, on üks vägagi täpne definitsioon, aga üldisemates küsimutes, sealhulgas ka bibliograafias pole sellest kasu. Pean silmas paljude ulmefännide isiklikku definitsiooni, kus ulme on vaid see, mis konkreetsele fännile meeldib.

Ja nii ongi bibliograafias kenasti koos žanriulme ja kõik muu fantastiline kirjandus. Võiks ju teha vaid žanriulme bibliograafia, kus on siis vaid ulmesarjades, -ajakirjades ja -antoloogiates ilmunud ulme. Kus on vaid nn ulmekirjanike kirjutatu. Kuid kirjanikud kirjutavad ju erinevates žanrites, rääkimata sellest, kuidas on Eestis olukord spetsialiseeritud ulmeväljaannetega.

Või siis võiks bibliograafias olla vaid teosed, kus ulme on suuresti esindatud ehk nn „mu rakett, sa kiirelt lenda“ tekstid. Ma ei hakka parem rääkima sellest, kuidas igal inimesel on omaenda arusaam sellest, mis on suur ulmekogus tekstis. Ma ei hakka rääkima, et taolisel juhul peaks bibliograafiaga tegelema terve meeskond, kes teoseid tuimalt läbi mäluks ja siis mingi mõõdiku abil neid lahterdaks. Siin on 51% ulmet ja see läheb, aga siin on 49% ja see ei lähe kuidagi. Kui see pole lollus, siis mis see on?

Kuidas ma siis bibliograafilist sobivust määrان?

Ükstapuha, kui jabur on formaalne mõõtmine, pean ma kuidagi siiski otsustama, milline tekst sobib bibliograafiasse ja milline ei sobi?

Alustaks sellest, et ma olen kümnete aastate jooksul ikka väga palju ulmet ja ulmealast teatmekirjandust lugenud, et selle lugemuse baasilt siis määrان. Loomulikult on abiks muu maailma bibliograafiad, eriti piiripealsemate tekstide asjus. Arvustused on samuti abiks. Eks olen ka spetsiaalselt lugenud, kui muu enam ei aita.

Ja siiski olen ma enam kui kindel, et ikka on sisse lipsanud tekste, mis pole ulme. Lohutan end sellega, et pea kõigis muu maailma bibliograafiates on selliseid tekste. Osaliselt just seetõttu, et bibliograafid n-ö risttolmlevad, eriti kutselised, kes teevad oma asja plagatööna. Kui ma leian teose, mis kõigi arvates on ulme, aga mina seda mitte mingi põhjendusega ulmeks pidada ei oska, siis loomulikult selline tekst bibliograafiasse ei satu, või lendab sealt välja. Olen isegi mõelnud, et järsku peaks tegema bibliograafiasse nimekirja teostest, mida ekslikult või liigsageli kiputakse ulmeks pidama...

Õnneks on üksi nokitsemisel ka omad eelised – ma ei pea kellelegi seletama, miks nii ja miks naa. Ma tean, kuidas on ning ma olen ka piisavalt suur inimene, et suudan oma eksimusi tunnistada.

Miks sellega nii kaua aega läheb?

Iga korralikult tehtud asi võtab aega. Pealegi, sain ma mingil hetkel aru, et ma tegin üht-teist

valesti ja pidin siis ümber tegema ja täiendama. Pean silmas seda nn blogspotis tehtud bibliograafiat, mille link allpool. Võid ju mõelda, et oled kõik lõpuni läbi mõelnud, aga kui asi üleval ja pisut juba materjali sisestatud, siis taipad, et see kõik ei tööta niimoodi. Kõige suurem muutus muutus oleks vast, et ma lisasin ilmumisaastatele (loe: lehekülgedel, kus koos ühel aastal ilmunud ulme) lihtsustatud ilmumisandmed. Ikka kasutatavuse nimel, et inimene leiaks teose üles ka siis, kui antud ilmumiskorrale eraldi lehte pole veel tehtud. Viimase aasta olengi ma bibliograafias tegelenud suuresti vaid sellega. Nagu alguses öeldud, on aastad 1945–91 suuresti valmis. Just ilukirjanduse osas, artiklitega läheb veel aega, aga need huvitavad veel vähemat inimehulka kui ilukirjandus. Praegu ajan eelkõige jonksu kahe ilmasõja vahelisi ja jooksvat aastat. Möödamannes ka teisi aastaid ja täidan lünkasid juba (peaaegu) korras olevates aastates.

Ja aega läheb seetõttu palju, et üldiselt teen ma bibliograafiat siis, kui kõigeaks muuks mul võhma ei jätku. Teisalt on bibliograafial ka ravitoime – kui mul n-ö on juhe koos, või suisa depressioon kallale hiilib, siis on bibliograafiaga nokitsemine mul üks kõige kindlaimad abimehi, et taas eluga n-ö ree peale saada.

Millal see kõik valmis saab ja kas saab kuidagi abistada?

Ilmselt ei saa taoline bibliograafiakunagi valmis, sest tööd on palju ja kogu aeg ilmub ulmet juurde.

Olen enda jaoks mõttes pannud maha esmase ülesande, mis seisneb selles, et aastate lõikes saaks sisestatud kõik info, mis mul on ja mida ma veel leida suudan. Sellega paralleelselt tuleb lõplikult paika saada sildindus. Ja nendega paralleelselt hakata sisestama teoseid.

Tööd on palju, aga sisestamisõigust ma jagama ei hakka, sest ma ei taha enda kaela võtta veel teiste tehtu kontrollimise lisakoormust. Jah, kui ma tunnen, et lõpp on ligidal, siis annan ma kellegile ligipääsu, aga alles siis.

Abistamise kohta olen ma kunagi bibliograafias ka kirjutanud: „Kõige selle valguses on ilmselge, et esialgu pole mõtet mind tüüdata kirjadega, kus tehakse märkus, et see või teine teos/autor on bibliograafiast puudu. Suure tõenäosusega tean ma seda ise samuti.“

Kui aga mingi pakiline küsimus või probleem kerkib, siis ei häbene ma küsida ning olen ka küsinud ja vastuseid saanud. Ja kui mitte sel aastal, siis juba järgmisel hakkab mul neid küsimusi ja abipalveid rohkem olema. Küll ma hõikan...

Eesti ulme bibliograafia leiab aadressilt: <https://ulmebiblio.blogspot.com/>

Artikkel: Eesti noorteulme aastal 2019 (Mairi Laurik)

Klassikaliselt öeldakse küll teema-aasta teema enne aasta algust, et kõik saaksid rahulikult ette mõelda, üritusi paika panna ja neid siis järgemööda läbi viia. Vahel läheb aga ka niipidi, et õhus justkui oleks mingi vaib, mis paneb mitmed ajud sarnaselt mõtlema, ning sel korral on just niipidi läinudki. Muide, seda rohkem kui ühes vaates, kuid kõigest lähemalt siis jooksvalt teksti sees. Olgu alustuseks öeldud vaid, et eelmisel aastal ilmus vähemalt kümme raamatut, mille peategelased on gümnasistid ning loos endas on vähemal või rohkemal määral ulmelist elementi kasutatud. Üheteistkümnenda raamatu lisasin juurde. Kuigi selle peategelane on juba grammi võrra vanem, on loo kirja pannud neiu kirjutamise ajal olnud napilt gümnaasiumis või ehk isegi gramm veel noorem, seega loo vaimne sisu liigitab sellegi raamatu siia virna.

Üksteist raamatut ühe aastaga! Minu meelest on see vinge saak. Vähe sellest, suurem osa neist raamatutest suutsid mind ühes või teises kohas positiivselt üllatada. Ma alustan oma lemmikteemast – kosmosest. Heal kosmoseseiklusel ning füüsikaseadustega mängival teadusulmel on oma eriline koht minu hinges ning Maniakkide Tänav ja Joel Jans mängisid raamatus „[Kosmose pikk vari](#)“ just neil teemadel. Kalle Moskar on hilisteismeline noormees, kes satub üsna ootamatult juhtima oma vanemate laeva. Ilma viisaka hariduse ja elukogemuseta poiss seisab üsna kiirelt olukorra ees, kus meeskonnaliikmetele palga maksmisega on raskusi, enese kaptenina kehtestamine veelgi keerulisem ning millalgi peaks ehk ka tulema esimene armumine. Aga see on alles algus. Autorid löövad nii laevale, asteroidile kui kogu päikesesüsteemile tuurid sisse ning edasi algab pöörane möll, milles lugejal erilist hingamispausi ei tekigi. Oli hetki, mul ma tundsin tempo variatsioonidest ning, miks ka mitte, mõnest mõtisklusest või emotsiooni andvast kirjeldusest veidi puudust, kuid laiemas plaanis väga tore ja terviklik lugu. Umbes pool raamatu lugemiseks kulutatud ajast tegeles mu aju kõrvaltööna Arnelea kehaehituse üle mõtisklemisega, kuid temagi keha ja suguorganid olid ridade vahel kenasti lahti ning kui see juba käes, oli võimalik leida põhjendus enam kui ühe tegelase käitumisele.

Teine raamat, mis lugeja kosmosesse viib, on Margus Müüri „[Seitsmes kohtunik](#)“. Margus Müür on varasemalt pseudonüümi Marcus E. Zumm nime all välja andnud mõne krimka ning krimikirjanduse kirjutamise kogemus pani „Seitsmenda kohtunikugi“ särama. Ma pean tunnistama, et kui ma lugu esmakordselt lugesin, siis esimese paarikümne lehekülje põhjal kandsin ma selle totaalselt maha. Teismeline tüdruk, mitte just kõige taibukam teismeline tüdruk, läheb klassiekskursiooni asemel sõpradega jooma ning sealt edasi hakkas paistma veider superkangelase lugu. Oigasin vaevatult, viskasin käsikirja käest, keetsin värsket kohvi ning lugesin edasi, sest olin endale kord juba sellise kohustuse võtnud. Aga just siis pööras autor loole vindi peale ning seejärel järgmise ja järgmise. Iga vint oli loogiline ja loomulik ning juba ma pidasingi koos peategelasega kosmoselahingut, vestlesin erinevate rasside ja liikide esindajatega ning püüdsin selles pöörases galaktikas ellu jääda, et... Ja siis tuli lõpp, mis oli loogiline, oodatud ning totaalselt ootamatu samal ajal. Minul oli tore retk ning ma olen veendunud, et ka noorel lugejal, kes raamatu üles leiab, ei hakka hetkekski igav. Pigem läheb ta loo lõppedes uurima, ega sellele järke ole ilmunud.

Tulles kosmosest planeedile, vaatab mulle siin ja praegu, linnaulme sättemuses, vastu paar romaani. Olgu siis esimesena toodud see, millel samuti tütarlapsest peategelane – Carolin

Kuuskäe „[Ekraani taga](#)“. Teismeline küll, tütarlaps ka, isegi gümnasist, kuid ometi meeldivalt erinev. Peategelane on väike geenius, kes on saanud kasvatuse, mille üle võiks kadedust tunda iga spiooniraamatu kangelane. Spiooniraamat see ongi. Sara on abiturient, kelle ema on surnud, isa pole kunagi pildil olnudki. Ta majandab emast maha jäänud restoranide ketti ning alustab sõda matemaatikaõpetaja vastu. Tundub tavaline? Eks ta olegi, kuid siis märkab ta meest, kes sarnaneb kangesti mehega, keda oma isaks pidas. Ma ei hakka pikalt rääkima, kuid lugu võtab üsna pöörased tuurid üles, lugejat veetakse väga erinevatesse paikadesse ning kohati on püssirohulõhna või suitsevate autokummide haisu tunda isegi lugedes. Tehnilised abivahendid, mis tüdruku käsutuses on, ületavad selgelt meie tänase igapäevatehnoloogia, andes loole ulmelise elemendi ka siis, kui loo põhirõhk on vandenõuteooriatel ja põnevikul. Kohati jäid tegelased üheplaaniliseks ning sõnastus ehk mitte kõige paremaks, loo mõte veidi naiivseks ning... Eks neid vigu saaks välja tuua, kuid tegemist on noore autori esimese romaaniga ning sellisena pole see kindlasti mitte piinlikkusttekitav. Lool on selgelt oma lugeja olemas ning ilmselt suudab raamat nii mõnelegi teismelisele meelde tuletada, et kõik raamatud ei pruugigi loetamatud olla. Muidugi tuleb tunnistada, et ma olen paras sõjard ning üks aus plahvatus aitab leevendada rohkem kui ühte ebaõnnestunud lauset.

Hea plahvatuse, kakluse või sõjaga edasi minnes vaatab vastu Joel Jansi „[Tondilatern](#)“. Väiksemat sorti ähvardamine ja nagin toimub siin juba esimestel lehekülgedel. Kui gümnasist Rajar ühel hommikul kooli läheb, leiab ta riidehoiust ees stseeni, kus paar aastat nooremad tüübid üht uut tüdrukut norivad. Pole vist vaja mainida, et Siiril on Rajari kõrval loos oluline koht, kuid hoolimata kergelt romantilisest algusest on loo fookus hoopis mujal. Kui esmalt on see pelgalt segatud uni, magamatus ning kuutõbisena ehitatav „masin“, siis peagi seisab Rajar silmitsi millegi sootuks võõraga teises dimensioonis, sellesama võõraga koduses Elvas ning kogu linna purustavate lahingutega. „Tondilaterna“ suurim boonus on loo suurus. Tegevust on omajagu, kuid sellegipoolest antakse lugejale aega linnakese ja tegelastega tutvumiseks, tegelaste sisemine areng on mõnusalt lahti kirjutatud ning loo tempo on dünaamiline. Seda, et autor oskab kirjutada raju loo, mis algab algusest ning kulgeb dünaamiliselt lõpuni, teadis iga ulmelugeja varemgi. „Tondilaternas“ on aga selgelt esile toodud loo sügavus, kõrvaltegelaste karakterid ning mõned muhedad kirjeldusedki.

Mitme dimensiooni vahel reisima viib lugeja ka Koidu Ferreira, kellelt ilmus eelmisel aastal suisa kaks raamatut – „[Domineeriv värv. Must](#)“ ja „[Domineeriv värv. Kastanpruun](#)“ Tegemist on siis sarja teise ja kolmanda raamatuga. Avaraamatut „[Domineeriv värv. Tumepunane](#)“ arvustasin ma [Reaktori 2017.a aprillikuu numbris](#). „Domineeriv värv. Must“ jätkab jutustamist kohast, kus esimene raamat pooleli jäi, kuid seda vaid sisuliselt. Vormilises mõttes olin ma tõeliselt üllatunud. Teine osa ei jätnud endast enam üldse halva tõlke muljet ning selgelt oli paremini mõeldud detailidele, mil moel minategelane saab, tahab või ei suuda ise end kirjeldada. Näis, et peategelane on ka sisemiselt arenenud. Sarja aluseks on äärmiselt mõnus ja pöörane fantaasiakäsitus kahest paralleelsest dimensioonist meie kauges tulevikus. See, milles elame meie, on hääbunud hiiglaslikuks liivakõrbeks, saates inimesed uruhiirtena maa-alustesse punkritesse elama. Ühest punkrist teise rändamine on võimalik vaid siis, kui oled kiire jooksja, hea pimedas nägija ning suudad enne päikesetõusu leida koha, kus päevaks varjuda. Paralleelses maailmas on aga lopsakas loodus ning hoopis teistsugused taime- ja loomaliigid. Kui arvata, et kõrvetav kõrbepäike on inimesele surmav, siis teise dimensiooni vikerkaarvärviline loodus suudab märksa hullemat. Sarja kolmas raamat langes kahjuks siiski taas madalamale, muutudes üsna valusaks lugemiseks. Ma umbes aiman, keda on autor oma lugejana silmas pidanud, kuid ma ei saa üle tundest, et lugejat alahinnatakse ning tegelikult võiks kiimlemist märksa vähem olla. Märksa vähem võiks olla ka sisutühja dialoogi ning, kui

aus olla, siis minu meelest ei lisanud kolmas raamat sarjale midagi peale mõttetu kolmnurga. Sarja dünaamika ja ka sisukus hakkavad üha enam ja enam jooksuma „Videviku“ järgedesse.

Dimensioonide vahel liiguti kolmandaski raamatus – Henri Zeigo „[Hurda graal](#)“. Sel korral on siis aluseks võetud natuke Eesti kultuuriloost ning mütoloogiastki. Kui päris aus olla, siis ma kaalusin pikalt, kas mõistlikum oleks see raamat sootuks maha kanda või mitte. Ega mul selle kohta eriti ilusat öelda olegi peale selle, et kaanekujundus on veetlevalt armas ning raamatu enda formaat „nunnult väike“. Seda oli mugav teatrikotis kaasa võtta ning hilisõhtul teatrimajast kodu poole jalutades oli natuke kindlam tunne, sest minuga oli kaasas väikseformaadiline kõvakaaneline raamat ehk külmrelv, mida ma oskan kasutada. Peategelaseks siis taas gümnasistist tütarlaps ning ajaloo asendusõpetajana tööle tulnud noor mees. Kujutagem nüüd hetkeks ette olukorda, kus pärast ühekordset tunnis kohtumist trehvab tibi õpetajaga taas kokku õhtul välikohvikus. Nad ajavad pikalt juttu nagu head sõbrad kunagi ning kui õpetaja püsti tõuseb, tüdrukul käest haarab ja ta endaga kaasa kutsub, läheb tüdruk hetkegi kõhklemata. Aga pange nüüd oma rikutud fantaasia hetkeks ikkagi puhkama! Minnakse hoopis paralleeldimensiooni. Täpselt nii usutavasse maailma lugeja paigutataksegi! Sealjuures on tekst üsna emotsioonivaba ning tegelased ühetüübilised. Ma ei saanud aru, kellele raamat suunatud on või kes peaks olema selle lugeja. Samas, kui selle raamatu mainimine toob juurde kas või ühe teismelise lugeja, kes leidis loo, mis just talle sobis ja teda kõnetas, siis on selle siin mainimine end juba ära tasunud.

Eesti ajaloost on inspireeritud ka Reeli Reinausi „[Roosi märgi all](#)“. Siin on kokku põimitud nii krimisugemeid, õuduskirjanduse algeid kui ka linnafantaasia elemente. Kõik just nagu oleks paigas, kuid... Esimeste peatükkidega antakse meile suur tegelaste virr-varr alustades needusega seotud noormehe ning tema nõiast pruudiga, jätkates peika kaotamist leinava neiuga, midagi siiralt kahetseva kirikuõpetajaga ja lõpetades lossikeldris ratsutava kummitusega. Ma pean tunnistama, et ma olin siiralt vaimustuses tollest kummitusest, kes väga mõjusalt loo alguses seinast välja ratsutas, keldris viibijal peaaegu üle varba sõitis ning teise seina kadus. Kahjuks oli see suurepärase karakteri kõige mõjusam etteaste. Lauset Reinaus selgelt valdab ning selles mõttes ei ole teda raske lugeda, kuid mulle isiklikult tundub, et ta tegeleb suuremat sorti ülekomponeerimisega ning muudab sel moel raamatud veidralt segaseks. Antud raamatu suureks aeglustajaks oli ka tegelaste paljusus, mis siis hakkivalt ja hüplevalt paarileheküljelistele peatükkidena vahetusid. Sealjuures leidis üksjagu peatükke, mille kogu sisu ja eesmärgi oleks saanud ühe lausega kokku võtta (mõne koha peal oleks ehk pool sellestki lausest ülearune olnud). Kui ma lugemise lõpetasin, nentisin, et kui „Roosi märgi all“ ja „Kosmose pikk vari“ koos tsentrifuugi visata, saaks kaks suurepärast raamatut, millel on nii pöörasust, sisu kui ka kirjeldusi ja tempo rahustamist parasjagu sees. Sellest, et sellel raamatul on oma lugeja olemas, on Reaktori veergudelgi kirjutatud (august 2019).

Tuuli Tolmovi „[Neetud taevakivi](#)“ võtab samuti aluseks siinse ajaloo ning mütoloogia. Tolmov viib lugeja pronksiaja lõpu analoogmaailma, kus Kaali meteoriit oli alles värske nähtus ning just see „maha kukkunud killuke päikesest“ muudab siinsed haldjad ja muud maagilised olendid õelateks, verejanulisemateks ning ka tugevamateks. Autor ei lase ajalooliselt täpsusel end piirata, vaid laseb tegelastel mõelda, käituda ja rääkida nii, nagu me kaasajal harjunud oleme. Tänu sellele on lugu kergesti loetav ka noorele, kelle lugemus ei ole kõige parem ning vanade sõnade tagavara alles üsna ahtakesena püsib. Kahjuks on liigne vabameelsus lasknud raamatusse ka mõned põhimõttelised apsakad rauaga seoses, kuid ma arvan, et ühele 13-aastasele lugejale need häirivaks ei osutu. Tegevus on hoogne, kulgeb läbi terve Eesti ning noortel peategelastel (kelle hulgas on nii poisse kui tüdrukuid) tuleb hakkama saada ei millegi vähema ega enamaga kui inimkonna päästmine enne, kui maagilised olevused liiga võimsaks

muutuvad. Kohtutakse nii erinevate haldjaliikide, soonõidade kui ka libahuntidega. Virvatuled eksitavad rändajaid aktiivselt teed ning needused võivad noormehi muuta... Ei, sellest, kelleks, peab ikka ise raamatust lugema.

Rahvapärimustele toetuva fantaasiaromaanina on ilmunud ka Berit Sootaki „[Viimane hingelind](#)“, mille tagakaane tekst mind hirmutas – peategelane saadetakse vaimuhaiguse diagnoosiga Veriora kliinikusse. Ma kartsin suuremaid õudussugemeid ning õudus ei ole üldiselt minu žanr. Raamatut lugema hakates selgus muhe tõsiasi, et tegemist on siiski selgelt fantaasiaromaaniga, milles on olulisel kohal nii esimene armastus kui ka supervõimete arendamine. Raamat on väga mõnusa käega kirjutatud, dünaamiliselt kulgev ning täpselt parajas mahu mõtisklusi sisaldav. Noore autori tugev debüüt! Lisaks pärimustele on selle raamatu taustalt tunda päris mitmeid viimase paarikümne aasta filme ja raamatuid. Teatud tegelased joonistusid hetketi tuttavlikult, visates lugeja visuaalse mõtlemise mõnele konkreetsele teosele, kuid need olid kiired viivud, mis möödusid, vaheldusid ning kokkuvõtteks sidusid loole vaid veel ühe kihi külge.

Artikli alguses lubatud raamatutest on nüüd käsitlemata vaid üks – Margaret Kalmi „[Poolpäris](#)“. Noor kunstitudeng, kes on aasta otsa kadunud olnud, saabub koju tagasi. Lihtsalt tuleb ja on. Vanemad küll päriselt ei mõista tema käitumist, kui tütarlaps keeldub oma lemmikutestki, muust rääkimata, kuid ilmselt on seal taga mõni trauma ning küllap laps viimaks rääkima hakkab. Lühiromaani pikkuses lugu vaatleb tehisintellekti ja küborgiga seotut. Üheks väga suureks miinuseks on Eestist lahti ütlemine. Väike lugemiskogemus on selgelt ingliskeelsed isikunimed autori jaoks mugavamaks muutnud, tegevus toimub nimetus kohas ning seeläbi puudub sel kõigel kultuuriline sügavus. Tulemuseks on järjekordne pinnapealne lugu poolikute karakteritega. Kui ma peaksin seda hindama teismelise loovtöö taseme järgi, siis ma kiidaksin lugu – sellel oli algus ja lõpp ning autor suutis hoida mingit joont. Praegu, mil lugu on ilmunud raamatuna, on see aga seatud hoopis teisele hindamistasandile ning siinkohal tahaksin ma öelda mõne teravama sõna kõikide nende suunas, kes ärgitasid autorit seda nüüd ja praegu raamatuna avaldama. Oleks see lugu mõne aasta riulis seisnud, pärast gümnaasiumi lõppu uuesti läbi kirjutatud ja juba suurema lugemuse ja elukogemuse pealt üle vaadatud, võinuks sellest saada täitsa asjalik debüüt.

Ulmekirjanduse mõistes oli aasta saak suurepärane. Head noorteulmet on meile hädasti vaja ning kiitust vääriv on detail, et suurem osa neist raamatuid on väga selgelt seotud siinse kultuuriruumiga või ka füüsilise ruumiga, sättides tegelasi Tartusse, Kärdlasse, Elvasse ja Veriorale. Tegevusaegadest on konkurentsilt eelistatuim meie tänane keskkond, mis on päris mitmel tasandil ka väga loogiline. Sellega on noorel lugejal kergem samastuda ning nii on loo keskkond ilma liigse kirjeldamiseta oma ja kodune. Teisalt tekitab kaasaegsesse keskkonda paigutamine sageli usutavuse probleeme. Vähe sellest, et lugeja peab suutma uskuda, et libahundid, dimensioonirännud, nanotehnoloogiliselt ehitatud kehad või röntgen-läätsed on olemas, peavad ka peategelased neid uskuma hakkama ning nende puhul ei saa piirduda uskumisega tasandil „raamatus on OK“. Nende jaoks peab kõik muutuma loogiliseks ja usutavaks selgroo ja argipäeva tasandil ning siin on psühholoogiline mänguruum juba palju suurem ning teravam.

Läinud aasta ulmelise noortekirjanduse hulgas on olemas nii kosmosele, lahingumõllule kui ka müsteeriumile või teistsugusesse armumisele pühendatud lugusid. Mind natuke hämmastas, kui paljud lood toetuvad oma kulgemises klišeele „vanem ja kogenum meesterahvas, kelle poole noor andekas tüdruk saaks alt üles vaadata“ („Viimane hingelind“, „Domineeriv värv“, „Hurda graal“, „Poolpäris“), kuid õnneks oli ka neid teisi, milles suhted võrdsel tasemel püsisid („Roosi märgi all“, „Tondilatern“) ning leidus selliseidki, kus tegelased

tegid, mis tahtsid, domineerisid, kui vaja ning mingil armumisel polnud teed loo sisse. Meeldivalt palju oli ka raamatuid, mida poistele kätte lükata („Kosmose pikk vari“, „Tondilatern“, „Neetud taevakivi“).

Kõige huvitavamaks detailiks, mis näib läinud aasta dominant olevat, on aga plahvatuslik lõpp. „Kosmose pikk vari“, „Seitsmes kohtunik“, „Tondilatern“, „Ekraani taga“, „Roosi märgi all“ – kõik need lood lõppevad plahvatustega, mis muudavad maailma veelgi veidramaks, kui see loo alguses oli. Mina isiklikult ootan neile kõigile nüüd järke, sest lõpustseenid sobivad nii suurepäraselt hoopis romaaniavahetkedeks. Lisaks neile olgu siin toodud ka „Domineeriv värv“, mis ei ole veel sarjana lõpuni jõudnud ning „Viimane hingelind“ ja „Neetud taevakivi“, mille autorid on viimasel leheküljel üheselt lubanud, et järg tuleb, sest seiklus alles algas. Lugejana pole ma päris kindel, kas ma nende kõikide järgesid ka lugeda jõuan või tahan, kuid raamatukoguhoidjana, kes aeg-ajalt peab noortele mõne uuema raamatu soovitama, ootan neile kõigile pikisilmi järke. Sest kui see loetelu on loetelu algustest, ootab meie tänaseid noori ees mõnus retk hoogsa, kaasaegse ja kaasakiskuva kodumaise kirjandusega tuleviku suunas.

Artikkel: Postmodernism fantaasiakirjanduses (Brandon Sanderson)

„The Way of Kings“ on ilmunud. Olen selle romaani peale väga palju mõelnud – mida see mulle kõigi nende aastate jooksul tähendas ja miks otsustasin selle kirjutada just nii, nagu seda tegin. Olen näinud hullupööra vaeva otsustamisega, kuidas see inimesteni tuua. Seda pole kunagi varem juhtunud. Ma selgitan kohe, miks seekord polnud asjad nii lihtsad. Aga kõigepealt lugu.

Brandon Sanderson

Kohalikus hotellis öövahetuses töötades juhtusin sageli nägema üht muusikavideot. Töötasin selles hotellis peamiselt seepärast, et sain seal töö kõrvalt kirjutada (kirjutasin seal vastuvõtulauas istudes umbes kaheksa romaani, kaasa arvatud „Elantris“ ja „The Way of Kingsi“ esimene mustand). Igatahes kuulus minu töökohustuste hulka ka hotelli hõivatuse ja kassa audit, sedasorti värk. Töö ajal oli VH1/MTV sageli mulle raadio eest, see mängis väikeses leti alla peidetud teleris.

See oli Jeweli video ja laulu nimi „Intuition“. Teeskleme minu mehelikkuse huvides, et pöörasin erilist tähelepanu video kirjanduslikule olemusele, mitte et oleksin olnud kiindunud Jeweli loomingusse. Ja seal tõesti oli midagi erilist. Loos pendeldab Jewel edasi-tagasi luitunud „tavamaailma“ stseenide, kus ta kõnnib tänaval ja suhtleb inimestega, ja värviküllaste „muusikavideo“-stiilis stseenide vahel, milles ta promob tooteid, seljas napid rõivad.

Video on sõnumi edastamisel veidi ülepingutatud. Kõige muu hulgas peaks see parodeerima ka rokkstaaride/muusikavideote kultuuri. See näitab Jeweli üleseksualiseeritud situatsioonides, end üle-võlli mahamüünuna. See näitab kriitilise näpuga naisekuju seksuaalse ärakasutamise peale reklaaminduses ja kõrvutab Jeweli tavalist, igapäevast tänaval jalutavat ennast tema sürreaalse Hollywoodliku versiooniga, kes reklaamib erinevaid tooteid.

Aga minu jaoks on selle video juures kõige kütkestavam hoopis see, kui täiuslikult viskub see arutellu dekonstruktsiooni kirjandusliku kontseptsiooni üle. Sest vaadake – ses videos jääb Jewelist eneseteadlik, lausa maalähedane mulje, sest fookus on suunatud sellele, kui naeruväärne ja tobe on reklaamitööstus. Kogu video keskendub enesemüümise ja seksuaalsuse ärakasutamise hukkamõistmisele reklaaminduses.

Ja ometi – kogu selle hukkamõistu juures lõikab Jewel kasu just kõigest sellest, mida ta maapõhja manab. Tema Hollywoodi-mina kannab kitsast korsetti, kastetakse läbimärjaks ja kepsutab ringi sillerdavas avara dekolteega kleidikeses, juuksed ahvatlevalt tuules lehvimas. Liialduse läbi annab ta kõigele sellele kriitilise hinnangu ja tõuseb ise seeläbi moraalselt justkui kõrgemale, aga video edu sõltub just nimelt neist samadest kujunditest. Just need köidavad kõigi pilku ja kindlustavad leviku ainult tänu sellele, mida video viitab olevat problemaatiline.

Dekonstruktsioon on moodsa postmodernistliku kirjanduskriitika üks nurgakividest. Mina – nagu ma alati hoolikalt ära märgin – ei ole nende kontseptsioonide ekspert. Suur osa sellest, millest siin juttu, on ülimalt lihtsustatud, nii Jeweli videot kui postmodernismi silmas pidades. Aga selle essee raames pole võimalik lehekülgede kaupa kirjandusteooriast rääkida. Juba pealkiri ise on piisavalt pretensioonikas. Nii et esitlen teile parimat dekonstruktsiooni selgitust, mida kuulsin siis, kui töötasin oma magistritöö kallal: „See on see, kui lugu sõltub just täpselt sellest, mida ta eitab.“

Sellest peab praegu piisama.

See kehtib ka fantaasiakirjanduse kohta

Enne kui žanris saavad hakata ilmne postmodernistlikud tekstid (ja seega enne, kui dekonstruktsioon saab hakata osutama postmodernistlikule kirjandusele iseloomulikele irooniale), peab selles olema tekstikogum, mida ühendavad domineerivad teemad ja kontseptsioonid. On vaja publikut, kes on nende teemadega piisavalt tuttav, et aru saada, kui neid on vormitud, muudetud ja arendatud.

Fantaasiakirjandus (eriti eepiline fantaasiakirjandus) jõudis selle rajajooneni märkimisväärselt varakult. Tolkien oli nii silmatorkavalt domineeriv, nii žanrimuutev, et reaktsioonid ilmesid pea otsekohe. Ja kuna suurem osa publikust oli tema troopidega tuttav (lausa niivõrd, et neist said

žanri kohustuslikud tunnused), oli tema tehtu ehitamine ja selle muutmine lihtne. Võib muidugi väita, et Campbelli monomüüt (popkultuuri veenidesse süstis selle teadlikkuse Georg Lucas) oli ulmes nii tugev, et olime oma postmodernse ajastu saabumiseks korralikult valmistunud. Tõepoolest, 70. aastate lõpuks oli esimene postmodernistlik tolkienistlik fantaasiaeepos juba alguse saanud (Stephen R. Donaldsoni „Chronicles of Thomas Covenant, the Unbeliever“ näol).

Oma varasematel kirjutamisaastatel suhtlesin tihedalt paljude teiste pürgivate ulmekirjanikega. Väga suur hulk meist on üles kasvanud lugedes Tolkieni-reaktsiooni romaane. Brooks, Eddings, Williams, Jordan. Meid võiks kutsuda kasvavaks Tolkieni lastelaste generatsiooniks. (Mõned teist on ehk kuulnud, kuidas ma temast rääkides ütlen kiindunult „papa-Tolkien“ – koketerii, mille korjasin vist üles ühest kunagisest David Eddingsi intervjuust.) Seega olid paljud minu põlvkonna kirjanikud valmis järgmiseks staadiumiks eepilise fantaasia vallas. Nii-öelda uueks laineks.

Neil aastatel lugesin ja kuulsin väga palju räägitavat „uue sammu astumisest“ fantaasiakirjanduses. Või „žanri enda omaks tegemisest“. Tundus, et kõigil, kellega rääkisin, on oma arvamus selle kohta, kuidas nende geniaalne lähenemine žanris revolutsiooni korraldab. Kahjuks polnud me keegi oma lähenemistes kuigi ambitsioonikad. („Minu haldjad on lühikesed, mitte pikad!“ või „Ma teen orkidest kurjade rumalate koletiste asemel ülla sõdalaskultuuri!“) Meie südamed olid õigel teel, probleem oli meetodites. Ma mäletan, kuidas mu rahulolematust sellega (eriti mu oma kirjatöodes, milles avaldusid täpselt needsamad mitte nii originaalsed originaalsusprobleemid) aina kasvas, kuigi ma ei osanud päriselt öelda, miks.

Mulle tundub, et saan nüüd asjast paremini aru. See on seotud ühe konkreetse selgitusega, mida ütles üks kirjanik oma loost rääkides. Umbes midagi sellist: „Noh, see algab nagu iga teine „talupoiss päästab maailma“ fantaasiaromaan. Teate küll, südi kelmist kaaslane, kamp ebatõenäolisi metsamehi, kes lähevad otsima võlumõõka. Aga see ei lõpe niimoodi. Ma viskan sinna vimka sisse, teen sellest täiesti oma asja! Umbes kolmveerandi pealt saab sellest täiesti teine lugu ja ma keeran kõik ootused pea peale! Lugeja taipab, et see polegi kõigest järjekordne tolkienistlik fantaasia. See on midagi täiesti uut ja originaalset.“ Aga siin on probleem. Märkate?

Mina näen asja nõnda. Raamat saab olema pettumus enam-vähem kõigi jaoks. Need, kes otsivad midagi uuenduslikku, võtavad selle, loevad algust ja tüdinevad, sest lugu on liiga tuttav. Nad ei jõuagi sinnamaale, kus algab uus ja huvitav, kuna raamat toetub nii tugevalt sellele, mida (oletatavasti) eitab. Ja inimesed, kes valivad raamatu just ta resoneeruva ja klassikalise tunde pärast, saavad üsna tõenäoliselt pahaseks, kui lugu lõpus end vormist välja murrab. Teatud mõttes murrab see kogu eelneva kolme neljandiku antud lubaduse.

Lühidalt: sa kas tüütad lugejaid kolmveerand raamatut või nad vihkavad selle lõppu.

Seda on raske alla neelata. Ma võin muidugi ka täiesti metsa panna – seda juhtub tihti. Lõpuks olen ju ise öelnud, et hea kirjandus trotsib ootusi. (Või, kui täpsem olla, purustab su ootused, täites need samal ajal viisidel, mida sa ei teadnud, et tahad. Sa pead asendama selle, mida lugejad oma arvates ootavad, millegi nii palju ägedamaga, nii et nad on korraka üllatunud ja põnevil.) Aga mulle tundub, et see ülalkirjeldatud stsenaarium paljastab postmodernistliku kirjanduse ühe suure probleemi. Täpselt nagu võib Jeweli video seksuaalse sisu tõttu peletada inimesi, kes võiksid nõustuda selle sõnumiga, tundub kirjeldatud raamat peletavat lugejaid, kes oskaksid seda kõige enam hinnata.

Minu enda tööd

Sattusin probleemiga rinnutsi, kui mul tekkis „Mistborni“ esimene idee: noor mees teeb läbi kogu fantaasiaromaani kangelase tsükli, aga kukub lõpuks läbi. Mõte, mis sundis mind seda alguses kirjutama, oli: mis siis, kui Rand oleks viimase lahingu kaotanud? Kui Frodo poleks suutnud sõrmust hävitada? Kui Must Isand oleks võitnud?

Väga intrigeeriv mõte. Ja ometi taipasin juba kirjutamise päris varases faasis, et kui kirjutan selle nagu mul plaanis, ei tule asjast midagi välja. Lugu õõnestab iseenda jalgealust. Ehk on kusagil keegi, kes suudab seda kirjutada niimoodi, et lugu haarab lugeja kaasa ega vea teda lõpuks alt, aga mina pole see isik. Sel ajal, kui selle raamatuga algust tegin, kuulusin parajasti nende kirjanike hulka, kes (hoolimata siirast armastusest mineviku fantaasiaeeposte vastu) ihkasid uurida žanri tulevikuvõimalusi, mitte seda, kus ta on juba olnud. Ma polnud huvitatud tavalisest kangelase teekonna kirjeldamisest. Jordan oli seda juba teinud ja väga hästi.

Seega panin „Mistborni“ toimuma tuhat aastat pärast kangelase läbikukkumist. Tegin oma algsest ideest taustaloo. Inimesed on minult küsinud (ja neid on üllatavalt palju), et millal ma kirjutan eelloo, Rasheki ja Alendi loo. Vastuseks ma naeratan, raputan pead ja ütlen: „See ei ole tõenäoline.“ Kui selgitada, miks, kuluks selleks terve loeng, mis oleks jagatud kolmeks mahukaks osaks, ja teate ise, kui igavad sedasorti asjad olla võivad.

Nüüd võivad mõned teist mõelda ilmselget: „Aga, Brandon, „Mistborn“ on ju postmodernistlik eepiline fantaasia.“

Tõepoolest. Mind kütkestas idee kirjutada postmodernistlik fantaasia ja „Mistborn“ on seda. Igas selle sarja raamatus võtsin kindlad fantaasiakirjanduse elemendid ja keerasin neile vindi peale. Kogu minu eelkirjutatu ei ole mõeldud sedasorti kirjutamise mahalaitmiseks, vaid ühe levinud võimaluse kirjeldamiseks, kuidas see võib viltu minna, kui ette ei vaata.

Püüdsin „Mistborni“ kirjutades väga hoolikalt tasakaalu hoida. Piisavalt arhetüüpi, et lugu kajaks kokku teemadega, millega mängida kavatsesin, aga piisavalt originaalsust, et lugejad ei ootaks tavapära lõppu. Ma ei suuda sellist tasakaalu kunagi päris täiuslikult hoida, sest maailma saab varieerida ainult teatud mahu. Mõned loevad mu raamatuid ja tunnevad end minu vimkadest reedetuna, teised aga leiavad, et need vimkad pole nende maitse jaoks piisavalt originaalsed.

Raamatu edu tähendab, et tabasin täpselt õiget tasakaalu täpselt õigete inimeste jaoks – kes, nagu minagi, armastavad vanu fantaasiaeepose ja neile meeldib teatud kokkukõla, aga samas tahavad nad loos näha ka midagi uut. See on hoolikalt doseeritud segu tuttavast ja võõrast, läbisegatud ja serveeritud inimestele, kelle maitse ühtib minu omaga. Maitse on tegelikult ainus mõõdupuu, mis on meie, autorite, käsutuses. (Ja märkus: mina pole ainus – kaugeltki mitte! – kes kirjutab postmodernistlikku fantaasiat. Kui otsite veel mõnda näidet rikkalikust segust postmodernistlikus eepilises fantaasiakirjanduses, soovitaksin näiteks Jacqueline Carey sarja „The Sundering“.)

„The Way of Kings“

„Mistborni“ raamatud olid edukad. Paljudele lugejatele meeldis mõte maailmast, kus Must Isand on võitnud, kus ettekuulutused ja kangelane pole sellised, nagu sa ootad.

Aga kuna see nii hästi õnnestus, langesin omamoodi lõksu. Kui jõudis kätte aeg „The Way of Kingsi“ ümberkirjutamiseks, tundsin end pidetuna. Ma teadsin, millist lugu tahan rääkida, aga mul oli tunne, et pean jälle suskama fantaasiažanri mingi suure keeru, midagi sarnast sellega,

mida tegin „Mistbornis“. Mis see võiks olla? Mis oleks selle raamatu postmodernistlik aspekt? See hoidis mind sõna otseses mõttes öösi üleval. (Mis pole küll keeruline, kuna mind vaevab unetus, aga ikkagi.)

Maadlesin nende mõtetega päris tükk aega, peamiselt sellepärast, et suurem osa minust punnis sama nõksu uuesti kasutamisele vastu. See osa minust hakkas esitama keerulisi küsimusi. Kas ma tahtsin saada tuntuks kui „see tüüp, kes kirjutab postmodernistlikke fantaasialugusid“? Ilmselt oleks hullemaidki nimesid. Aga – dekonstruktsiooni üks peamisi eesmärke on osutada probleemile endaleviitavate vahenditega. „Mistbornis“ oli trikk olemas. See oli väga kasulik, kuna võimaldas kogu sarja ühte lausesse kokku võtta: „Kangelane kukkus läbi; see siin on tuhat aastat hiljem.“

On kirjutatud palju väga häid postmodernistlikke lugusid ja ma armastan „Mistborni“ raamatuid. Aga ma ei tahtnud enam uuesti sama asja teha. Et kirjutada „Mistborn“ nii, nagu ma seda tegin, pidin toetuma arhetüüpidele. Näiteks olid kõik tegelased väga arhetüüpsed. Uulitsatüdruk. Nupukas kelm, kes varastab, et teha head. Noor idealistlik aadlik, kes tahab maailma muuta. Ka looliinid olid arhetüüpsed: esimeses raamatus suur rööv, teises linna piiramine. Ma usun, et hea raamat suudab kasutada vanu arhetüüpe ilma, et kogu loost saaks kliše. („Tuule nimi“ on oivaline näide.)

Tegelikult oleks vist võimatu arhetüüpe üldse mitte peegeldada. Loomulikult on neid ka „The Way of Kingsis“. Aga avastasin selle kallal töötades, et ei taha sihilikult ehitada lugu üles lugejate ootustest sõltuvaks. Tahtsin hoopis leida teemasid ja tegelaste kontseptsioone, mida polnud varem kasutanud ja mida ka üldiselt žanris harva kohtab.

Sest siin on vahe sees. See vahe on üsna sarnane erinevusele paroodia ja satiiri huumori vahel. (Nii nagu mina neid defineerin.) Esimene on naljakas ainult siis, kui publik mõistab, mida parodeeritakse. Teine on olemuslikult naljakas. Varane Prachett on paroodia. Keskmine ja hilisem Pratchett on satiir. (Rääkimata veel, et täiesti geniaalne.)

Ja just sellepärast otsustasin lõpuks, et ei kirjuta „The Way of Kingsi“ postmodernistliku fantaasiana. (Vähemalt mitte sihilikult.) „Mistborn“ tundus, vähemalt osaliselt, nagu peegeldusena. Selles on palju originaalset, aga olemuslikult on tegu žanriuuringuga ja – et täielikult õnnestuda – vajab see publikut, kes mõistab troope, millele teos on üles ehitatud. Selle asemel, et jätta žanrile oma jälg ja edasiarendus, toetusin teiste tehtud tööle.

Lühidalt: ma tundsin, et sama protsessi kordamine oleks mulle nagu kark. Selles, mida ma „Mistborniga“ tegin, pole midagi valesti. Olen selle üle väga uhke ja usun, et astusin sellega mitu olulist sammu. Aga mitte neid samme, millega tahaksin tuntuks saada – mitte ainult. Ma ei taha ainult peegeldada ja uurida, ma tahan luua. Ma tahan kirjutada midagi, mis ütleb: „Siin on minu osa, minu väike sammuke edasi žanris, mida armastan.“

Kui sõnastada see Jeweli video kontekstis, millega artikkel algas, siis: selle asemel, et luua kunsteos, mis kisendab: „Hei, vaadake neid teisi teoseid ja kuulake, mida ma neist arvan!“, tahtsin luua midagi, mis ütleb: „Vaadake seda kunsteost. See on just täpselt see, mida mina praegu arvan, et kunst selles žanris olema peaks.“ Osa minust arvab, et video, mis on ilus iseenesest ega loodaks teiste totruste peale, teeks nende totruste naeruvääristamiseks rohkem ära, kui selline video, mis need kõik üles loeb.

Niisiis heitsin kõrvale ahvatluse mahutada „The Way of Kings“ ühteainsasse jõulisse lausesse, mis selgitaks vimkat, mille fantaasiažanri sisse pistan. Ma lihtsalt kirjutasin selle sellisena, nagu see on.

Arvustus: Sapkowski ja nõidur (Jüri Kallas)

Telesari on ikka raju meedium. Raamat võib olla võrratu, aga loevad vähesed. Tee koomiks, siis loevad veel mõned. Tee mäng ja kisa jätkub kauemaks, aga lugejaid ilmselt palju juurde ei tule. Ja alles siis, kui teed telesarja, alles siis läheb mölluks. Või lähe ka siis?

Andrzej Sapkowski ja tema nõiduriga õnneks läks asjaks – nii sarjana, kui ka järgneva mölluna. Pean silmas just Netflixi sarja „The Witcher“, mille esimene hooaeg tehti kättesaadavaks 2019. aasta detsembris.

Sapkowski on nõrk kirjanik!

Ma tegelikult ei peaks ju üldse Sapkowski teemadel sõna võtma, aga nüüd telesarja tuules on paljud lugema hakanud, mis on ju hea, aga sarjajärgsete lugejate üks põhiprobleem näikse olevat, et Andrzej Sapkowski ja tema raamatud pole tolkinistlik ja paatosest nõrisev eepiline fantasy. Kogu aeg on õhus kiun modernsuse ja Geralti kõvamehelikkuse teemadel. Väidetakse, et nii ei tohi, et niimoodi pole fantasys kombeks. Ja veel väidetakse, et seepärast on ka Sapkowski nõrk kirjanik.

Eks telesari ise tekitas ka ju omajagu segadust. Näiteks need lõputud lõigud Yenneferi kujunemis- ja kannatusaastatest, et kuidas väikesest peletisest kujuneb nägus mõrd. Ja see pole mingi solvang, sest Sapkowski oli enamus võlureid sellised võimetega vördjad, kes mingil hetkel oma füüsilise võlukunstiga ära tuunisid, aga hing jäi ikka kärna. Yennefer oli seal seltskonnas üks meeldivamaid, aga suuresti vaid seepärast, et magas meie kangelasega.

Sapkowski puhul meeldibki mulle iseäranis see, kuidas ta väga napilt ja oi kui palju ära ütleb. Umbes nagu Roger Zelazny, aga veel tihedam. Näiteks kogu see Yenneferi raske saatuse on

seitsme raamatu peale kildudena laiali jaotatud ning mahult kokku ehk vaid üks peatükk – lause siin ja lõik seal. Tüüpilise fantasylugeja jaoks on selline kirjutamislaad aga kurnav ja arusaamatu, sest tüüpiline lugeja tahab saada eepilist panoraami, kus iga tegelase ilmumisega kaasneb pikk ja põhjalik selgitus ja kogu elukäigu ümberjutustamine. Olgu, ma pisut ehk liialdan, aga ma ju näen pideval, kuidas paljude lugejate jaoks tähendab fantasy vaid lohisevat eepilist seepiooperit.

Ma parem ei hakka rääkima, kuidas lugejad ei mõista kangelasfantaasiat (Conan), või kuidas ei saada aru dekadentsist fantasys (Elric). Ja kohe kindlasti pole mõtet rääkida fantasykirjanduse segažanritest. Ja siis tuleb üks poolakas, kes on moodne autor, suisa (post)moderne autor, kes omal kombel reformis fantasyt. Selline küüniline ja ebapüha autor, kes oli enam kui hästi kursis kõige sellega, mis anglofantasys tehtud ja kes siis kitkus tüübilised fantasyskeemid pühalikkuse ja tekstilohistamise sulgedest puhtaks ning ehtis omaenda maitsele sobivate sulgedega. See võib meeldida, või mitte, aga kindlasti pole see abitu ega valesti tehtud.

Telesari vs raamatud

Telesarja esimene osa oli pigem halb, kuna aga tegu mu lemmikraamatutega ning kuna mulle oli juba ka öeldud, et edaspidi läheb paremaks, siis kannatasin ära. Noh, et Renfri liin oli seal suht-koht normaalne, aga ülejäänud. Ja kikimoori pole ka nii mürakas, kui filmitegijad arvavad. Üldiselt oli kõik muu, mis polnud Renfri ja vähema kurja teema, ikka suhteliselt segane ja ajuti üsna mõttetu. Mõttetu ka suurema loo seisukohalt.

Jah, ma saan aru, et ma võrdlen telesarja enam kui korduvalt loetud raamatutega ning mingeid mänge mu sihikut kallutamaks pole. Kuid sarja vaadates oli pidevalt näha, et kui tegijad arvasid heaks raamatutest kõrvale kalduda, siis asemele pakkusid nad alati kehvemad, totramad ja kindlasti usutamatumad lahendused. Näiteks kuidas nõidur ja laulik maailma äärel haldjate käest kindlasti surmast pääsesid või siis Pavetta laulatus jne.

Samas, eks vaataja harjub kõigega ning ma märkasin, et kusagil neljanda osa paiku olin ma ekraanil toimuvaga üldiselt leppinud ja emotsioon läks pigem ülesmäge.

Jah, ma saan aru, et raamatud ja telesari on erinevad asjad ning ega ma ei ootagi, et iga

kõrvalliin ja kõrvaltegelane ekraaniaega peaks saama. Samas, kui kulutatakse hulk ekraaniaega mingile jamale ning raamatutest kõrvalekaldumine tegi telesarja peaaegu alati vaid segasemaks. Ja ei ajanud ma vaadates kogu aeg mõttes raamatutes järge. Ei, ma vaatasin seda koos kalli kaasaga, kes on lugenud vaid maakeelseid jutukogusid ning oli sellega siis pigem tavavaataja tasemel ning ka temale jäid paljud asjad segaseks. Aga kokkuvõttes meeldis sari mulle ning kallile kaasale isegi veel enam.

Telesarja mõju?

Kindlasti on mul plaan vaadata sarja esimest hooaega veelkord. Kui mitte varem, siis aasta lõpus, mil uus hooaeg tulekul.

Ka hakkasin ma telesarja tuules taaskord neid raamatuid üle lugema – aasta alguses hiljem kirjutatud nn nullkõide „Sezon burz“ ja eks teised siis riburada järgemööda. Isegi minul, kes ma Sapkowskil vist pea kogu loomingu olen korduvalt läbi lugenud, isegi minul tekkis teatav hoog ja tahtmine taas neid kõiteid lugeda.

Ulmkonnakroonika 02/20

Ulmestaar Seili Ülper

Ah mis siin ikka öelda:) Tere, minu nimi on Seili.

Töötan Lutsu raamatukogus. Kui ma ei ole tööl siis olen ilmselt kas teatris midagi vaatamas või kuskil karaoket laulmas. Viimasel ajal küll mõlemat harva, aga ega see nii kauaks jää, nõrkused, teate ju küll... mõni ilmselt ütleks ka hobid. :) Vahel juhtub, et kukun ka üsna kahlase väärtusega luuletusi või laulusõnu kirjutama aga see eeldab mingit suuremat emotsiooni ja noh sel hetkel tundub asi mõttekas olevat...

Enamjaolt ma leian, et inimesed on ilusad ja head. Eriti need, kes kohe karjudes minema ei jookse muidugi :D

Nalja peab saama ja huumorimeele puudumine on ikka üks suur õnnetus, mis inimest võib tabada, kas te ei leia? Samasugune nagu oskamatus enese üle naerda, kui on vaja.

Üldiselt kes tahab midagi teada võib tulla julgelt ja küsida. Ma ei hammusta, luban :) Aga võib juhtuda, et kallistan, seda ilmselt võivad päris paljud kinnitada :D

1. Mida praegu loed? Meeldib? Soovitat? Mida head vahepeal vaadanud-mänginud oled?

Hetkel loen SH 68. raamatut ehk siis Andrei Beljanini raamatut "Tsaar Gorohhi salajuurdlus". Meeldib, muidugi meeldib! :D Äärmiselt lõbus lugemine minu meelest. Jabur, naljakas ja noh natuke ikka põnev ka. Soovitan ikka, eriti, kellel on soov lugeda vahelduseks midagi, mis ei ole tõlgitud inglise keelest ja on seeläbi juba nii teistmoodi. Muidugi on see maitse asi. Mul on mingi kiiks selle venelaste kõnepruugi, lauseehituse ja stiiliga - hirmsasti meeldib :D

Sellest lähtuvalt ma ilmselt kipun inimestele soovitama nii Zotovi "Mõrvad põrgus" - loomulikult hoiatustega, et mis huumorit puudutab, kõigile ei pruugi naljakas olla... - kui ka Pehhovi "Siala kroonikaid".

Kallis vend otsustas lõpuks oma Netflix'i jagada (ma juba kuulen : welcome to the club tervitust, mhmh. Got me)

Noh et siis Witcher :D Raamatud olid loetud enne ja väga meeldisid. Sari meeldis ka. Krt, ma pean nüüd seda õnnetut Supermani vaatama, ainuüksi selle pärast, et teada saada, kas kutt teeb sama hulluksajavalt seksikalt häält nagu Witcher või mitte... :D

Ja noh siis sai see sari läbi ja saabus järgmine "lõks" -ehk siis sari "Lucifer". Noh ega muidugi, poisil endla ka viga ei ole aga kuratlikult hea tekst on sel sarjal minu meelest! Ja pöörded on ka toredad.

Märgin ära, et ma olen väga nähr sarjavaataja olnud, nii et lustimist on nüüd tükiks ajaks :P

Mänginud ei ole ammu midgi.

2. Mis naelutab sind raamatu külge? Mis peletab eemale?

+ ehk kasuks tuleb : (must) huumor, ironia, sarkasm, leidlikud võrdlused ja muhedad dialoogid. Üllatuslik sündmuste kulg. Sellised "mis just juhtus!?" hetked.

Seks ja ropendamine ei häiri, eriti kui see on asjakohane ja hästi kirja pandud. Et väga hea lugu minu jaoks on selline, et ma naeran ennast ribadeks või tõinan uppumiseni - superhea lugu on selline kus saab mõlemat teha :) Hea on kus vähemalt saab naeratuse kätte :) See peab lihtsalt kuidagi, ühte või teist pidi, korda minema või puudutama.

Mulle meeldib, kui autor on viitsinud selles osas vaeva näha, et ta kasutab võimalikult palju erinevaid väljendeid, kus võimalik, mitte ei korda sama asja. Sünonüümirohkus ruulib :)

- ehk kahjuks tuleb : Liiga väike kiri! :D (see peab olema kas lemmikautor või mingi muu väga suur põhjus, kui ma ennast kribukirjaga piinama hakkan, kahju muidugi, etavad raamatu vaatad ja mõtled: nope, sorry raamat, jääb ära!)

Konarlikud laused. Liiga pikad ja keerulised laused. Kui toimetaja on kirjas aga kirjavigu, lausevigu, jms. on nii palju, et hakkad juba tähele panema, see käib lihtsalt närvidele. Kui jutt nagu seisab -et leheküljed lähevad aga kuidagi mõtet asjal ei ole ja on lihtsalt igav - lõpuks kuhugi jõudmata õieti. (Hetkel meenub ainult üks selline kohutav ulmekas muidugi... aga ma parem otse ei ütle, fännid lintšivad mu ära. :P Seal oli nii palju potentsiaali minu meelest ja oli häid hetki ja siis see lihtsalt...raisati ära! Hea et see väike roheliste kaantega raamat vähemalt õhuke oli, teist ja kolmandat, mis on koos paksus roosas raamatus ma enam lugema ei hakanud... vbl. kui mul väga suur enesepiinamishoog peale tuleb... lootusega et läheb paremaks. Olen kuulnud, et ei lähe...) :P

3. Kolm lemmikut (juttu, raamatud, žanri, autorit...)ulmes? Paari lausega-lõiguga neist lugejale.

Tunnistan esmalt, et mul on kohutavalt halb mälu. Enamasti mäletan pigem emotsiooni mõne aja pärast. Et kas meeldis või mitte näiteks. Lisaks ma loen talumatult aeglaselt ja seepärast ma loen mitu korda üht raamatut haruharva. Mulle tundub, et väga rakse on välja valida just kolme. Aga nagu eelpool korra sai mainitud, siis mingi teema on venelastega, seega Sergei Lukjanenko oleks ehk üks lemmik, ja mul on sügavalt ükskõik, mida autori kohta räägitakse. Mulle tema asjad meeldivad. Kõike head ka ei saa, eksole...

Mis veel meeldinud on, neid on palju, aga välja tooks siinkohal järgmisena John Scalzi, sest temale ma võlgnen selle, et ma ei käi enam nn. kosmoseulmest kaarega mööda vaid mulle hakkab juba täitsa meeldima. :)

Edasi läheb keeruliseks... Noh Amberi sari muidugi... ja nt. terve sari: [Surematu Nicholas Flameli saladused](#) - jah see on noortekas ja puha aga nii hästi kribatud minu maitsele : kiire, põnev, üllatusterohke, tänapäev on segatud müütide, maagia ja reaalselt eksisteerinud kohtade-isikutega. See on selline sari, millest mul oli kahju, et see läbi sai.

4. Kuidas sa üldse jõudsid ulmeni, kuidas Reaktorini?

Noh muinasjutte sai ju ammu juba loetud. Kes see seda kõike enam mäletab. Eks see käib natuke ka hooti - mingi hetk ei võta ühtegi ulmekat kätte ja loen krimi ja veidraid asju ja siis äkki on jälle ulme platsis. Reaktor :) Noh raske on temani mitte jõuda, kui sul on lapsepõlvest peale sellised nupsud sõpsid nagu JJ ja Ove :) Lisaks tuleb välja, et ma olen 2011 Reaktorisse isegi jutu kribanud, millest ma tegelikult mitte midagi ei mäleta... :P Ja seegi sai alguse Mandi kirjutamistoast. Ma vähemalt proovisin aga üsna ruttu sain ma aru, et ma jään parem luuletuste juurde, kui üldse. :)

5. On sul lemmikloomi?

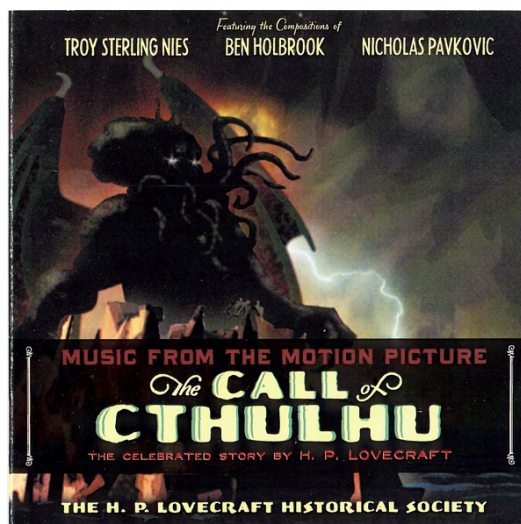
Mhmh. Mitme nimega kass. See tähendab et teda kutsutakse nt : Beebi, Väike Paksloom, Kassipoeg, Pahandus, Lootusetu Loom. Beebi on siis see nimi mis on loomaarsti juures kirjas, sest noh see jäi vaesekesele külge väiksena, kui ta veel beebi oli, eksole ja kuna keegi midagi mõistlikku ei leiutanud siis nii nüüd ongi :)

(Meie poolt Seilile kõva kalli tänuks sajanda numbri koogi eest ja õnnesoovid peatse sünnipäeva puhul! - Toimetus)

HÖFF tähistab H. P. Lovecrafti 130. sünniaastapäeva

Haapsalu õudus- ja fantaasiafilmide festival tähistab õudusulmekirjanik H. P. Lovecrafti 130. sünniaastapäeva, tuues ekraanile hulk tema teoste järgi tehtud filme eesotsas kõige uuemaga „Värv maailmaruumist” (*"Color Out of Space"*).

Viimast pidas H. P. Lovecraft (1890–1937) oma lemmikjutuks ja selle tegevus keerleb salapärase meteoriidi ümber, mis Gardneri-nimelise farmeri maale kukub ja tema perekonna elu õudusunenäoks muudab.

Lovecrafti kaubamärki, kosmilist õudust esindava teose ekraniseeris Richard Stanley, kelle varasemaid töid, küberpunkfilmi „Raudvara” (*Hardware*) ja õudusfilmi „Kõrbekurat” (*Dust Devil*) peetakse omas žanris kultuslikuks. Peaosa mängib filmis Nicolas Cage.

„Kirjeldamatult imelik,” kirjutab National Post. „Naljakas, sassis, nimme ülepakutud,” lisab The Variety. Ja Hollywood Reporter resümeerib: „Hirmutab tõepoolest.”

Eelmise aasta lõpus Toronto filmifestivalil esilinastunud filmist on saanud nüüdseks maailma festivalide menuk.

Lisaks sellele jõuavad Haapsalus ekraanile Andrew Lemani film „**Cthulhu kutse**” (*The Call of Cthulhu*, 2005) ja Stuart Gordoni film „**Re-Animator ehk elustaja Herbert West**” (*Re-Animator*, 1985). Esimeses pärandab surev professor oma lapselapsele Cthulhu-nimelist kultust käsitlevad materjalid, mida too edasi uurima asub, avastades meresügavusest ärganud iidse kurjuse, pooljumala nimega Cthulhu. Seda tummfilmi esteetikat järgivat tööd peetakse üheks kõigi aegade parimaks H. P. Lovecrafti teoste ekraniseeringuks.

Teises leiutab „hull teadlane” Herbert West heleroheliselt helendava seerumi, millega saab äratada ellu surnud kudesid – olendeid, inimesi ja isegi kehaosi. Ka see film, mis ühendab pungiliku vabadusega ekstraverised eriefektid ja üle vindi huumori, kuulub Lovecrafti fännide lemmikute sekka.

Maiuspala töötab kujuneda ka Lovecrafti loomingust inspireeritud **lühifilmide programmist**, kuhu valitud tööde autorid on kuulutanud õuduste meistri oma mõjutajaks või kelle puhul võib tabada lihtsalt lovecraftilikkust.

HÖFF jätkab sellega kirjaniku loomingu tutvustamist, mis algas 2018. aastal, kui ekraanile jõudis Sean Branney film „Pimeduses sosistaja” (*The Whisperer of Darkness*, 2011).

H. P. Lovecraft on Edgar Allan Poe ja Stephen Kingi kõrval kõige enam õudus- ja ulmefilmide autoreid mõjutanud kirjanik. Tema õpilasteks peavad end näiteks Guillermo del Toro, John Carpenter ja Brian Yuzna.

15. Haapsalu õudus- ja fantaasiafilmide festival leiab tänavu aset 30. aprillist 3. maini. Festivalil linastub üle 35 filmi 15 riigist ja selle avab Ant Timpsoni õuduskomöödia „Tule issi juurde”.

Festivali passid on juba müügil aadressil . Kogu programm avalikustatakse ja piletimüük algab 9. aprillil.

Õhtud eesti ulmega: Ulmeajakiri Reaktor 100. number (Pildistas Ene Kallas)

Reaktori sajanda numbri väljaandmise tähistamiseks sai sõbrapäeval korraldatud Tartu Kirjanike Majas üks mõnuskoosistumibe. Peatoimetaja Triin Loide pidas väikese kõne ning juhtis vestlusingi, mekkida sai kesvamärjukest.

Tartu ulmikute teine reede (Pildistas Laura Loolaid)

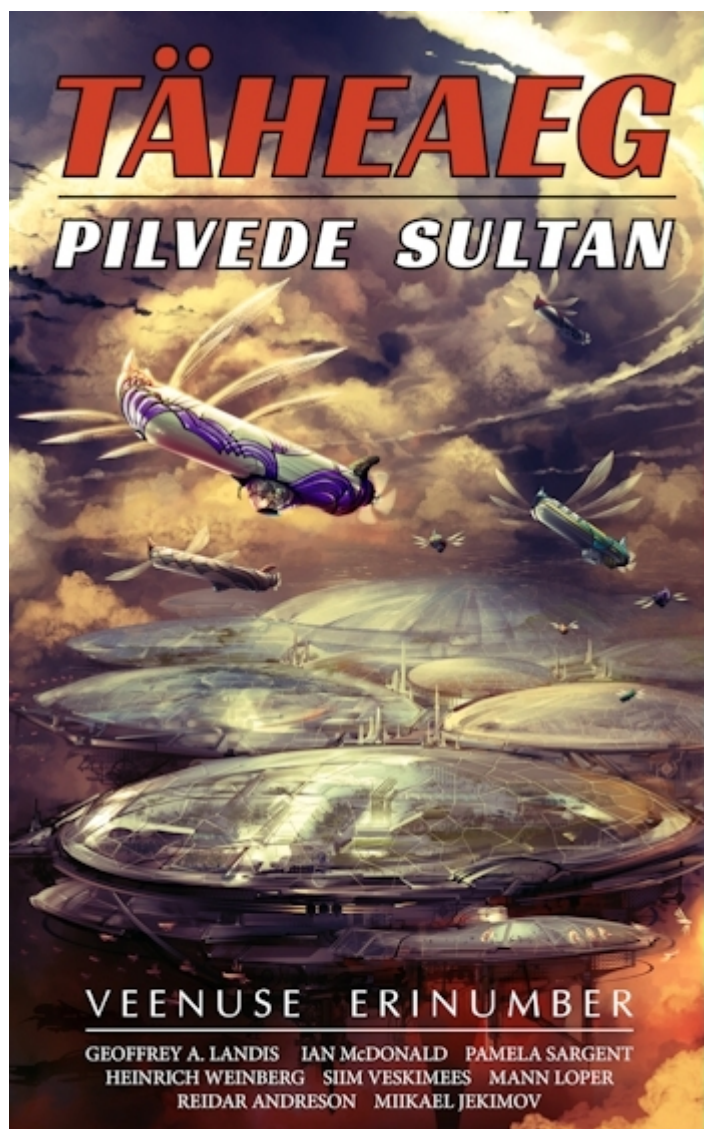
Peale õhtut koos Reaktori ja selle toimetusega jätkus edasi juba traditsiooniline Õlleministeerium ja lõputud vaidlused elu mõtte üle.

Tallinna ulmikute kolmas reede (Pildistas Riho Välk)

Täheaeg 19. Pilvede sultan Veenuse erinumber 2

2017. aasta kevadel ilmus ulmealmanahhide sarja Täheaeg 16. köitena esimene planeedile Veenus pühendatud erinumber alapealkirjaga „Hirmu planeet“. Juba toona oli selge, et kõik avaldamist väärt algupärandid ja tõlked ühte köitesse ära ei mahu, mistap on Täheaja sarja 19. köide taas Veenusele pühendatud. Kui esimene teemanumber keskendus rohkem retroulme vaimus kirjutatud tekstidele, mis kujutasid Veenust romantilise ja niiske džungliplaneedina, nagu teda nähti 20. sajandi esimesel poolel, siis nüüdne, teine teemanumber käsitleb Veenust pigem sellisena, nagu taevakeha tegelikult on: maise põrguna, kus inimesel on võimatu ellu jääda ja mida tuleb enne sinna kolooniate loomist põhjalikult terraformida ehk siis maasarnastada.

Selgi korral on pooled kogumiku lood eesti autoreilt ja pooled uuema angloameerika ulme tõlked, mis pakuvad väga erinevaid nägemusi, kuidas inimsool ja Veenusel siiski õnnestub vastastikku kasulikult koos eksisteerida. Almanahhi algupärandid on:

1. Heinrich Weinbergi „Igal pool on parem kui kusagil mujal“ on otseseks jätkuks esimeses Veenuse köites ilmunud palale „Lõpp ei tule enne, kui Paks Daam laulab“.

2. Mann Loperi „Mina olengi Veenuse amatsoon“ käsitleb inimvaenuliku elukeskkonnana tuntud Veenuse kolonisatsiooni hoopis uudse nurga alt, kus ebainimlike oludega taevakeha «taltsutamine» usaldatakse veelgi ebainimlikumate inimeste hoolde.

3. Reidar Andresoni „Meduusi kroonikad: Veenus“, mis jätkab ulmeklassik Arthur C. Clarke'i alustatud jututsüklit, kuhu mõne aasta eest andsid oma panuse ka tänase briti ulme suurimad staarid Stephen Baxter ja Alastair Reynolds.

Kirjastus Fantaasia
Koostaja Raul Sulbi

Valguse hääbumine
George R. R. Martin

„Troonide mängu“ saaga legendaarse autori George R. R. Martini (1948) debüütromaaniks oli 1977. aastal sünge kosmoseooper „Valguse hääbumine“, mis jõudis ilmumise järel kohe ulmekirjanduse prestiižikaima preemia – Hugo auhinna finalistide sekka ning kandideeris ka Briti Fantaasiaauhinnale.

Hulkurplaneet Worlorn, mis ühegi tähesüsteemi juurde ei kuulu ja millel elavad kummalisi vanu kombeid austavad ning end aadellikuks pidavad kuritegelikud jõugud, on pikka aega püsinud kuue päikese juures, nüüd aga neist eemaldumas. Valguse aeg, pidustuste aeg on lõppemas, kui sellesse maailma satub seikleja Dirk t'Larien, kes otsib oma kunagist armastatut Gwen Delvanot, kuid satub manipuleerija lõksu ja osutub tahtmatult oluliste sündmuste vallandajaks. Ta peab mõtlema, kui palju sellest „valgusest“ ehk hingejõust on talle endale alles jäänud, kas on seegi hääbumas, või ehk mitte...

Kirjastus Fantaasia.

Sari: Orpheuse Raamatukogu.

Tõlkinud Tatjana Peetersoo

Kaanepilt Meelis Krošetskin.

366 lk.

Suvemaa

Hannu Rajaniemi

Kaotus kuulub minevikku. Mõrv on vanamoodne. Surm on alles algus.

Milline oleks maailm, kui teadlased oleksid 20. sajandi vahetusel aatomite ja üldrelatiivsusteooria asemel avastanud eeteraine ja ühenduse surnud hingedega?

1938. aastal surma enam ei kardeta, vaid kasutatakse. Pärast surmajärgse elu avastamist on Briti impeerium laienenud Suvemaale – hiljuti surnute metropoli, alternatiivmaailma, kus surm pole lõpp, vaid millegi uue algus. Suvemaal, surnute maal, mõjutavad poliitilised juhid jätkuvalt poliitikat, spioonid jätkavad tegevust ja emad ootavad endiselt telefonikõnet oma lastelt. Ent britid pole ainsad, kes taotleavad võimutäiust praeguses ja järgmises elus. Nõukogude Liidul on Suvemaal spioonid ja tehnoloogia, millega luua oma jumal.

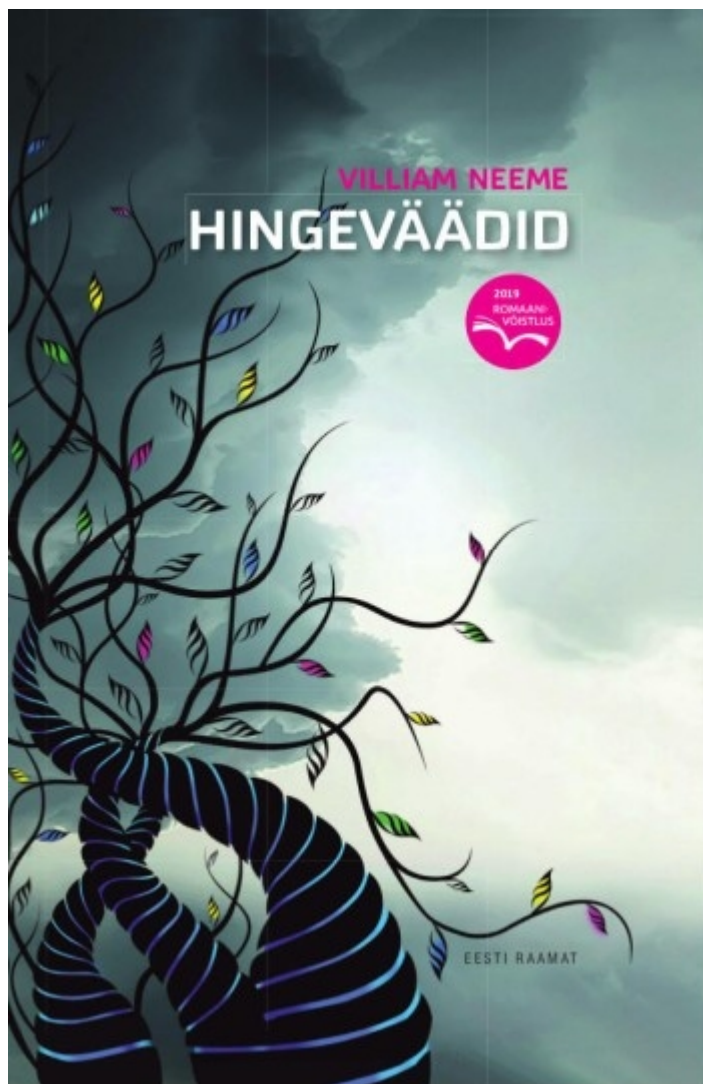
Kui Briti välisluureteenistuse agent Rachel White kohtub Nõukogude ülejooksikuga, kes jagab infot Suvemaal tegutseva spiooni kohta, satub naise vaevaga üles ehitatud karjääri ohtu. Ta on sunnitud kõik mängu panema, et ohtlik agent tabada. Aga kuidas kinni püüda kedagi, kes on juba surnud?

„Suvemaa“ on briljantne spioonimüsteerium surmajärgsest elust ja sellest, mis juhtub siis, kui see levib elavate maailma.

Hannu Rajaniemi (1978) on teaduslikku fantastikat viljelev soome kirjanik ja teadlane, kes peab oma inspireerijaks nii teadus- kui ka ulmekirjanduses Jules Verne'i teoseid. Rajaniemi elab ja töötab USAs.

Kirjastus Ühinenud Ajakirjad

304 lk

Hingeväädid

Villiam Neeme

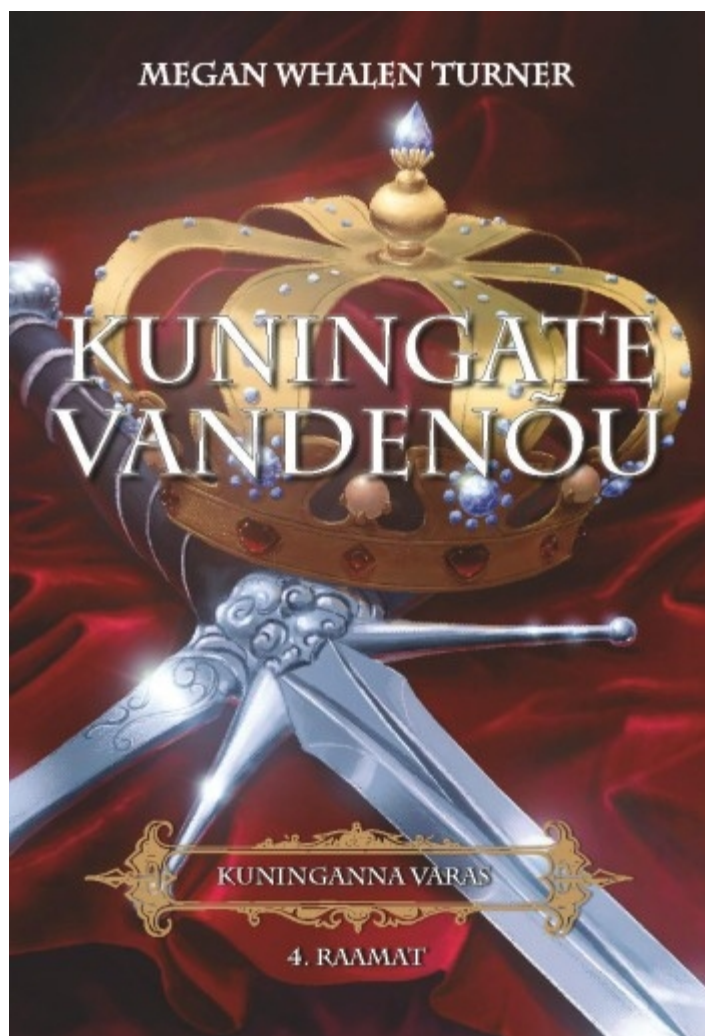
Tobias elab Kopenhaagenis rahulikku ja turvalist elu, mida häirivad vaid seletamatud öised luupainajad. Ühel varasuvel toovad töökohustused taanlase Eestisse, kust tema vanaisa kunagi sõja eest põgenes. Uutest kohtumistest saavad alguse sündmused, mis panevad tagasihoidliku noormehe astuma välja endale tuttavast maailmast.

Raamat viib lugeja müstilisele rännakule nii Eesti ajaloo troostitumatesse päevadesse kui ka sügavale Amazonase džunglisse, sidudes lummapaarselt ühte mineviku ja oleviku, maagilise ja argise, südamliku ja karmi ning eksootilise ja põhjamaise.

Villiam Neeme debüütromaan „Hingeväädid” on Eesti Kirjanike Liidu 2019. aasta romaanivõistlusel esile tõstetud töö. Argirealistlikult algava romaani lõpuks on jõutud peaaegu müütilise mõõtmeni.

Kirjastus Eesti Raamat

234 lk

Kuningate vandenõu

Megan Whalen Turner

Sarja "Kuninganna varas" 4. osa

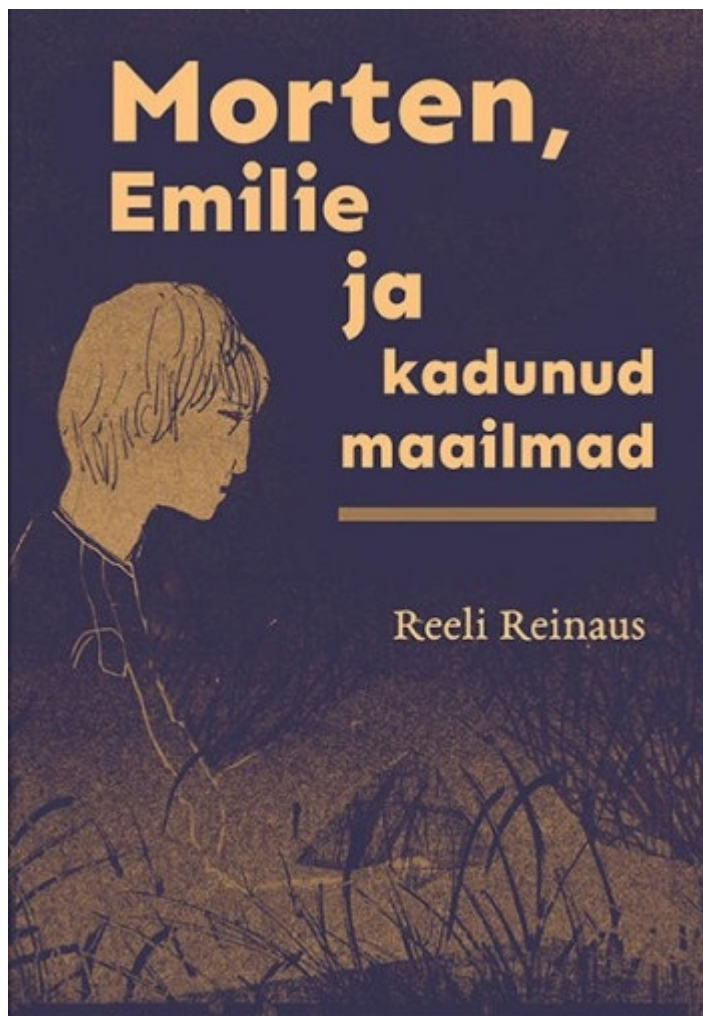
Vana-Kreekast inspireeritud fantaasiamaailmas püüavad kolm väikeriiki vastu seista suurele Mede impeeriumile. Selleks oleks aga hädavajalik tugevate liidrite olemasolu neis väikeriikides. Ühe riigi etteotsa on jõudnud varas Eugenides, abielludes Attolia ilusa, kuid armutu kuninganna Irene'iga. Nende naaberriiki valitseb aga väiklane ja ahne kuningas, kelle troonipärija, ta vennapoeg Sophos on äkki salapärasel kombel kadunud just siis, kui ta riik on sõjas Attolia kuningriigiga ja medelased ähvardavad ta paruneid ära osta.

Megan Whalen Turneri lummapad ja auhindu võitnud „Kuninganna Varga“ romaanid on täis poliitilisi mahhinatsioone ja intriige, võidetud ja kaotatud lahinguid, ohtlikke reise, võimu, kirge, kättemaksu ja reetmist. „Kuninganna Varga“ romaane hindavad kirjanikud, kriitikud ja lugejad, need on saanud paljusid auhindu, nende hulgas Los Angeles Times Book Prize, Newbery Honor, Mythopoeic Fantasy Award.

Kirjastus Fantaasia

Tõlkinud Tatjana Peetersoo

278 lk

Morten, Emilie ja kadunud maailmad

Reeli Reinaus

Maagilise realismi võtmes kirjutatud loo peamiseks tegevuspaigaks on raba. Selle läheduses elab kehvades oludes Morten, kelle ema on Soomes tööl ning onu alkohoolik. Morteni ainuke varandus on fotokaamera. Poissi aitab ja julgustab kõige kiuste vastu pidama Emilie, kellega ta ühel õhtul rabas juhuslikult kohtub. Varsti taipab poiss, et salapärane tüdruk ei saagi rabast lahkuda...

„Morten, Emilie ja kadunud maailmad” on mõtteline järg raamatule „Maarius, maagia ja libahunt Liisi”, mis on valitud 25 kaunima Eesti raamatu hulka ning Müncheni laste- ja noorteraamatukogu kataloogi White Raven. Tegelased ja tegevuspaik on erinevad, kuid samamoodi nagu „Maariuses”, põimuvad ka „Mortenis” noorte igapäevaelu ja -suhted folkloorist tuntud müstiliste tegelaste ja olukordadega.

Kirjastus Päike ja Pilv

184 lk

MOUNT KOPENHAAGEN

Kaspar Colling Nielsen

Mount Kopenhaagen

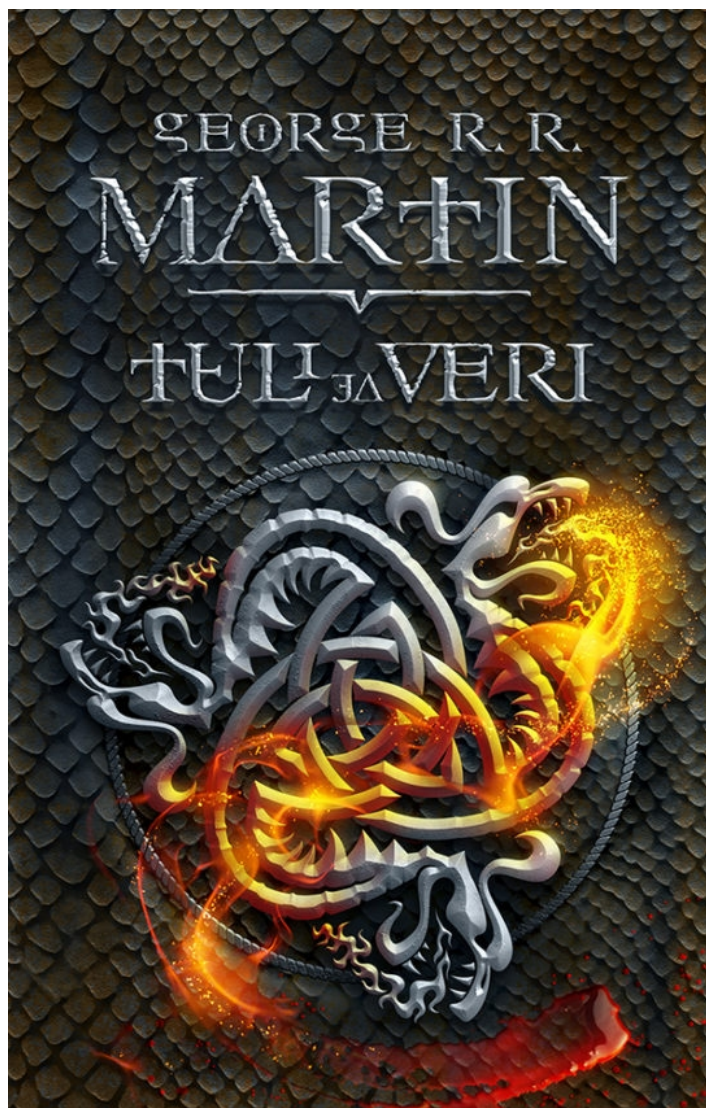
Kaspar Colling Nielsen

Mount Kopenhaagen on 3500 meetrit kõrge tehismägi, mille ehitamiseks kulus 200 aastat. Ei ole õieti teada, miks on see kunagi rajatud, ent säärane riigi juhitud ja erainvestorite finantseeritud ettevõtmine muudab nii keskkonda kui ka inimesi, tekitab irratsionaalse mõra loogilisse ja selge elukorraldusega maailma. Taani lamedal maastikul on mägi midagi ennenägematut: tekivad uued kliimavöötmed, troopilisest polaarseni, neis omakorda sigivad uued looma- ja taimeliigid.

Sellest ühtaegu eriskummalisest ja kõhedalt tuttavast maailmast leiab lugeja seitseteist lugu. Inimestest, kellel kõigil on omad unistused ja eluplaanid, mida ei kammitse tavalooget, faktid ega isegi mitte gravitatsioon. Üks otsib jumalat füüsiliste katsumuste kaudu ja leiab tee gurmaanluseni, teine õpib lendama ja lammutab ajapikku kogu India kastisüsteemi, kolmas kohtab tulnukaid ja jääbki neid oma köögis toitma.

Tänapäeva ühe silmapaistvama taani kirjaniku Kaspar Colling Nielsen (sünd 1974) auhindadega pärjatud debüütraamat „Mount Kopenhaagen” on mõtlemapanev ja provotseerivgi teos, mis balansseerib osavalt tuttavliku ja eriskummalise piirimail. Varem on autorilt eesti keeles ilmunud „Euroopa kevad” (2019).

Taani keelest tõlkinud Eva Velsker
Toimetanud Brita Kaasik
Kujundanud Eiko Ojala
208 lk, pehme köide

Tuli ja veri

George R. R. Martin

Sajandeid enne „Troonide Mängus” aset leidvaid sündmuseid asus Lohekivile elama Targaryenite Koda, ainus Valüüria Huku üle elanud loheisandate perekond. „Tuli ja veri” saab alguse legendaarse Aegon Vallutaja, Raudtrooni loonud valitsejaga ja jätkab selle ikoonilise trooni nimel võidelnud Targaryenite põlvkondade elulugudega kuni kodusõjani, mis nende dünastia peaaegu lõhki kiskus.

Mis Lohede Tantsu ajal tegelikult aset leidis? Miks oli Valüüria külastamine pärast Hukku nii ohtlik? Millised olid Maegor Julma kõige hirksamad roimad? Milline oli Westeros siis, kui selle taevast valitsesid lohed? Need on vaid mõned küsimused, mis leiavad vastuse selles Tsitadelli õpetatud meistri poolt kirja pandud olulises kroonikas.

Inglise keelest tõlkinud Tarmo Vaarpuu

Toimetanud Kairi Vihman

Kujundanud Toomas Niklus

640 lk, kõva köide

Weinberg arvab – 01/2020 jutud Reaktoris (Heinrich Weinberg)

Ei ole midagi püsivamat ajutistest lahendustest. Nii näib, et ka „külalisarvustaja“ on Reaktori veergudel end mugavalt sisse seadnud, muutudes millekski püsivamaks... Ei – ma ei hädalda! Reaktoris ilmub häid jutte, mille üle on hea meel ja kui ongi neid, mis ei meeldi, siis... noh ei meeldi ja elu läheb ilusti edasi. Autorina tunnetan tagasiside olulisust ja ei näe põhjust enda oma keelata. Võimalik, et ilma Reaktori rubriigita ma BAASis nii palju kohalikku algupärast lühiproosat ei arvustaks, kuid midagi aeg-ajalt ikka. Ja lihtsalt väikese vahemeeldetuletusena, et mu tagasiside lähtubki täiesti minu isiklikust subjektiivsest lugemiselamusest. Nii et minu emotsiooni ja mõtisklusi, mida loetud jutud on tekitanud, siit võibki leida. Kui oskan, siis panen hinde ka – ikka oma isiklikul 10-pallisel skaalal. Ja kui ei oska hinnata või ei taha hinnata, siis ei hinda.

Peeter Helme – Haakrist ja heebrea keel

Tuttav maailm neile, kes on lugenud „Haakristi ja ajarelv“ – st natsid valitsevad suurt osa maailmast, natsid lendavad kosmoses, Haunebud ja saksakeelsed auastmed ja mis kõik veel.

Juhtumisi on kosmosenatsid kohtunud tulnukatega, kes on valinud nendega suhtlemiseks heebrea keele. Lugu vaatleb nende „kosmosejuutidega“ kohtumise asjaolusid ja tagajärgi. Täitsa lõbus puänt on ka veel kauba peale pakutud.

Ma kahtlustan, et Postimehe peatoimetajana poleks Helme saanud endale taolist sõna- ja loomevabadust võimaldada, sest hoolimata kogu poliitkorrektsusest, millest see lugu pakatab, tekitanuks see kahtlemata suuremat sorti „lainetust“ kui auväärse päevalehe lugupeetud peatoimetaja avaldaks teksti, mille tegelased ja taustamaailm on läbinisti natslik. Juba ülalnimetatud romaani ning mõningate sõnavalikute eest oma arvamusavaldustes on Helme nahutada saanud...

Mul on ausalt öeldes raske üldse midagi kriitilist antud loo kohta välja tuua. Kui niimoodi väga pingutada, siis võibolla liiga silutud ja klanitud...? Mõned teravamad nurgad võiksid ju ikka olla kah. (10/10)

Miikael Jekimov – Koiduaeg sadamas

Jällegi tuttav maailm – kes on lugenud Jekimovi lugu „Ortoni isevärki avantüür“, teavad seda aurupunk-alternatiiv-Inglismaad nimega Albia ja selle tahmaseid, hämaraid tänavaid ning taevalaotuses hõljuvaid õhulaevasid, sõda lõunas Rantsias ja veidraid kaadervärke-masinaid. Käesoleva loo peategelaseks on Costigani-nimeline veidi kahtlasevõitu tüüp, kes nagu selgub, ajab asja Albia parlamendis ja sadamas kaupade vahendamisel ja loomulikult ka toimetab hoopis hämaramate asjadega. Nii tekkibki lõpuks konflikt seoses ühe rikka ärimehe kaubastiga, mida erinevad kurikaelad endale himustavad.<>

Õhustiku loomise mõttes on Jekimov kirjutanud taas korraliku jutu. Küll aga on mul terve trobikond etteheiteid... Niivõrd pika jutu kohta on siin häbematult vähe asja. Põhiosas koosneb lugu olukirjeldustest ja tilulilu-dialogist. Päril lõpus juhtub ka midagi ja siis saab juhtunu ääri-

veeri selgitused. Minu jaoks jäävad tegelaste motiivid piisavalt lahti kirjutamata, sama moodi võiks tehnovidinatele rohkem sisu anda. Ehk siis hetkel tundub natuke selline ei-liha-ega-kala lahendus. Tunne on kahetine – võibolla oleks saanud parem kui olnuks kiire aktsioonimadin, võibolla oleks olnud parem kui autor oleks võtnud vaevaks detailideni minna ja põhjalikum olla. Pika jutu peale kuluks ära mingi vahepealne pingekruttimine ja maandus ning põhjalikum kulminatsioon. Praegu on natuke selline pika sissejuhatuse kuidagimoodi kokku tõmbamise mekk küljes. (8/10)

Margus Makke – Maailm on hukas

Ma pole Makke varasemaid tekste lugenud. Seega minu jaoks esmatutvus autori loominguga. Ma olen lugedes natuke nõutu. Vägisi tuleb meelde väidetavalt maailma kõige lühem ulmejutt: „Planetaarne staatusraport: Maa“ [*kuni siiani oli siis pealkiri*] F [*see siis oli sisu*].

Minu meelest siin juttu kui niisugust polegi. On olukorra kirjeldus, lugeja kallatakse lihtsalt miski infoga üle. Pole tegelasi, pole sündmustikku, lihtsalt asjad, mis on juhtunud. Natuke pikemalt kirja pandud jutu idee. Lõppu jõudes on küsimus: nii – ja mis nüüd siis edasi? Kuhu jäi lugu?

Jana Raidma – Sortsutohter

Tõele au andes olen ma Jana Raidma juttude suhtes natuke ettevaatlikuks muutunud. „Libakass“ oli mu meelest nii häa ja „Isake Pjotr...“ jättis jällegi täiesti ükskõikseks. Et noh, võiks ju ilma eelarvamusteta uuele jutule läheneda ja mis kõik veel, aga ei saanud mina sellega hakkama. „Sortsutohter“ on säherdune pealkiri, et tekitab ka kõikvõimalikke eelnevaid mõttevõbelusi ja kõhklusid. Aga julge hundi rind on teadupärast haavleid täis, niisiis asutasin end vaprasti lugema ja...

No ma ei tea. Mu meelest on „Sortsutohter“ suisa sõge jutt. Sarnaselt „Isake Pjotr ja Snaige“ looga on siin peamine raskus kanda dialoogidel. Küll aga annavad need dialoogid päris parasjagu infot maailma kohta, milles lugu aset leiab. See on mingi väärastunud maailm, milles kaasaegne tehnoloogia ja maagia eksisteerivad korraga. Loitsusid saab nt saviplaadikese kujul osta ja tahmise korral kasvõi Hiinast kohale tellida. Loo peategelane Villem on endine (?) patoloog, kes kuskil väikelinna kõrtsi tagatoas tegeleb maagilise ravikliiniku pidamisega – võtab vastu patsiente ja lahendab nende erinevaid muresid. Ja no on need vast alles mured!

Tuleb tema juurde siis kohalik vägev maag, kelle õpilasele on pealtnäha miski erivägev-hirmus-kole needus peale pandud ja Villemile pakutakse suur raha, et see õpilase terveks tohterdaks. Suur maag ise ei saa hakkama. Ja noh – Villem võtab siis ülesande lahendada.

Selle loo suured plussid on samas ilmselt ka jutu suurimad miinused. See on üks rölge ja ma ütleks isegi „jumalavallatu“ lugu, kus suht alalises viinavines parmust maag-tohter ravib inimesi ja ausaltöelda on probleemidki, millega ta kokku puutub, kohati ikka parasjagu rõvedad. See rõlgus on aga samas esitatud sellisel muhedal, rahvapärase pajatuse kujul ja niivõrd üle vindi keeratuna, et tulemuseks on paras komöödia. Hea komöödia tunnus on sealjuures see, et ei püüta olla kramplikult, pingutatult naljakas. Jana Raidmal on see minu hinnangul võrdselt hästi õnnestunud nii „Libakassi“ kui „Sortsutohtri“ näol. Selle erinevusega, et kui „Libakassi“ puhul ma veel mõtlesin lastejuttude kirjutamisest, siis „Sortsutohter“ on raudselt R-reitinguga pala.

Miinustest. Asjaolu, et minu uudishimu on nii lõkkele puhutud, et ma jään rahulolematult

puhisema ja tahaksin selle maailma ja sealse korralduse kohta rohkem veel – anna ainult ette – on tegelikult selge loo pluss. Aga jah – veidi kiirustatud ja toores. Selline toores energia ja kirjutamise lust. Veidi siit-sealt lihvida, mõni trükiviga välja ja viimasel ajal paljude juttude dialooge lugedes tunnen puudust ikka sellest, et oleks tähistatud, kes, mida ütles – lihtsam jälgida ja vastupidi väidetule, ei tee see lugu aeglasemaks ega kohmakamaks.

Ja noh – ikka täiega rõlge on! (9/10)

Joel Jans, Maniakkide Tänav - Püssiga puhkusel

Tandem Jans-Tänav oma tuntud kvaliteedis: seiklus, dialoog, teravmeelsed ideed.

Punt mehi on metsas jahikäigul. Ulukid on vägevad – tarvad, mammutid ja dinosaurused. Need on geenitehnoloogia varal nõ uuesti ellu äratatud. Mõned üllatused on varuks. Ja kokkuvõttes tuleb tõdeda, et eks see üks sihuke lustlik jant väheke totakavõitu tollidest peategelastega ole.

Ma juba võtsin hoogu, et viriseda trükivigade kallal (mitmuse asemel ainsus, sõnakordused lause sees, puuduvad tähed sõnades), siis mõtlesin, et ah, las olla, aga ühel hetkel sai neid lühikese jutu peale selline kogus, et tundub nagu saanuks keeletoimetusel õhin selleks korraks otsa. Loo väärtust see ei kahanda. Ja hinne väljendab lihtsalt tõdemust, et säärane trall-jant pole päris 100% minu maitse (7/10).

* * *

Et kui võrrelda nüüd kaht nõ jandilugu – „Sortsutohter“ ja „Püssiga puhkusel“, siis minu meelest on üks suurimaid erinevusi asjaolu, et Raidma tegelased, vaatamata oma rõlgusele ja erinevatel allakäigu astmetel asumisele, on nutikad ja intelligentsed (vähemalt näiliselt) tüübid, kuid Jans-Tänav on valinud tegelasteks lihtsalt äärmiselt nürid, tüütud, tõlbid, madalad, naeruväärsed vennikesed. Antud juhul teeb see Jansi-Tänavaga sooritusele kurjasti liiga.

Mairi Laurik – Sinine nöö

Ma möönan seda, et kui siia jutu sisse on pistetud mingeid seoseid, viiteid või kummardusi teistele religioossetele düstopiatele ja vähemuste kannatusi lahkavatele tekstidele-filmidele, siis minu vähese lugemuse tõttu lähevad need lihtsalt kaotsi.

Puht-tehniliselt pole paha. Jutt jookseb, on maailma, on tausta, on tegelase arengulugu, jõutakse välja „kriisini“. Aga... Minu probleem selle jutuga on kõige toimuva igavus.

Lugu on napp 10 lk pikk – ei ole siin aega pikalt atra seada, tuleks kohe asja kallale asuda. Maailm-ja-mõnda tuleks anda kildudena läbi tegevuse, dialoogi jne. Hetkel selline väga uimane algus. Miks peaks selle Jarlemi arengulugu (samal ajal tegelikult arengut meile ei avata, sest on jutt, mitte romaan) korda minema? Ja kogu "kriis" on selles, et Jarlem "tuleb kapist välja" näidates kirikukogule oma „pornokollektsiooni“, enne kui ta tähtsasse ametisse valitakse?

Vabandage mind, aga kus on ulme? Pigem on see nagu miski teistlaadse kultuuri antropoloogiline lühikokkuvõte. Olgu – fiktsiooni mõttes on teine planeet, on tuleviku religioosne düstopiline ühiskond. Aga... Oeh... Minu jaoks jääb väheks.

Rait Piir – Intsident Ceresel

Nagu näha, siis Reaktoril ikka jagub pealehakkamist ja julgust, et lühiromaane avaldada. Lühiromaanil kui formaadil on omad eelised ja miinused. Ilmselgeks eeliseks on asjaolu, et mahukus võimaldab autoril nii tegelased, maailma kui loo palju põhjalikumalt välja arendada. Siin on võimalik näiteks eksperimenteerida erinevate struktuuride ja stiilidega, saab näiteks kasutada erinevaid vaatenurki, mitut võtmetegelat, on võimalik neile ajalugu taha kirjutada – sõnaga kõike saab teha rohkem. Miinused – kõik see rohkem võib lugeja välja kurnata. Kui autoril pole palju öelda, aga ta teeb seda ometi väga ülevoolavalt, siis on lühiromaan üks suhteliselt tüütu asi. Kui autor on suutnud asja välja pidada ja on lühiromaan teinud hästi, huvitavalt jne, siis võib jällegi lugejale jääda rahulolematuse tunne hinge – et ta on end juba emotsionaalselt tekstiga sidunud, kuid kogu seda headust on autor raatsinud üksnes näpuotsaga jagada.

Stephen King on nimetanud järelsõnas „Isemoodi aastaaegadele“ lühiromaan „kirjanduslikuks banaanivabariigiks“ ja avaldanud arvamust, et tema puhul väljendavad need reeglina tõsisema loomepingutuse omamoodi järellainetust – et noh, tuleb veel midagi paberile. Ja kirjastajad tihti ei armasta neid – raske turustada. (King, S. 1982. *Järelsõna. „Isemoodi aastaajad“*) Pole just parim äri.

Ulmekirjanduses on lühiromaanidel ilmselgelt prominentsem positsioon kui nn tavakirjanduses. Raul Sulbi on avaldanud arvamust (ja ma siinkohal ei tsiteeri!), et tegelikult on need vaat' et olulisemadki kui romaanid või lühilood. Nii näiteks on ta Täheaegadele kaastöid küsides sedastanud, et „oodatud on pigem pikemad ja tõsisema narratiiviga lood, autoril peaks olema tung jutustada põnevat ja keerukat lugu.“ (Sulbi, R. 2015. [„Täheaeg 15 ootab kaastöid...“](#))

Mis ma siis Rait Piiri „Intsident Ceresel“ kohta arvan? Autor on loonud väga põneva maailma. Ma ei pääse paralleelidest „Expanse'iga“ ja vahepeal mõtlesin mitu korda ka Martha Wellsi „Mõrtsukroboti päevaraamatutele“.

23. sajandi päikesesüsteem, kaevandused ja korporatsioonid asteroididel, AI-d, droonid, androidid, geenitehnoloogia, liitreaalsus. Väga palju sellest taustast on suurepärane „tehnotiine-bula-mula-butafooria“ selle parimas tähenduses. Ei lähe päriselt nii üle võlli, et mind kui mitte-nii-väga-tehnoinimest välja lülitada. Täpselt väga parasjagu mõnus on!

Dialoogid ja sündmused on jällegi sellised... ma ei tea – veidike toorevõitu? Kuidagi puine. Ei ole nii nõtked, ei ole nii voolav, pole nagu „päris elus“, rohkem nagu selline animatsiooni-visandi tunne tekkib. Umbes sarnane tunne, nagu on mõne suurepärase ameerikamaalt pärit telesarja (sain nt just ühele poole „Justified“ vaatamisega) kõrvale võrdluseks „Kättemaksukontori“ vmt kodukootud sarja võtmine. Mitte et meie näitlejad oleksid kehvad või süžee ilmtingimata vilets, aga tulemus pole ikkagi justkui see „päris asi“. Mingi fluidum jääb puudu.

Sündmustik on muidugi ka üks kliše teise otsa: juhtub Ceresel olevas asunduses intsident, korporatsioon, mis Cerest haldab, annab tagajärgede likvideerimise ülesande kohalikule allilma jõugujuhile, kelle eks-kallim töötab turvateenistuse jaoks ja tundub, et India võimud, kelle kodanikest VIPid intsidendis hukkusid, on korraldanud mingi varioperatsiooni, saamaks ettekäänud Cerese hõivamiseks, mille tarbeks nüüd suunatakse sinna „õppustel“ viibinud sõjalaev, jõugujuht läheb infot otsima kohalikku bordelli jne.

Ei – ega klišeed kohe vaikumisi iseenesest halvad pole. Ükski asi ei saaks klišeeks kui see poleks vähemalt mingil määral (kunagi) olnud hea asi. Ja täiesti klišeedest koosneva süžee saab ka täiesti nauditavalt välja mängida. Aga kui ülal juba korra lahti kirjutatud kriitika juurde tagasi tulla, siis kangesti selline plastiku mekk on man sel ajal. Sedasi tegutsevad ja räägivad inimesed B-kategooria seriaalides, mitte tegelikus elus. Lugeses on tunne, et mu ees ongi natuke selline teleseriaali-laadse toote ümberjutustus. Siin ongi võibolla see koht, kus autor eksib lühijutu ja romaani vahelisse sohu – lühijutu tarbeks on siin materjali paljuvõitu – poliitintrige, maailmaloomet ja inimsuhteid on välja visandatud (jutustatakse keerulist lugu), aga lõpuks jäävad need siiski natuke pinnapealseteks. Eriti näiteks inimsuhete pool ning teksti „ellu äratamisele“ kaasa aitav oluline pool ja dialoogid vajaksid hädasti põhjalikumat arendust.

Kusjuures – lugeses turgatab pähe, et siin on ka mingil määral 1990. aastate stilistikat – natuke selline Bergi ja Tarlapi vaib hõljub ridade vahel (Bergi Villardi lood ja Tarlapi kosmosesõdalaste lühiromaanid). Kui see on olnudki eesmärk omaette, siis on ju tegelikult kõik hästi :)

Kokkuvõtteks: olustik, ideed, maailmaloomet – 10/10. Väga, väga hästi tehtud! Tegelik sisu – lugu, tegelased ja dialoogid – 5/10. Keskeltläbi ütleks, et siiski pole paha, pigem nagu ikka hea. Koondhindeks „kõva kolm“ (7/10).

* * *

Reaktor nr 100 jutuvalim on igati toekas. Kui keegi tahab eesti ulmekirjanduses toimuval silma peal hoida, siis minu hinnangul ei piisa täna üksnes harvade paberil ilmuvate kogumike lugemisest. Nõus – Asimov 100 ja Hargla taktikepi alt tulevad antoloogiad ning Täheajad-Tuumahiiud annavad mõningase pildi ette ja mõnda neist raamatutest on isegi austatud sildiga „kes-on-kes eesti ulmes“. Aga sihukest mõnusat, toorest elujõudu pulbitseb Reaktori veergudel külluslikult. Kõigile lugejatele ei saa ja ei peagi kõik ilmuv meeldima. Olulisem sellest on hoida loomislust särtsakana ning kirjutada, kirjutada ja veelkord kirjutada. Aitäh vasemale ja paremale kõigile – autorid, keeleteimetajad, Reaktori „tuumatehnikud“ :)

PS. Mulle tundub, et osade kirjutajate puhul hakkavad Reaktoris ja veel siin-seal ilmunud tekstide koguhulga peale juba autorikogu „kõrvad“ paistma. Tehtagu!

Jutt: Pea külmkapis (Jaak Herbst)

Ma tean, et öised rännakud külmkapi kallale pole head mu tervisele ega järgmisele magustoidule, aga mida sa teed. Ärkad kell kolm üles, und pole, kusekat ka pole, noh, lamad kena tunnikese ja kuulad naise nohinat. Üks hetk saadad selle dieedi, mis su kallid sulle koostanud on, kuradile, ja tõused üles. Mõtled, et tühja kah, jalutan niisama ringi. Lõpuks leiad end ikka köögis külmkapi ees, mõtlemas, kuidas õllepurki kõige vaiksemalt lahti teha. Noh, minul on selliseid juurdusi öösel tihti ette tulnud. Samamoodi leidsin end eile kirumas selle ühe purgi pärast, mille õhtul olin joomata jätnud. Olen kohe minutikese jagu kimbatuses, kuid avan siis külmkapi.

Mulle tulvab näkku vastik lehk, mis matab mu pooleminutilisesse kõhahoogu. Lükkan ukse kinni ja toetun toolile. Raisk, õlleisu on liiga suur, et lasta mingil surnud asjal end ehmatada. Ega ma õieti näinudki, mis see oli, silmad jooksid suure leha peale vett. Avan uuesti külmiku ukse, seekord olen valmistunud. Surun endale käteräti näkku. Külmkapis on pea. Mees, pigem noor. Tumedad juuksed, kahvatu nahk. Tema suu on poole sentimeetri jagu paokile vajunud. Seal, kus peaks olema kaela keskkoht, on taldrik. Näen seal üleeilse õhtu spagette. Miks see tomatikaste nii kahtlaselt vere värvi tundub? Ohkan ja avan kõrval oleva sahtli. Otsin sealt välja prügikoti ja pistan pea sinna sisse. Siis sammun tasakesi, et mitte lapsi äratada, oma magamistuppa ja äratan oma kaasa.

„Uuu, kullake. Kuule, meil on külmkapis pea. Või noh, oli, ma panin selle prügikotti. Kas see on sinu oma?” Ei, ma ei mõelnud seda nii.

„Jaaaah,” lausub mu naine virgudes, ”ma võtsin selle ühelt pealetükkivalt perverdilt. Ta üritas eile, kui ma Maxima juurest tulin, mind vägistada. Ma lõikasin talt kerge vaevaga selle otsast. Ega ta seda niikuinii ei vajanud.”

„Me oleme sellest rääkinud, maa peal ei võeta inimestel päid maha. Vaata, siin satud sa vangi selle eest, kallid, ja seda ei taha me keegi,” lausun mina, kuid mu õrnem sugupool juba magab. Miks ma küll demonisse armusin?

Otsustan ka kallalekippuja teise kehapoole üles leida. Öösel talvekuude külmusesse astuda pole just kõige meeldivam mõte, kuid mida sa teed? Tõmban jope ülle, saapad jalga ning sean sammud trepist alla. On külmem kui ma ootasin. Õnneks pole Maximani palju maad.

Kuradi joodikud on ikka küll! Noh, leian keha üles, aga mis on puudu? Jalga. Ja kaheksa sõrme. Ühte parajasti näritakse. Lükkan habetunud ja kulunud riides ühiskonnaheidiku eemale. Teda jalust lükates tõmban tal raksuga käe ära. „Kurat küll, oleks pidanud teadma, et zombid veel väljas on!” Sülitan ja lennutan käe põõsasse kukkunud peremehele järele. Haaran vägistaja jalast kinni ja hakkam allesjäänud keha vedama.

Ega ta eriti palju ei kaalu. Kusagil 40 kilo. Täiskasvanu kohta väga vähe. Ju oli mingi narkomaan.

Kui ma lõpuks koju jõuan, hakkab juba valgenema. Mida ma nüüd siis ette võtan? Naine astub just hommikumantlis magamistoast välja.

„Noh, tõid ära, jah?”

„Nagu näha. Aga mida me nüüd teeme sellega? Päril külmkappi ei hakkaks panema.”

„Tükeldame ära ja söödame lastele. Ütleme, et said poest hea hinnaga, ja teeme näiteks hautist. Ega ta ongi enamuses luu ja nahk.”

Ma vaatan teda üpris juhmilt. Kas ta mõtleb seda päriselt või? Ega need lapsed pole sellised lihasööjad, nagu ta venna omad.

„Ära muretse, ainult nali.” Ta naeratab mulle. Ma rahunen ja võtan jope seljast.

Diivan pole kunagi nii hea tundunud.

„Aga davai, kingime su emale. Ta ei tee niikuinii lihal ja kalal vahet. Oma eelmisel sünnipäeval küpsetasid sa grillil ju liha. Ta pidas seda mingiks suvikõrvitsaks, ütles, et natuke liiga vintske veidi,” lausub mu naine pärast väikest pausi.

„Noh...” olen ma kimbatuses. Ühest otsast on see hea mõte, liha iga päev ei saa. Teisest küljest – kas nagu on mõtet seda teha? Ikka oma ema ju.

„Okei siis. Mulle sobib,” vastan ma talle. Ta toob käbedalt veidi ajalehti ja laotab need põrandale. Kätte tõmbab ta oma tumepunast värvi nahkkindad. Ma ühinen temaga ja kella seitsmeks on meil hunnik konte, peaaegu puhtad ajalehed ja kolm karpi kõige paremat narkomaaniliha. Ei saa öelda, et ma poleks uhke. Nüüd on juubeliks midagi emale kinkida.

Pakin luud ajalehtedesse ja panen kapi tahaotsa. Äkki võtan kunagi koera, siis on hea midagi anda. Peaasi, et need haisema ei hakka. Karbid on kenasti sügavkülmas. Ootamas ema sünnipäeva. Pead ei viitsi ma praegu ära panna.

Las meil siis olla pea külmkapis.

Jutt: Une Kati leidis Mati (Henri Hundu)

Valgus langes mööda kumerat õlajoont nagu saksofoniheli orkestris, varjutades õlakute surmakülvavaid vedrukettaid. Sinkjashallist peegeldusest ei olnud aimatagi randmete ja küünarnukkide hoidikutes olevaid oganugasid. Kõik nägi välja, nagu pidi –ilus ja ohtlik.

Ainult rindadega ei oska ma midagi peale hakata. Ülejäänul on enam-vähem paigas – tagant aktiveeruv kilp, puusal paiknevad käepärased relvataskud. Isegi kiivri visiirikinnitusega olin tegelenud, aga rinnapiirkonna jaoks nappis ideid. Mulle üldse ei meeldi lahendused, kus rindadest tehakse kuulipritsid või tuleheitjad. Minu arust on see rõve. Seda teed ma ei lähe, mis siis, et disainin avatari skafandrit vaid müügiks. Samas nii eesrindlikke kehaosi ei saa ka lihtsalt tähelepanuta jätta. Pea on paks ega tööta üldse. Paari hiireliigutusega lisan kiivri lehtedele jaanalinnusuled ning võtan siis masendunult viimased muudatused tagasi. Panen läpaka kinni. Nagunii on juba aeg minema hakata.

Kell on vaevalt seitse, kuid väljas kisub juba pimedaks. Nojah, kastanil ammu munad karvased. Surun mütsi pähe ja külmikust kolm õlut kotti ning sätin ennast minekule. Uimaselt vaatan välisuksele kinnitatud silti: aknad, võti, gaasipliit, mobiil, kampsutuli – jah, kõik on kontrolli all. Seni veel.

Sildi panin alles hiljuti. Pidevas väsimuses ja unisuses ei toimi ka kõige elementaarsemad harjumused. Tunnen ennast nagu mingi seniilne vanainimene, kuigi passi järgi on sellest teest läbitud alles esimene veerand. Peale kõige muu on viimasel ajal lisandunud veel üks mure. Suur. Mure.

Astun tänavale ning hakkan minema. Kõnnitee on märg ja läigib tänavalampide valguses, nagu oleks kaetud härmatisega. Kuigi õhk on karge, ei ole väljas veel külmakraadid. Värske õhk lööb pea selgemaks ning astuda on kerge. Paar-kolm kilti on minna. Kohendan kotti õlal ja hakkan just tänavat ületama, kui nurga tagant läheneb tsikkel. Eks ta ole juba tükk aega lähenenud, kuid nagu tavaliselt, jõuavad sündmused minuni hilinemisega ja kaugusi hindan nagu kolmeaastane.

Püüan teha paar kiiremat hüpet, et eest ära saada, kuid õnnetuseks otsustab tsiklimees – või naine? – minule otsasõidu vältimiseks just samamoodi sinna poole keerata, kuhu mina oma kängurusamme sean. Blokis piduritega ja külg ees lõpetame kõik kolm - mina, tsiklijuht ning motikas – tänavavalgustusposti juures puntras.

„Kuradi mölakas, pime oled või?“ räuskab tsiklimees, hääle järgi mees mis mees, kohe, kui motikas viimase pahase urahtusega välja sureb.

„Siga selline, sõita ei oska või?“ ei jäta ma ennast kähvuli ajades vastu andmata. Kondid tundusid nagu terved olevat, mingit suurt valu ei ole ja paistab, et kukkusin ma ise äärekiivi otsa komistades, mitte kokkupõrkes tsikliga. Viimane on küllil ja tsiklimees poolenisti selle all.

„Igavene idikas, ma löön su raisa maha!“ karjub motomees ning püüab jalga kahe rattalise alt kätte saada.

Püsti tõustes tunnen, et selg on märg. Ehmatusega koban ennast nii palju, kui ulatan, kuid katki nagu midagi ei oleks. Valu ka ei tunne. Tõstan märja käe näo juurde. See lõhnab nagu...

nagu... Vaatan maas lebava koti poole. „Raisk, õlled on puruks!”

Tsiklimees lõpetab röökimise. Kiivris pea pöördub kord minu, siis maas lebava koti poole, mille ümber loik vaikselt suureneb. „Persse.”

Ootamatult kostab selles sõnas vendlust ja arusaama.

„Kuule, aita tõsta,” öeldakse kiivri seest nüüd juba päris sõbralikult. Kahekesi õnnestub tsikkel posti najale püstitada. Tänu ääre kivile, mis masina raskuse enda kanda võttis, ei ole motikamehe jalal ka häda midagi. Vähemalt püsti püsib ja ümber oma armsa riista kakerdada suudab.

„Arvuti!” röögatan ja sööstan koti poole. Muidugi oli mu rüperaal koos õlledega samuti õla peal. Kisun masina ligasest kotist välja ning vaatan õnnetult, kuidas ta pealt kesvamärjusest tilgub. Oh, perse.

„Kuule, seda et, oota, kuule, sa oled Harri või?” küsib motikamees.

Pöördun tagasi tema poole. „Harri.”

„Kuule, sa mind ei tunne või?” uurib nüüd mees kiivrit peast tõmmates, ja enne kui ma teda korralikult vaadatagi jõuan, tutvustab ennast: „Menka olen, Meinhard noh. Koos sai koolis käidud.”

Tuiutan teda vaikselt edasi.

„Kuule, mäletad, kuidas plikade riietusruumi sai suitsupommi visatud?”

Midagi hakkab nagu meenuma. Mennu, see oli vist üks neist rikkurivõsudest. Ah jaa, Mennuks kutsuda teda muidugi ei tohtinud.

„No tere jah, siin laternavalgel ei tundnud kohe äragi,” kohman vastuseks.

„Kuule, seda peaks tähistama. Ma ostan sulle uued õlled, kuhu sa minemas olidki?” Nagu vanastigi, meenub mulle, on ta küllaltki intensiivne.

„Tööle.”

„Sellisel kellaajal? Ja koos...” Meinhard vaatab loigu poole. „Kaugel see töökoht siit on?”

Märga arvutit kehast eemal hoides järgin kaaslase pilku ning alles siis jõuab mulle kohale olukorra kogu kurbloolisus. Tegelikult ei ole see päris paha plaan koos leitud kamraadiga natuke jõmiseda.

„Paar kilti vaid. Kui sul aega on, siis võime tõesti poest läbi käia ja minu töö juurde minna,” arvan ma.

„Kui see roju käima läheb, siis paneme ajama. Ma pean küll paar kõnet tegema, aga muidu...” Mennu keerab süütevõtit ning, näe imet, põrra-põrra hakkabki tööle.

„Kuule, kus sa töötadki?” kisab Mennu üle mootorimürina.

„Öövaht olen, ehitusobjektil,” vastan kõvemat häält tehes.

„Kuule, tegelt, ega mul vist nüüd nii väga palju aega ka ei ole,” ütleb Mennu, kui oleme poe juurde jõudnud. „Ma lubasin ühe sõbra juurde minna ja motika peab ka laskma üle vaadata ja...”

„No eks sa ise tead,” ei hakka ma peale käima. „Minul on aega küll. Sellega nagunii progeda ei saa,” osutan ma kaenlaalusele vettinud kastile.

„Kuule, sa oled mingi itimees või? Mul ka siin üks tahvel kaasas. Kuule, kas me võtame ainult

õltsi või miskit teravamad ka?” rahuneb kunagine koolivend maha, enam ei ole ajapuudusest juttugi.

Tegelikult ei olnud Mennul häda midagi. Eks ta võõristusega vaatas seda konkut, kus ma viimasel ajal arvutimänge mängides öid veedan, paar korda selle juures kontrollides, ega ehitusmaterjal jalgu alla ei ole saanud ning kas tööriistakonteineri uks ikka kinni on. Samas oli tunda ka tunnustavat pilku, kui ma läpaka lahti kruvisin ja kõik lahtised osad kuivama panin. Vahel on isegi hea, kui pole nii palju raha, et õunaarvutit osta.

Mulle päris meeldis, et Mennu ei hakanud oma rahadega laiutama ning uue raali soetamisest rääkima, vaid pakkus välja, et ma võiksin nende PR-firma kodulehte kõpitseda ja selleks tööks ühe vahendi nad mulle ostaksid. Jah, tegelikult ei olnud jõmmil häda midagi, nagu aru saada, armastas ta kiirust ja kalleid asju, aga meil oli ka ühiseid huvisid, nagu arvutimängud. Tundus ka, et lapik maa ja new-age. Ning sarnaselt mulle tüdrukud tema juures kaua ei püsinud.

Pärast veerandit pudelit viskit ja paari õlut – muidugi oli Mennu ostnud sixpacki ja kõikse kallimat, mitte minu tavalist pilsnerit – jõudsimel kuidagi unenägudeni. Hakkasin just talle selgitama mulle meeldivat teooriat, et tegelikult unes nähaksegi tulevikku, et aju paneb kõikvõimalikud olnud detailid igatpidi kokku, püüdes konstrueerida uusi juhtumisi. Evolutsioon hoolitseb, et tundmatus olukorras mitte hirmust soolasambastuda – mida on ka muidugi vahel vaja, kui näiteks maoga kokku saada – vaid et püstitada rekord kiirete jalgade osas, et ka tulevikus veel und näha, kui Mennu vahele segas:

„Haa, ma nägin ükskord und, noh, sellist aarete saare moodi äktsioni – langevad katused, valele plaadile astudes põletatakse sind tuhaks, maod ja noh kõik selline arsenal, mis seiklusfilmides olemas on. A point oli selles, et me olime seal mitmekesi, mingi grupp ja mina nagu ei olnud grupijuht, aga kõik õiendasid minu kallal, et sina oled seda und juba näinud ja miks sa ei hoiata, et selle seina tagant vihisevad nooled ja et enne sinna astumist tuleb liiva ette visata. Kusjuures mul oli endal ka selline tunne, et ma olen seda und juba varem näinud ja et neil raibetel on nagu õigus mõlisedagi, aga hoolimata sellest, et ma olin näinud, ei ole mul õrna aimugi, mis järgmise nurga taga toimuma hakkab. Peale selle oli veel midagi väga häirivat, millest ma kohe aru ei saanud. No ja kui grupi kõige kenam neiu sõna otseses mõttes teibasse aeti ja allesjäänud kisasid, et see kõik on minu süü, ning siis me kõik korraga veel kuristikku kukkusime, siis ehmusin üles, ja alles siis sain aru, mis mind häirinud oli - need sellid, kes minuga mõlisesid, olid ka selles eelmises unes, nii et oleks pidanud hoopis enda kallal õiendama.”

„Sa ei kujuta ette, kui palju mina olen pidanud kukkuma. Erinevatest kohtadest, erinevatelt kõrgustelt. Ma usun, et minust saaks vaieldamatu maailmameister unes kukkumistes,” sekundeerin vahele. „Oleks minul sellised draamad,” ohkasin.

„Kuule, see oli ikka päris hull ja reaalne. Mis siis, et unes,” hakkab Mennu enda kogemust upitama.

Ei tea, kas tänu liigsele alkoholile või sellele, et ma ei olnud enam ammu kellegagi reaalses elus näost näkku suhelnud, kuid ühtäkki leidsin ma ennast seletamas talle, miks mul tibiide juures lööki ei ole või miks ma üheski töökohas kaua vastu ei pea või miks ma autot ei juhi.

„Tead, seda võib nimetada vist needuseks, seda, mis minuga toimub. Nimelt magama jäädes ma näen unesid, kuid need ei ole minu unenäod – ma näen teiste inimeste unenägusid. Ja see väsitab, oi kuidas väsitab. Ärgates oled mitu korda väsinum kui magama heites. Nagu kott oleks peas. Ringi käid kui zombi, noh kui jõuad käia, ja kui jõuad käia, siis justnimelt ringi käidki. Miks ma siia tuln, mis ma siit otsisin, oot, kuhu ma minema pidin – noh selline värk.”

Uurisin rääkides kaaslaste nägu, kuid paistis, et ta ei kavatsenudki minu üle naerma hakata, seega jätkasin oma hala.

„Ma ei tea, võib-olla tunnevad midagi sarnast narkarid, kui mõju otsa saab ja uut annust pole käepärast. Võib-olla tunnevad, sest see üks kord, kui ma proovisin, et kuidagigi mingit muutust esile manada ja natukenegi reläksida, siis see, mida ma selles uimas nägin, noh see ehmataks ka kroonilisel kuivikul kõhu lahti. Isegi väike kõhv süütut kraami, unustage ära, need, kes siis unes minu teadvuse vallutavad, kuram, need on ikka väga jälgid olevused.”

Üllataval kombel jäi Mennu kohe uskuma või oli ta mitteuskumiseks liiga purjus.

„Kuule, aga kust sa tead, et see kellegi teise uni on?”

Kolmandat õlut lahti korkides ohkasin, „Ega see teadmine nüüd kergelt ka ei tulnud. Noh, unes võib igasugu asju näha, aga see on ikkagi seotud sellega, mida oled kogenud, mitte sellist täiesti võõrast ja samas seal unes olles ka oma. Siuke skiso värk, aga ainult unes. Alguses oli isegi naljakas, kui keegi seltskonnas oma unenägu kirjeldas, ja minul vajus suu lahti, sest see oli ju hoopis minu uni, millest räägiti. Esimest korda sain kinnitust siis, kui ükskord unes peegli ette astusin – peeglist vaatas vastu mitte kiitsakas pika näoga kutt, nagu ma olen harjunud, vaid noore tütarlapse nägu ja keha, ja ma teadsin surmkindlalt, et see olen mina, ja teadsin sama kindlalt ka, et see ei ole mina. Unes võib muidugi igasugu paska näha ja ükskõik kes olla. Võib. Aga selle haisva olluse ja selle ükskõik-kelle-olemise, selle ärgates unustamine, aga vat seda võimet ei ole mulle antud.”

„Kuule, aga unerohud? Ja mis arstid arvavad? Kuule, ma tunnen päris häid doktoreid,” püüdis Mennu olukorda lahendada.

„Unerohudega on palju hullem – siis ei saa üles ärgata, kui asi väga kreisiks läheb,” selgitasin talle. „Näiteks kolm õlut joon ma sellepärast, et iga paari tunni järel pissil käia, ja öist vahti pean seetõttu, et päeval magab vähem inimesi, mis siis, et suurem osa neist on jätised. Aga alkouimas jätis ei näe unes tavaliselt midagi.” Kuigi jah, kui keegi minu käest uuriks, kas maailmas on olemas veel koletisi, siis kindlasti on, võin ma vastata nüüd, kui päeval magada püüan.

„No ja meditsiin,” jätkan oma hala. „Hhah, tead, kui sa oled kuid magamata, siis igasugune batsill hakkab sulle külge ja teeb sisse pesa, ning seda mida ravida, oh seda juba jagub, aga vat põhjustega ei tegele keegi. Suunatakse vaid psühhiaatri juurde ja tuleb välja, et ärkvel olles, ülla-ülla, ei ole mu vaimsel olukorral häda midagi. Kui just väsimus välja arvata.” Ohkan raskemeelselt.

„Kuule, aga kas sa neid unesid valida ei saa?” Mennu häälest on tunda põnevust. Kindlasti terendab tal silme ees mõni nähtud erootiline linamäärija. Oh, oleks asi nii lihtne.

„Nüüd viimasel ajal olen ma pidevalt sattunud kellegi väikese tüdruku unesid nägema, keda hoitakse kusagil vägisi kinni,” viin Mennu kurssi oma praeguse luupainajaga. „Ja ta kardab. Oi jeerum, kuidas see väike tüdruk kardab. Ja ma ei saa midagi teha,” lõpetan oma pika nutulaulu selle tõelise põhjusega, mis mind viimasel ajal tegelikult on liimist lahti löönud.

„Kuule, aga kas sa ei näe, kus ta on? Midagi ümbritsevast?” uurib Mennu, kes on isegi viskiklaasi poolele tee lauanurgast unustanud.

„Ei, ma ei saa võõraid unesid juhtida. Aru saan ainult seda, et ta on kuskil all koopas või keldris. Igatahes helgetel hetkedel, kui ta näeb lootusrikkalt unes, et on pääsenud, on ta roninud üles ning tunneb näol tuult ja päikest,” püüan selgitada seda, mida on isegi enda jaoks raske sõnadesse panna.

„Aga kas sa seda ei näe, kes teda kinni hoiab? Või keda ta kardab?” Paistis, et Mennut hakkas asi järjest rohkem huvitama.

Ohkan uuesti, „Ei saa aru, vilksamisi olen näinud mingit meest, õigemini jalgu nailondressipükstes. Ja osaliselt ühte nooremast naist, kellest paistsid peenikesed käed, punased küüned ning valge kiviga sõrmus, kui ta vana õmblusmasinaga tüdrukul suud kinni õmbles. Ma ei tea isegi, kas nad on siin linnas, kuigi miskipärast ma arvan, et ta on ikkagi siin.”

„Kuule, aga äkki ei ole asi üldse nii hull, mingi plika on pahandust teinud, pannakse õpetuseks nurka ning siis öösel näeb mingit jura, millest sina kinni haarad,” püüab nüüd uuesti viski üles leidnud kaaslane mind rahustada.

Raputan pead. „Ja nii juba mitu kuud järjest? Peab ikka palju pahandust tegema. Ei, ma tean kindlalt, et tegemist on väikese tüdrukuga, keda hoitakse vägisi kuskil kinni.”

Meinhard tõstab klaasi huultelt „Aga kui politseisse pöörduda?” Tunda on, et ta isegi oma soovitusse ei usu.

„Sellise jutuga, et kusagil keldris hoitakse kinni mingit väikest last, või? Ja sedagi, et võib-olla? Ma isegi uurisin, kas ei ole mõni tirts kadunud, kuid ei midagi. Ei meil ega kogu riigis ei ole hetkel tagaotsitavaks kuulutatud ühtegi väikest last,” selgitan väsinult.

„Mingid perverdid või? Kuule, sa seda Kenderi raamatut ei ole lugenud või? Igasugu hulle on olemas.”

„Ma ei tea, ta kardab paljusid asju. Aga mingit seksivärki küll ei ole näinud. Rohkem ikka valu ja piinamine,” pobisen enne, kui õllepudeli suule tõstan.

„Kuule, oota, see õmblusmasin, kas see oli mingi firmakas?” uurib Mennu, kelle hääles enam ei kostugi viski mulksumist.

„Ee, jah, oli vist ikka Singeri masin, seal olid ka mingid numbrid,” meenutan.

„Kuule, mu vanamehe tuttav on mingi antikvariaat, muudkui kogub ja vahendab mingit vana panna. Ehk ta oskab öelda, kellel selline aparaat kodus võib olla...”

„See on päris hea mõte.” Olen täitsa siiralt üllatunud. „Sa võid öelda, et tahad sõpsile muljet avaldada ja otsid kingitust.”

Mennule plaan meeldis, leppisime kokku, et homme õhtul saame tuttava laternaposti all kokku ning mina püüan meelde jätta niipalju detaile, kui vähegi võimalik, kui mu uni jälle selle tüdruku poolt anastatakse.

Kodus konkreetse ülesandega magama jääda ei olnudki nii lihtne. Aga pidev väsimus tegi oma töö, nii et varsti põõnasin ma ilma põõnata kuues ning leidsin ennast jälle hämarast, niiskuse ja hallituse järgi lõhnavast pisikesest ruumist. Seekord hoidis keegi mind selja tagant kätest hirmsa jõuga ja valusalt kinni ning peenikeste kätega naisterahvas, kelle rind mustas t-särgis kirjaga „MC Killers” kerkis mu silme ees, püüdes kätte saada mu keelt, et seda hakklihamasinasse, mis ootavalt lauanurga külge oli kruvitud, suruda. Peale minu karjumise kostus veel piiksumist ning silmanurgast nägin kahte rotti, kes põrandal mingi ratta taga inimeste kombel jalg üle põlve istusid ning ootasid, et ka nendele mõni paluke langeks. Karjatusega ärkasin üles, keha hirmuhigiga kaetud nagu alati.

Keerasin tekil ja padjal teise külje ning nihutasin ennast voodi kuivemale poolele.

Kui ma järgmine kord magama jäin, oli ruum sama, kuid tühi, ning nüüd kostis ülevast ühtlast kopsimist. Ma sain aru, et nad ehitavad puuri, kuhu panna mind ja lisaks veel karja rotte. Püüdsin sõrmedega oma juukseid siledaks saada, et oma välimust parandada – et kui ma hea

välja näen, siis ehk nad ei panegi mind sinna puuri...

Õhtul laternaposti juures oli Mennu juba kohal ning ootas.

„Kuule, ma sain päris mitu telefoninumbrit, sest õnneks tal endal ei olnud ühtegi masinat. Plaan täitsa töötas. Kas helistame nad läbi? Mida me küsime? Kuule, kuidas sinul läks? Kas see tüdruk jälle ilmutas end?” tulistas Mennu enne, kui ma talle noogutadagi jõudsin.

Rääkisin talle seekordsetest painajatest.

„See MC Killers, see on motoklubi. Ma tean neid küll. Ja naisi tiirleb nende ümber ka, aga lähemalt tean ma vaid Pillet ja Riinat, aga nemad need nüüd küll kindlasti ei ole. Pillega läksime natuke kärinal lahku, aga Riinale võin ma kohe helistada,” selgitas Mennu, kelle näost, mis küll magamata ööst loppis, lausa voolas sellest hoolimata entusiasmi.

Suundusime lähedal asuvasse pubisse, kuhu Mennu ka Riina kutsus, ning ma asusin telefoninumbrite järgi netist aadresse otsima.

Mennu istus minu kõrvale ümber, et huviga jälgida, kuidas ma tema tahvlit kasutades ametlikest teadaannetest, Kuldse Börsi ja Soovi arhiividest ning sotsmeediast telefoninumbrite kõrvale nende omanikke ja aadresse lisasin. Mis kord on Internetti pandud, see on sinna ka pandud, ole vaid mees ja otsi üles.

Google Mapsi abil hakkasin neid aadresse üle vaatama. Paar tükki tuli kohe elimineerida – üheksakorruselises majas keldreid ei ole ning tehnoruumid on kõiksugu ambaalide poolt nagunii juba hõivatud. Olime nii süvenenult tahvlis, et ei pannud tähelegi, kui Riina meie vastas istet võttis.

Natuke kähisev „Tere, poisid,” tõi meid tagasi pubilaua äärde.

Riina oli punaka varjundiga juuksepahmakaga, ümmarguse näoga ja tüünelt žestikuleeriv meeldiv naisolevus. Lahtise teksatagi all paistis valge t-särk, mis tõstis esile nõtkes kaela ja sellel õnnelikult siugleva hõbeketi.

Vaadates Riinat, kuni Mennu mind tutvustas ja püüdis meelde tuletada nende viimast kohtumist, tuli mul korraga idee, mida peale hakata skafandri rindadega. Ma panen sinna kreeka tule põlema. Selle, millega vaenlasi kostitatakse. Kui lollitada algoritmi nii, nagu tuli oleks tabanud rinnapiirkonda miinimumtugevusega, siis saaks sellest päris efektse skafandri, mis müüks hästi. Eks muidugi on sellel tulel ka kõrvalmõjud, eks ta vaikselt skafandri kaitse läbi sööb ja lõpuks mänguri vaevad lõpetab, aga no vaevalt, et nad senikauagi elus püsivad, et selle pärast peaks muretsema hakkama.

„Sul on selline nägu peas, nagu plaaniksid minuga kohe voodisse minna,” ütles Riina mulle kavalalt silma vaadates, tuues mind tagasi reaalsusesse.

„Vana hea Riina,” kostis minu kõrvalt Mennu pugisemist.

„Tead, nii kaugele ma veel ei jõudnudki, ma jäin veel imetlemise faasi kinni,” ütlesin ausalt ja päris tõsise moega, enne kui kehale kohale jõuab, et peaks senise jõllitamise pärast piinlik olema. Vahel on isegi hea, et väsimus ja unisus juhtmed nii pikaks venitavad.

„No-no, või kohe nii asjaline,” tõgas Riina, kuid paistis, et talle minu vastus isegi meeldis. Panin tähele, et tal on soojad hallikad silmad.

„Kuulge, kudrutajad, meil on siin mingi asi ajada,” tuletas Mennu ennast meelde, olles end minu kõrval puheville ajanud. „Ega sa, kallike, ei tea, kas Killersite seas ka mõni uuem nahkseelik välja on ilmunud?”

„Mis mõttes?” Riina toonist paistis, et selline teemavahetus ei olnud talle päris meeltemööda. „Te, poisid, ei ole viimasel ajal korralikult peksta saanud, või mis teravaid elamusi te Killersite juurest otsite?”

„Kuule, ei, ega me lantimist ei mõelnud,” alustas Mennu enne, kui minuaju kuulamise tsüklist rääkimise tsüklini ümber jõudis lülituda. „Me tahaks teada, kas Killersitesse uusi nägusid on tulnud, naisterahvaid, kes kannaksid nende musta t-särki, oleksid peenikeste kätega ja punaste küüntega, valge sõrmusega ja...” Paistis, et isegi Mennule jõudis kohale, kui vähe sellised detailid kedagi piiritleda aitasid.

„Te, poisid, te olete ikka tõesti naljatilgad. Ausalt, mul ei ole täna palju aega. Kas te parem ei räägiks kohe ära, milles tegelikult asi on,” küsis Riina, vaadates otsa mulle, mitte Mennule.

Tõmbasin kuuldavalt õhku sisse ja hakkasin rääkima väikesest tüdrukust ja tema kinnihoidmisest. Mennu nihelemise järgi kõrvalt paistis, et ta ei ole asjade sellise arenguga just päriselt rahul, kuid me ei olnud ka varem kokku leppinud, mida me räägime, ning miski Riina olekus andis mulle järjest enam hoogu juurde. Ma tahtsin, et ta mind kuulaks, vaataks ja aru saaks. Aga ma ei tahtnud, et ta arvaks, et ma püüan ennast lihtsalt huvitavaks teha, ja veel rohkem kartsin ma kaastunnet. Seetõttu jätsin unenäod mainimata, polnud ju tähtis, kuidas ma sellest tüdrukust tean.

„Noh ja siis arvas Meinhard, et äkki sa oskad öelda selle ebamäärase seletuse peale, tundes Killerseid...” püüdsin puterdades otsi kokku tõmmata.

„Kahju, et sa ei näinud, mis ratas seal oli. Ega klubi liikmedki vist kõik üksteist ei tunne, aga tsikleid ikka teatakse,” selgitas Mennu, kes ei tahtnud kõrvaltvaataja rolli jääda.

„Päris uskumatu lugu. Ja sa tõesti arvad, et keegi teeb lihtsalt mingil põhjusel väiksele tüdrukule liiga ning te olete valmis minema teda päästma?” küsis Riina, jättes kõrvale kõik muud segased aspektid. Naised on ikka praktilised olevused.

„Jah,” alustasin mina, kuid Mennu ei lasknud enam ohje enda käest ära kiskuda.

„Kuule, meil on tõsi taga. See ei ole mingi luul ega väljamõeldis. Ei saa ju mingitel perversidel lasta väikseid tüdrukuid piinata,” hakkas kunagine koolivend ennast üles kütma.

„Hea küll. Hea küll. Isegi, kui see kõik on nii, siis ei oska ma teid kuidagi aidata. Killersitega ma seotud ei ole ja selle iseloomustuse järgi võib see olla suvaline tibi, kellele motikamees on särgi kinkinud,” tõi Riina meid tagasi reaalsusesse.

Meinhard hakkas uuesti seletama väikesest tüdrukust, kui mind üleni haaras tunne, et ma pean Riina juurde minema ja teda kallistama. Mitte selle pärast, mida ta ütles või milline ta oli, vaid lihtsalt, lihtsalt ma pidin seda tegema. See tunne oli nii kõikehaarav, et mind ei huvitanud, mida arvavad Mennu või teised baari külastajad või isegi, jah, mida arvab või teeb Riina. Ma tahtsin vaid püsti tõusta, minna ümber laua ja haarata Riina oma embusesse, ning pärast seda võib kogu muu maailm kerida sinnasamusesse.

Tõusin tooli kolinal püsti. Riina heitis mulle küsiva pilgu. „Ma pean vetsu minema,” kohmasin ning kiirustasin leti nurga tagant paistva ukseni. Soov Riinat rinnale suruda ei kadunud kusagile, kuid ma sain endaga hakkama. Veel.

Kui ma valamu ees seisin, sisenes Mennu. „Kuule, kas sa ta käsi vaatasid?”

Jõllitasin uskumatult kunagisele koolivennale otsa. „Ega sa ometi ei arva,” alustasin ning oleksin peaaegu Mennu kõri pihku haaranud ja ta vastu seinale surunud. Midagi mu näoilmes pani Mennu sammu tagasi astuma.

„Hei, kuule, ära nüüd ägestu, ega ma ise ka ei usu, et tema, aga noh, kunagi ei tohi ühtegi kahtlusalust kõrvale jätta. Tead, ma ükskord nägin ühte seriaali...”

Lasin Mennu vadinal endast mööda voolata. Nojah, tema võttis seda nagu mängu, ta ei tundnud seda painet, seda survet, seda hirmu. Riina käed, jah ma olin neid vaadanud, need olid ilusad, mitte just täidlased, aga mitte ka peenikesed, sellised armsad ja, ja ilusad.

Tagasi baariruumi astudes ei näinud ma Riinat enam meie laua juures. „Kus?” katkestasin kaaslaste seriaaliloba. Meinhardi vastuse järel tundsin, kuidas must masendus kotiservasid mööda mu külgi alla asub rullima. Riina oli läinud.

„Ma ka siis lähen, peab tööle minema ja...” ühmasin rohkem omaette ning võtsin koti.

„Kuule, aga,” alustas Mennu, kuid ma ei suutnud enam teda ja tema loba välja kannatada. Pea valutab. Keegi nagu püüdis juuste juurte juures kahte kivi tagudes sädet saavutada.

Baarist välja astudes nägin teda uuesti. Riina istus mootorratta seljas ning sättis just oma punakaid juukseid kiivri alla. Ma teen skafandri visiiri poolläbipaistvaks ning reklaamlauseks kirjutan, et viimane, mida teie vaenlane näeb, on teie kaunid kõrvarõngad, tekkis peas uitmõte.

„Ciao, poisid, hoidke mind asjaga kursis, kuid praegu ma pean kahjuks töttama,” hõikas Riina, naeratas, käivitas tsikli, tõstis jala jalatoele ja põristas rahuliku pöörkaarega minema. Tõmbasin sügavalt hinge. Selgus, et pärast uksest väljumist olin ma unustanud õhku kopsudesse lubada.

„Kuule, kas ma viin su ära?” küsis selja taha ilmunud Mennu.

„Ei, aitäh, aga kas sa saaksid kuni homseni oma tahvli laenata,” uurin järsku tekkinud idee peale.

„Ee, nojah, muidugi. Vajad vaid üheks õhtuks või? Seda, et see oli päris kallis pill. Kuule, saame siis homme siinsamas kokku,” selgitab Mennu oma varandust mulle ulatades. Noogutasin hajameelselt ning asusin baari vaba WiFit ära kasutades tahvlisse lisatarkust laadima. Ma ei pannud täheleegi, kas Mennu veel midagi ütles või millal ta ära sõitis. Veendusin, et programm töötab ning hakkasin natuke pikema ringiga tööle kõndima. Singerdajate aadresse otsides oli mulle silma jäänud, et paar neist on päris minu tööle mineku marsruudi kõrval.

Tööle jõudes kontrollisin oma teooriat, ja nii oligi. Nagu veebikaart ja oma silm näitas, olid nende majade ees valvikaamerad. Programmi poolt salvestatud andmetest sain kinnituse, et mõlemad kaamerad on ka WiFi ühenduses. Kiire veebiotsing andis kaamera võrguseadme aadressi järgi mulle teada, mis marki salasilmadega tegu. Muidugi hiinlaste toodang. Nüüd tuli kontrollida, kas kasutajad, nagu tavaliselt, on kaamera vaikimisi sätted ka samaks jätnud, ja proovida, kas saan nende pildi endale tahvlisse manada. See ei ole ju sissetung, õigustasin ma ennast. Mul oli õnne, mõlemad kaamerad nõustusid lahkelt oma pilti minuga jagama pärast seda, kui olin sisestanud netist leitud vaikeparoolid. Teisel juhul oli asi veel parem, sain ligipääsu ka kaamera salvestuste arhiivile ning veetsin silmi krilli ajava öö, otsides nailondressipükse, peenikeste kätega naisi ja mootorrattaid.

Päeval kodus tuli tüdruk taas. Seekord hakati keldrit täis ajama. Liivaga. Nägin kuidas rotid mulle trepipealt lehva-lehva tegid ning itsitades ukseaugust minema läksid. Liiv tõusis vaikselt ja ma ei suutnud isegi trepini liikuda. Mida rohkem rabelesin, seda rohkem vajusin sisse ja kusagilt tuli liiva ainult juurde ja juurde. Ma röökisin nagu segane, kuid sellest ei olnud abi. Liiv oli külm, mis halvas veelgi mu liikumist. Ärkasin üles siis, kui liiv juba suhu hakkas voolama. Süda kloppis ning keel oli paks. Ma ei julgenud enam magama jääda ning läksin kööki, et teha

üks kange kohv aspiriiniga ja mõelda asja üle järele, kuigi pea oli paks nagu kõrvits, mis just äsja on võitnud nunnukonkursi.

Sinna köögilaua taha ma jäingi, kuni telefonihelin mu taas teadvusele tõi. Helistajaks oli Mennu, kes mind juba baaris ootavat. Tõesti, kell oli juba kuus läbi ning väljas pimenes. Haarasin tahvli ja koti ning kiirustasin kohtumiskohta. Kunagine kooliveli istus sama laua taga, kus eile, kahjuks üksinda, ning oli süvenenud oma peopessa. Enne lauda istumist käisin leti äärest läbi ja tellisin söödavat. Kahju, et õhtuti korralikku hommikusööki ei pakuta, muna ja peekonit näiteks.

Enne söögi saabumist seletasin siis Mennule liiva füüsikalisi omadusi ja seda, kuidas ma olin tema tahvlit sihtotstarbeliselt kasutanud.

„Kuule, ega sellest miskit jama ei tule?” uuris ta, kui sai aru, et sellised sihid võivad sirgelt kõveratele teedele viia.

„Ära pabla, ma ei teinud midagi ebaseaduslikku, ega ma kuskile sisse ei tunginud või midagi sellist,” püüdsin teda rahustada, jättes rääkimata, et selle maja, kus salvestusseadmele ligipääsu ei olnud, selle pildi suunasin küll kusagile sõbralikku pilve, teada saamaks, kes seal majas elab.

„Kuule, aga mis sa seal siis nägid? Kas tuli kedagi tuttavat ette?” oli Mennu põnevil.

„Eks sa vaata ise,” ütlesin õigel aadressil sisse logides ja tahvlit Mennule ulatades. Seni, kuni praadi pugisin, uuris Meinhard, nii nagu mina öösel, majja saabuaid ja sealt lahkuaid inimesi.

„Kuule, kas see on mingi sektimaja või midagi sellist?” uuris Mennu, endal ilmselt sõrm edasi-tagasi kerimistest juba krampis.

„Ka mul tuli selline mõte. Ja kas sa kellaaega panid tähele ja seda, et kõik külalised on paaris, mees ja naine, ja et pererahvast pole üldse näha?” täiendasin omalt poolt. See oli imelik.

„Arvad, et mingi usulahk, mingid satanistid, ja planeerivad ohverdust täiskuuööl nelja tee ristis või?” sõnastas Mennu ka minul peast läbi käinud mõtte.

„Ei tea, otsisin ka aadressi järgi kuulutusi, et kas seal tehakse mingit paariteraapiat või on avatud ekstrasensi vastuvõtt, aga ei midagi. Kuidagi nad seda maja teavad, aga mis seal toimub, ei tea, ja seni kuni pererahvast ei ole näinud, senikaua ei saa midagi välistada,” resümeerin tühja praetaldrikut eemale lükates. Mennu jätkas salvestuse uurimist enda ette pobisedes: „On jah kahekaupa, sihukesed keskealised, no see küll usuhullu moodi ei paista, kuule, see on veel täitsa pandav...”

Katkestasin tema lõbutsemise, pannes ette, et kui tal on aega, siis võiks ka kahe viimase aadressi juurest mööda sõita, kontrollimaks sõbralike kaamerate olemasolu. Mennu oli nõus ning nii ma siis istusin jälle tsikli tagaotsa, siiralt kahetsedes, et ees leistung ei hoia Riina.

Esimese maja juures kaameraid ei paistnud, üldse ei paistnud seal mingeid elutegevuse märke, rohi oli kõrge, lehed koristamata, akende ees paksud kardinaad ja õuenurgas suur liivakoorem. Tundus, et maja on remondis, aga ka see on pooleli jäänud. Ka teise maja juures meil mingit edu ei olnud. Esiteks oli seal kõrge aed, ja siis, kui ma tsiklil püsti tõusin, et aia üle vaadata, tormasid kaks lõukoera aia najale meile koerakeeles tuld ja tõrva kaela soovima nii järsku ja nii ilmekalt, et ma oleksin peaaegu pikali kukkunud. Viimasel hetkel sain Meinhardi kiivrist kinni hoides tasakaalu tagasi. Selle maja võis nimekirja lõppu lükata, sellised südamlikud tervitused kostaksid ka sügavamasse keldrisse ning hirmutaksid mitte ainult ilmsi, vaid ka unes.

Lastes Mennul end tööle viia tekkis mul idee, see oli nii hea idee, et mul läksid kohe peopesad niiskeks. Nüüd tuli see idee kuidagi Mennu pähe saada.

„Kuule, selle viimase maja võib vist küll maha tõmmata, ega sa mingeid penisid ju kuulnud ei ole?” küsis ta pärast vaikuse naasmist kiivrit peast tõmmates. „Aga seal eelviimases, ei tea, kellele see kuulub, äkki on müügis, või proovime, ehk on uks lahti,” tulistas Mennu vastust ootamata edasi.

„Oot, pea nüüd hoogu, seda omanikku tuleb otsida jah, aga enne sissetungimist tahaks ikka rohkem kindel olla,” seletasin, „pealegi ei ole üldse teada, et see kelder ühes nendest majades on,” jahutan veelgi Mennu indu.

„Kuule, aga...” tõmbas Mennu ennast õhku täis, kuid ma ei lasknud tal ennast katkestada.

„Samas tahaks ikka teada, mis seal esimeses toimub, nii palju paistab, et võõraid inimesi voorib sealt läbi,” püüdsin kaaslaste mõtteid õigele teele juhtida. „Lihtsalt oodata, kuni pererahvas nähtavale ilmub, on ka tobe. Kui prooviks äkki sinna minna?” viskasin küsimuse õhku.

„Et helistame ja küsime õmblusmasinat näha, või? Kuule, ega nad lihtsalt niisama ei hakka ju ütleva, mis värk seal käib, kui seal veel mingi sekt on või nii,” ei liikunud Mennu päris õiges suunas.

„Ei ma mõtlesin, et peaks sinna kohale minema, paistab et nad kõik ei tunne üksteist, vähemalt ukse peal ei tervitatud,” püüdsin kaaslast valedelt teelt minema juhtida.

„Nojah, aga me nägime seal ju ainult paare, kuule, ma mingit pedet nüüd küll ei ole nõus mängima,” ei jõudnud Mennu ikka õige järje peale.

„Ega ma siis meid ei mõelnud, vaid et ma koos selle, mis selle sinu sõpsi nimi nüüd oligi...” püüdsin Mennut ninapidi sellesse ideesse suruda, mis mulle külmavärinad peale ajas.

„Aa, Riina, kuule, see on päris õige point, ma arvan, et ta oleks nõus küll, kuule, ma kohe helistan,” hüüdis Mennu entusiastlikult ja haaras mobiili. Ma ei osanud oodates oma kätega midagi peale hakata, näppisin püksirihma, siis silusin juukseid. Raisk, duši all oleks pidanud ka käima!

„Kuule, ei vasta praegu, aga eks ta helistab hiljem tagasi. Mis ajaks ma kokku lepin?” oli Meinhard jälle oma sõiduvees.

„Oot, mis päev täna ongi?” olid mul nagu tavaliselt nädalapäevad sassis. „Rahvas käis seal vist esmaspäeva, kolmapäeva ja reede õhtutel,” tuletasin videopildi kuupäevi meelde.

„Kuule, täna on neljapäev, nii et homme oleks täitsa kobens, eks ma annan sulle teada,” ütles Mennu, ja enne kui ma jõudsin oma uimas märgatagi, läinud ta juba oligi. Terve öö veetsin uneledes ja peas läbi mängides erinevaid stsenaariume, mis läksid järjest lennukamateks pärast Mennu helistamist ja teavitamist, et Riina oli nõus ja saab minuga homme õhtul baari juures kokku. Teine hea uudis oli see, et oma rüperaali sain jälle tööle, üks mälumoodul tuli välja vahetada, kuid muus osas oli kõik korras.

Hommikul, tagasi kodus, panin äratuskella varasema aja peale helisema ning lootsin kõigest südamest, et saan jälle ilma unenägudeta magada, nii nagu eile, köögilaua ääres.

Ei olnud maailmal asjagi minu südamega. Ma olin jälle keldris, selili laua peal, käed ja jalad kinni seotud ning sark või pluus üles kurgu alla krussi lükatud. Mees, kellel oli seljas auklik villane vest, ühendas triikraua juhtme seinapistikusse ning asetas siis triikraua minu palja kõhu peale. Vilksamisi nägin mehe nägu, see oli ümmargune ja kuidagi ilmetu. Triikraud oli raske,

alguses külm, kuid siis hakkas soojemaks minema. Püüdsin rabeledes seda kõhult minema saada, kuid see ei õnnestunud kuidagi. Tundsin naha kärssamise lõhna ning valu ja kujutasin ette, kuidas triikraud vajub põledes minu kõhust läbi.

Ärgates jooksin vetsu ja hakkasin öökima. Milline imepäraselt meeldiv algus kohtinguõhtuks! Magama enam ei julgenud jääda. Pesin ja sõin ning ajatäiteks ja mõtete kõrvalejuhtimiseks lõpetasin skafandri disainimise. Sellest pidi saama hitt, mille eest vähemalt kolmveerand aastat muretult elada saab. Olin liiga vara valmis ja just seetõttu läks lõpus hirmus kiireks, ei jõudnud kontrollida, kas tuled kustu ja gaas kinni sai.

Hoolimata kiirustamisest oli Riina juba baari ees kohal, istus motika seljas ning silitas põialdega telefoni. Kiirendasin tema juurde, püüdes paaniliselt meelde tuletada, mida ma alguses ütlen. Mind kuuldes libistas Riina telefoni teksajaki taskusse ja tõusis püsti.

„Sa oled nii, nii...” hakkasin kogeleva. Seda ma küll ei olnud plaaninud tervituseks öelda.

„Nii?” uuris Riina huvitunult.

„Pikk,” purtsatus minu seest välja enne, kui ma suutsin suu kinni pigistada. Pikk oli Riina küll, minustki oma pool pead pikem, aga ega seda ma öelda ei tahtnud. Ma ei suutnud ka öelda, et ta oli armas, mitte just klassikaliselt ilus, kuid ometi oli temas sellist sooja ilu, millest ühelt poolt kumas karmust ja teisalt pehmust.

„On sellega mingi probleem?” uuris Riina, nüüd juba enam mitte nii lõbusa olekuga, kui enne.

„Ei hoopiski mitte, mulle meeldivad... see tähendab, eelmine kord ma lihtsalt ei näinud sind püsti seismas, ja seega nüüd lihtsalt üllatusin ja...” puterdasin, tundes kuidas üle kere kuumaks ja punaseks läksin. Seekord pikad juhtmed ei aidanud. Sõimasin ennast mõttes kõige hullemate nimedega. Kuidas ma küll oskan kõik nii kiiresti ära rikkuda!

Mootori põrisesdes peatus meie juures Mennu oma motikaga. Muidugi. Tema veel puudus.

„Oh, teie juba siin. Kuidas läheb? Kuule, kas igaks juhuks peaks mingi relva moodi asja ka kaasa võtma, ei tea ju, mis värk seal on,” paristas Meinhard enne, kui kiivrigi peast võttis. Mennust tuli lahti saada.

„Ma arvan, et motika jätame siia ning lähme jalgsi, kui sulle sobib, see ei ole kaugel,” pöördusin Riina poole, aga et ennetada Mennu vahelesegamist, jätkasin kohe: „Plaan on järgmine: kui sisse saame ja pererahva ära tunnen, siis püüan peldikusse minemise ettekäändel eralduda ja keldrit otsida. Sina,” ma oleksin peaaegu „kallis” lisanud, kuid sain veel viimasel hetkel sõnasabast kinni, „khm, sina püüad pererahvast enda juures hoida, ja kui see ei õnnestu või minul abi vaja läheb, siis anname Meinhardile telefoniga märku, ning siis sa, Menku, tuled ja hakkad välisukse juures lamenti lööma. Tekkinud segaduses püüame siis jalga lasta.”

„Kas poleks mõistlik rattad lähemale viia, et põgenemine kiirem oleks?” küsis Riina. Enne, kui jõudsin teda mõistliku mõtte eest kiita, sai Mennu suu lahti:

„Muidugi, mina olen motikatega nurga taga, kuule, aga võiks hoopis teha nii, et mina...” Ma ei hakanud tähelepanu pöörama Mennu järjest lennukamatele plaanidele, vaid jälgisin hoopis Riinat, kes paistis olevat natuke lõbustatud, igatahes pisike muigehakatis mängles tal suunurgas.

„Miks sa arvad, et meid sisse lastakse?” küsis ta, katkestades Mennu kirjeldused Terminaatori või Tarzani moodi majja tungimise plaanide kohta.

„Ma otsisin ühtede külaliste, kelle auto numbrimärk kaamerast näha oli, nime üles. Me võime

öelda, et Rebase Rein soovitas,” vastasin, tundes, et Riina rohkem minu kui Mennu plaaniga kaasa tuleb.

„Rebase Rein, kuule, ongi selline nimi vä?” hakkas Mennu kõkutama.

„Poisid, kas me siis teeme midagi või jäämegi siia arutama,” uuris Riina tüdinud häälega.

„Õige, sõidame lähemale ja teeme selle asja selgeks,” kiitsin ma takka ning astusin Riina mootorratta poole. Riina istus tsikli selga ning pani selle käima. Istusin tema taha ning haarasin ta õrnalt rindade alt embusse. Riina juuste lõhn, tema keha lähedus – see millest ma olin unistanud, see kõik viis mind sellisesse seisundisse, et ma ei pannud tähelegi. kuidas ta minu käest midagi küsis.

„Hei, kuuled või, kas sa kiivrit ei panegi pähe?” küsis Riina juba natuke pahaselt.

Võtsin ta käest kiivri ning siunasin ennast, püüdes võimalikult rahulikuks jääda, kuigi see oli järjest raskem - süda tagus, püksis kippus kitsaks ning kopsudes õhku väheks jääma. Sellest hoolimata soovisin ma vaid tema taga istuda ja sõita ning sõita, suruda ta enda vastu ja unustada kõik.

Liigagi kiiresti jõudsimme õigesse tänavasse ning pöristasime vaikselt nurga taha. Vaikse ohkega lasin Riinast lahti, ning enne kui kohale saabunud Mennu midagi ütelda jõudis, andsin talle kiivri ja kordasin üle, et oodaku ükskõik kumma helistamist. Siis astusin paar sammu maja poole ning jäin ootama. Ajaliselt olime graafikus. Mis iganes üritus seal majas ka toimus, oli see just hakanud, nii et me jäime ainult natuke hiljaks, nagu ma olingi plaaninud. Midagi häiris, nagu tomatinahk hammaste vahel, aga kuidagi ei jõudnud kohale, mis tomat see selline oli.

Riina astus mu kõrvale ning hakkasime maja poole kõndima. Ma olin ikka veel uimane ja segaduses nii magamatusest kui Riina lähedusest.

„Huvitav, miks ta ilmutab sulle ennast just päeval,” mõtiskles Riina valjusti.

„Kes?” ei saanud ma kohe aru.

„See tüdruk, keda sa unes näed. Meinhard rääkis,” selgitas Riina.

„Tegelikult algas see juba siis, kui ma veel öösel tööl ei käinud. Mitte küll nii sageli aga siiski, ja see oli ka üks põhjus, miks ma arvasin, et päeval magamine on parem. Raisk, sa ei kujuta ette, kuidas ta kardab. See on surmahirm. Ma ei oleks kunagi arvanud, et see on nii kole ja talumatu. Nagu oleksin sõjas iga päev.” Vaevaga sain ennast pidama. Mul ei olnud kavas halisema hakata.

Riina võttis mul käre alt kinni. See tekitas sõnaseletamatu sooja tunde. Oleksin tahtnud teda selle eest emmata, aga ei julenud, ning pealegi jõudsimme maja ette. Rõõmuga nägin, et Rebaste autot ei olnud siia pargitud. Äkki võib see minu tobe plaan isegi läbi minna. Oleksin tahtnud Riina käest küsida, ega ta ei karda või midagi, kuid Riina olekust ärevust ei paistnud ning ma ei tahtnud talle põhjust anda arvata, et mina kardan. Ega ma ei kartnudki. Mitte enda pärast. Läksime väravast sisse ning jõudsimme ukse juurde. Vaatasin veel korra Riina otsa ning siis tõstsin käe koputuseks.

Uks avanes enne, kui ma seda puudutadagi sain. Muidugi, kaamera. Keskealine, natuke trullakas ning emaliku olekuga naisterahvas avas ukse ja enne, kui ma jõudsin suudki avada, ütles rõõmsa häälega: „Tere! Tore, et tulla saite. Palun astuge sisse!”

„Tere,” kohmasime vastuseks ja astusime naise järel esikusse. Riina heitis mulle kiire kõrvalpilgu, mille ma kinni püüdsin ning vaevumärgatava pearaputusega kõrvale heitsin. Sellel võõrustajal küll tuttavaid peeneid käsivarsi ei olnud.

„Teised on juba kohal, aga just alles algas,” jätkas musta sviitriga naine.

Ühte asja ma oma peaaegu täiuslikus plaanis ei olnud arvestanud. Jalanõud tuli ära võtta. Hirmuga mõtlesin, kas mul oli meeles kapist uued sokid võtta, või nagu tavaliselt läksid jalga esimesed ettejuhtuvad. Riina oli oma poolsaapad juba jalast libistanud ning vaatas koos teise naisega, kuidas ma oma tossupaeltega pusisin. Kahjutundega pidin tunnistama, et kapist uute sokkide võtmiseni ma muidugi ei olnud jõudnud. Õnneks oli auk vaid ühe soki varbas. Piinlikult püüdsin seda varjata ning koperdasin seega Riinale otsa.

„Kõik korras?” küsis ta hoolitsevalt minust kinni haarates.

„Jah, muidugi,” vastasin, sokid ununenud ja süda õnnetundest lõhkemas.

Läksime musta sviitri järel õunakoogi-lõhnalisse elutuppa, kus seinte ääres patjade peal istus kolm paari. Toa keskel rätsepaistes näoga ukse poole troonis üks mees. Ruumis oli hämar, aknast paistva sügisõhtu valgusele pakkusid tuge vaid rauast küünlajalal põlevad küünlad. Nende võbelevas valguses võis eristada mehe põlevaid silmi ja kontrastina täiesti rahulikku nägu. Ruumi ühes nurgas olevast makist kostus vaikselt muusika, mida netis võib leida sildi alt mediteerimine ja relax. Võtsime samuti seina ääres patjadel istet. Paistis, et keegi ei ootagi, et me ennast tutvustaksime või oma kohalolekut õigustaksime. Keskel istuv mees noogutas meile kergelt ning jätkas raskepärases inglise aktsendiga eesti keeles rääkimist.

„Armastus on antimehaaniline, antimaterialistlik: seetõttu ongi halb armastus ikkagi hea armastus. Samas kooselu nõuab rohkem kui armastuse kooskõla, nõuab kommete ja vaadete, argipäeva intiimsete pisiasjade lähedust. Vaid kooselu ja armastuse sümbioos annab võimaluse maailma muuta...”

Istudes Riina kõrval, käsi tema selga toetamas, üks külg tema soojuses põlemas, sõõrmed tema lõhna sees kümblemas, põsk vahepeal tema juuste pehmest puudutusest kirvendamas, ühesõnaga, ei jõudnud mulle eriti kohale, millest see mees rääkis või mis värk siin üldse toimus. Isegi siiatuleku eesmärk ununes. Soe tuba, Riina juuresolek ning pingelangus pärast edukat „sissetungi” – nojah nagu arvata oligi, jäin Riina õla najal tukkuma. Õnneks tonksas ta mind mitu korda, nii et päris unne ma ei langenud ja seega ka mingeid õudusi ei näinud, aga kogu see jutlus kestis minu jaoks vaid viivu. Kui Riina minu kõrvalt püsti hakkas tõusma, märkasin, et olime jäänud viimaseks paariks ruumis. Teised kõik olid juba ära läinud.

Kõnet pidanud mees, kes osutus püsti seisvana küllaltki lühikeseks, astus meie juurde ning võttis minu käed oma käte vahele. Mulle otse silma vaadates ütles ta: „Te, noormees, peaksite rohkem magama. Uni on väga tähtis! Eriti paarisuhtes.”

Hoidsin end tagasi, et mitte turtsatada. Noogutasin sügavmõtteliselt, jah muidugi, uni on väga tähtis, eriti kui lastakse näha omi unenägusid. Mees paistis minu reaktsiooniga rahule jäävat ning astus Riina juurde. Käte hoidmise asemel embas ta teda soojalt. Tõmbusin jäigaks.

„Tore, Riina, et sa leidsid tee tagasi meie juurde. Ja et oma noormehe ka kaasa võtsid,” ütles mees Riinat embusest lahti lastes ja samuti tema käsi vangistama hakates. Riina naeratas talle vastu. Mida põrgut? Olin nii hämmastunud, et ei suutnud reageerida ega ennast liigutadagi. Ah siis sellepärast ta ei küsinudki aadressi – lagunes olematu tomatinahk mul hammaste vahelt. Ah siis sellepärast ta ei esitanudki küsimusi ega avaldanud kahtlusi. Ja mina arvasin, et ta usaldab mind, et ta... Tundsin ennast reedetuna. Seni, kuni toimus südamlilik hüvastijätt ühelt poolt ja uimane koperdamine minu poolt, püüdsin ennast maha rahustada. Mida ma siis olin oodanud? Miks ma olin arvanud, et Riina-sugune mingi suvalise jorsiga kahtlasesse kohta läheks? Aga ta oleks võinud ju öelda. Ma olin valmis teda karja satanistide seast päästma!

Pärast viisakat vabatahtlik-kohustuslikku annetust – jeerum, neil oli isegi kaarditerminal! – ja

lubadusi järgmine kord jälle tulla – otsi lolli! – jõudsime välja.

„Sa olid siin varemgi käinud?” küsisin nii rahulikult kui võimalik.

„Jah, tükk aega tagasi,” vastas Riina. „Ma ei olnud kindel, kas siin veel nemad tegutsevad,” lisas ta. See ei kõlanud küll otseselt vabandusena, kuid et ta seda siiski mainis, siis ma võtsin seda just sellena. Muidugi, ta tahtis mind proovile panna, käis kõll mul peas. Loodetavasti ma ei rikkunud kõike ära, nagu tavaliselt.

„Igatahes keldreid siit majast ei olnud küll vaja otsida, ei kedagi ega midagi sellist,” resümeerisin nukralt. Osalt seetõttu, et tüdruku leidmisest olin pea sama kaugel kui enne, ja rohkem seetõttu, et kohe-kohe pean Riinast lahku minema.

Enne tänavanurgale jõudmist peatus Riina, kummardus natuke ning suudles mind suunurka. „Aitäh sulle, ilus õhtu oli,” ütles ta ning astus edasi enne, kui ma arugi sain, mis just toimunud oli.

Mul lõi seest üleni soojaks. Oleksin tahtnud, käsi püsti, õhku hüpata ja „jabadabaduu!” kisada, kuid selle asemel astusin väärikal kõnnakul ootamisest tüdinud Meinhardi ja kiivrit pähe paneva Riina poole, kes Mennu paisu tagant pääsenud sõnavalingu poolmuigvel ja noogutades ära kuulas.

„Ei olnud see jah õige koht,” lisasin ka omalt poolt ning kirjeldasin paari sõnaga, igaks juhuks positiivses võtmes, majas toimunud. Lubasin välja uurida remondis olnud maja omanikud ning neid mõlemaid asjaga kursis hoida.

„Ma tahaks tõesti teada, kuidas sul läheb,” ütles Riina enne minema sõitmist summutatult kiivri seest.

Hakkas peenikest külma uduvihma sadama. Tõusev tuul keerutas märgi lehti näkku. Sellest hoolimata tundsin, et maailm on nii kuradima meeldiv paik. Töökohani kõmpides kerisin mõttes õhtul toimunu filmilinti edasi ja tagasi. Riina juuksed, tema mustas sukas jalg, mis libises saapast välja, kõrvarõnga kaar, kui ta ennast minu poole pööras. Kogu õo valgustasid detailid Riinast mind nii, et isegi õlu ununes. Alles varahommikul sundisin ennast lahti rebima unelmatest ja hakkasin otsima remondis oleva maja omanikku. Leidsin, et otsitaval, kes tundus olevat saksapärase nimega väliseestlase järeltulija, oli paar-kolm aastat tagasi tekkinud kohtuvaidlus vahepealse puuküürnikuga ja viimaste aastate kohta ei olnud netis bittigi. Mahajäetud maja, kus võis olla kes iganes.

Just enne kojuminekut tuli meelde vaadata pilte sellest teisest majast, mille kaamera salvestused olin endale ligipääsetavasse kohta suunanud. Kuni täna hommikuni ei näidanud kaamera midagi. Ja siis avanes uks, süttis välisvalgustus, ning ma vahtisin, suu ammuli, kuidas üks mees, kandes ilmselt midagi suurt, hakkas tagurpidi majast välja tulema. Mu hingamine kiirenes. Nad olid puuri natuke liiga suure teinud, see ei mahtunud välisuksest välja. Prooviti seda keerata nii ja teistpidi, kuid uksepiidad olid kitsamad kui puur. See oli õige maja. Vilksamisi nägin ühte pisikest kätt, mis puuri katva riide varjust korraks valguse poole sirutus. Kuigi pilt häält edasi ei andnud, kujutasin ma ette pahandamist ja sõimu ning siis välisvalgustus kustus. Ähmaselt oli veel näha, kuidas mees tagasi majja kadus ning välisuks sulgus. Kerisin edasi kuni praeguse hetkeni, kuid midagi enam ei toimunud. Uks oli kinni ja pilt staatiline.

Mul hakkas kiire. Võtsin oma asjad ja helistasin Meinhardile. Nad viivad ta minema. Kui me kohe praegu ei sekku, siis viivad nad tüdruku tundmatusse kohta. Oli vaja kiirelt tegutseda. Mennu ei vastanud. Pooljoostes hakkasin maja poole tõttama ja proovisin uuesti helistada. Mul oli vaja transporti. Kui nad päeva jooksul ta minema viivad, siis on vaja neid jälitada. Meinhard

ikka ei vastanud, lõpuks suundus kõne postkasti. Vuristasin kiirelt automaadile, et ma ootan tema kõnet ja et tüdruk on teises majas ning ma ootan teda selle juures. Kontrollisin mobiilist järele, nojah, muidugi, praegu oli laupäev, kell pool kaheksa hommikul. Loomulikult magas Mennu alles õndsat und.

Vihma enam ei sadanud, kuid õhk oli päris karge. Poolenisti hingetuna jõudsin kohale. Ettevaatlikult tegin majale ringi peale, õnneks ei olnud naabri krundid asustatud lõrisevate koertega. Vasakut naabrit piiras madal aed, millest sai lihtsalt üle astuda, parempoolse naaberkrundi hekk oli nii kõrge, et võis lihtsalt läbi jalutada, tasuks krae vahele pudenevad piisapärlid. Näha ei olnud mingit elumärki. Ühtegi autot ma ei tuvastanud. Garaaž oli eraldi majast paremal, selle uks suletud. Proovisin uuesti Mennule helistada. Tulemusteta.

Tõusis tuul. Selline ebameeldivalt lõikav sügistuul. Olin jooksmisega ennast higiseks ajanud ning nüüd hakkas külm. Tõstsin krae kõrgemale. Mida küll teha? Siia tänavale passima jääda? Ärataks kahtlust, ja kui nad autoga minema lähevad, siis jalgsi ma järgi ei jõua. Takso tellida ja seal oodata? Kui kaua? Muidugi, ma saaksin kusagil mujal ka kaamerast ukse avanemist jälgida, aga siis pean kiiresti maja juurde jõudma. Proovisin uuesti Mennule helistada, ei midagi. Tegin veel ühe ringi ümber maja. Teist ust ei olnud. Silmanurgast nägin, kuidas nihutati naabermaja akna kardinat. Unetud penskarid juba ammu üleval ja neile võin ma kahtlane kuju küll paista, kutsuvad veel politsei. Otsustasin otsida läheduses mingi paiga, kus maha istuda ja kaamera abil ust valvata. Kui Mennut kätte ei saa, siis tellin takso ja loodan, et jõuan enne majani, kui nad ära sõidavad. Küll ma taksojuhile mingi loo välja mõtlen. Telefon näitas lähimat söögikohta kahe tänava kaugusel. Lontsisin sinna, endal nina lurisemas, ühe silmaga moblast kaamerat jälgides. Muidugi oli see söögikoht laupäeva hommikul kinni. Kiire otsing näitas, et lähim koht, mis praegu lahti oleks, on minu korter. Halb oli see, et minu kodu jäi sellest majast natuke kaugemale.

Nad ei hakka ju ometi keset päeva mingit kaetud puuri nii uudishimulike naabrite silma all vedama, veensin ennast, kui sammud kodu poole seadsin. Aga miks üldse puur, pisikese tüdruku jõuab ükskõik kes sülle võtta ja autosse kanda, ei saanud ma aru, aga ühtegi tarka mõtet ka pähe ei tulnud. Tuul lõõtsus, külm oli, samuti tekkis kange vajadus vetsu minna. Ma jõuan kodust ka taksoga õigeks ajaks kohale, püüdsin ennast rahustada.

Kodus vahetasin särgi ja hakkasin närviliselt käima köögist tuppa ja tagasi. Kaamera ei näidanud vahepeal mingeid muutusi. Mennu ikka ei vastanud. Oot, tekkis mõte. Mennu tahvel. Kaugelt ma sellele ligi ei saa, aga installisin sinna programmi, mis näitab ka koordinaate ehk siis selle abil saan tahvli üles leida ja vaevalt, et Mennu ise oma tahvlist kaugel on. Tegin kiiresti läpaka lahti. Hm, aga kuidas ma selle programmi jõuan, see ise ju ei raporteeri, mis aadressil ta töötab. Jõuetult langesid käed rüppe. Klõbistasin niisama klahve - kontrollisin, kui kiiresti autoga jõuaks majadevahelise vahemaa läbida – ja siis mul plahvatas – ma olin Mennu tahvli abil ju esimese maja kaameraarhiivi sisse loginud, sealt saan veebiaadressi, ja kui tahvel just päris ilma akuta ei ole, siis saan asukoha kätte. Mul oli õnne, tahvel näitas mulle lahkelt oma GPS-i koordinaadid kätte. Mennu tahvel oli majast umbes sama kaugel kui ma praegu, ainult teises suunas.

Tellisin takso ning lasin ennast viia Google Mapsi järgi leitud aadressil, mis pidi eeldatavalt juhatama mind Mennu asukohta. Telefon ei näidanud tüdruku maja juures mingeid muutusi: uks oli kinni ja väljas ei hüpanud vareski. Takso peatus, aknast paistis aiaga piiratud ridaelamu. Maksin ära ning läksin väravast sisse. Maja ees oli Mennu tsikkel ja veel üks motikas, mis tundus tuttav. Enne, kui jõudsin seda lähemalt uurida, nägin aknast liikumist – palja ülakehaga sakris Meinhard astus ilmselt voodist tõusnud öösärgis naisterahva juurde, asetaskäed sellele

õlgadele ja suudles teda.

See naine, see oli Riina. Kivistunult jälgisin, kuidas Riina Meinhardi juukseid sasis, ta eest ära lükkas ning akna vaateväljast kadus. Mennu sügas ennast ja hüppas ilmselt tagasi voodisse. Rohkem ei olnud midagi näha.

Riina ja Meinhard. See ei olnud võimalik. Miks? Pöörasin ümber ning hakkasin sihitult mööda tänavat minema. No hea küll, Meinhard, temast ma saan veel aru, aga Riina. Pärast seda kui... Pärast mida? Miks ma arvasin, et ta minust sisse peaks võetud olema. Üks poolik suudlus, see oli nii, nagu ta ütles, tänu, rääkis üks kuradike minu sees. See ei saanud nii olla. See ei ole tõi. Mulle meenus veel üks hüüdnimi, millega Meinhardit koolis õnnistati, tagaselja, tema parimate sõprade poolt. Kuradi Munnu raisk. Tunded möllasid minus edasi ja tagasi, rohkem alla kui üles ja ikka ringiratast selle stseeni ümber, mida ma hetk tagasi aknast olin silmitsenud.

Võtsin taskust mobiili, et kella teada saada, ning kaamerapilt suletud välisuksest tõi mulle meelde pisikese tüdruku. Persse see Mennu-Munnu! Mul ei ole tema abi vaja. Ma lähen üksi, nüüd ja kohe, ning toon selle tüdruku sealt ära. Küll nad siis näevad! Kontrollisin oma asukohta ning hakkasin kiirustama kinnise välisuksega maja poole.

Enne maja juurde jõudmist helises telefon. See oli Meinhard. Enne, kui ma midagi öelda sain, tulistas ta: „Kuule, kus sa oled, ma alles nüüd vaatasin moblat, kuule ma tulen kohe, kas sa nägid seda tüdrukut?” Sundisin ennast rahulikuks. Ei olnud vaja, et Mennu tuleks ja hoopis ise tüdruku ära päästaks. „Sorry, mees, ma tõesti arvasin midagi nägevat, aga see oli valehäire.”

„Kuule, aga mida sa nägid, kas seal teises majas...”

Segasin vahele, ma ei saanud rahulikuks jääda ja tema loba kuulata: „Miks sa mulle ei öelnud, et sina ja Riina... et teie vahel...” Ma ei suutnud sõnadesse panna seda, mida ma tahtsin, et ei oleks kunagi juhtunud.

„Kuule, aga mis siis on? Riina on tore tots, kuule sa peaksid...”

„Käi persse, raisk, ja ära enam helista!” röögatasin ma ja oleksin peaaegu telefoni vastu asfaldi puruks visanud. Viha endise koolivelje vastu lõi silme eest mustaks.

Kiire kõnd aitas pead selgitada. Mennu proovis mulle veel helistada, kuid ma blokeerisin ta numbri ära. Konkreetset plaani ei olnud enam aega välja mõelda, tuli käigu pealt improviseerida ning kohe tegutseda, enne kui mõistus koju tuleb ja põnnama löön ning sukeldun enesehaletsusookeani lainetesse. Maja ette jõudes koukisin kotisahtli põhjast ühe sinna ununenud konverentsipääsme, riputasin selle kaela ning koputasin uksele, püüdes ette manada nii ametlikku nägu, kui võimalik.

Esimese koputuse peale ei juhtunud midagi. Kellanuppu ei olnud, nii et jätkasin koputamist, nüüd juba sõrmenukkidega ning järeleandmatult. Viha andis mulle jõudu. Nad lasid mul päris kaua rähni moodi täristada, enne kui kuulsin luku lahtikeeramise heli ning uks tõmmati paokile.

„Tere päevast! Mina olen Harri tehnilise järelevalve komiteest.” Sirutasin ukseprao poole oma kaelakaarti, hoides seda nii, et oleks näha minu, mitte aga kunagi toimunud konverentsi nimi. „Vabandage, et tülitan nädalavahetusel, aga siis on rohkem inimesi kodus,” jätkasin kiiresti, et majasolija ei jõuaks midagi küsida. „Me peame kontrollima gaasiseadmeid, viimasel ajal on siin piirkonnas mitmeid kahtlusi gaasitoru ja seadmete lekete osas ning me peame kõik majad läbi käima,” selgitasin edasi nii ametliku ja tüdinud häälega kui suutsin. „See ei võta kaua aega, tulen korraks sisse, käivitan arvuti ja pärast saate raporti. Ma usun, et teil on küll kõik korras, kuid käsk on käsk ning kõik majad tuleb läbi käia,” olin järeleandmatu.

Uks läheb lahti. Astun koridori. Ebamäärases vanuses mees taganeb eest, välisuks sulgub

mu selja taga klõpsatusega. Esikus on hämar, kuid ma tunnen ta ikkagi ära. Jah, see on seesama mees, keda ma tüdruku unes vilksamisi olin näinud. Murelik olek ja liikumatu nägu. Nagu kannaks ta jaapani teatri maski. Jätkan oma loba gaasilekke ohtlikkusest ja kummardun tosse jalast võtma, ise igaks juhuks siiski mehe poole vaadates. Viimane ei ole seni veel ühtegi sõna lausunud. Siis tunnen matsu kuklas, silme ees läheb mustaks ning laulma hakkaksid ööbikud, kui nad ei oleks juba ammu soojematele maadele lennanud.

Ärgates leian ennast keldrist, liiva seest. Liiv katab ühtlaselt kämbla kõrguselt keldri põranda. Pea lõhub otsas. Tunduks, nagu püüaks keegi pingul silmanärvide peal Beethoveni viiendat sümfooniat esitada. Rauasaagi meenutava poognaga. Kuklas õitseb kartulisuurune muhk, nagu ettevaatlikult kompides diagnoosin. Kaua ma siin vedelenud olen, ei tea. Oiatades lükkam ennast ettevaatlikult istuma. Proovides võimalikult vähe pead liigutada piidlen ümbritsevat. Minu kõrval istub väike kogu. Keldris on poolpime, nii et ma teda hästi ei seleta, aga tegemist on ilmselt väikese tüdrukuga.

„Mis su lemmikloom on?” küsib tüdruk veidralt ilmetu häälega.

„Ära karda, ma päästan su ära!” kähisen vaevaliselt. „Mis su nimi on?” küsin, kuid tüdruk ei vasta. Kuidagi tunnen, et ta ootab vastust oma küsimusele. Lemmikloom, lemmikloom, mul on muudki teha, kui meelde tuletada mingeid loomi. Kaua ma siin olen lebanud, kuidas ma ta siit välja saan, kuidas ma küll nii loll olin, et uksetagust ei kontrollinud. Pea tuli selgeks saada ning välja mõelda, kuidas siit koos tüdrukuga minema pääseda.

„Hobune,” pobisen lõpuks, saades aru, et tüdruk enne minu küsimustele ei reageeri.

„Ma joonistan sulle siis hobuse. Nii kurb on olla, kui su kõrval ei ole kedagi lemmikut. Ja siis ma saan...” Kuid rohkem ei kosta tüdruk enam sõnakestki.

Uurivalt vaatan ringi, kelder ei ole kuigi suur ja on tühi, ning sealt puudub tavapärane keldrisisustus – ei ole riuleid ega salvesid. Ühe seina ääres on trepp, mis viib suletud luugini, selle vastasseinas on kõrgel üleval kitsuke, paksudest nelinurksetest klaaspakettidest aken, mis on väljastpoolt laudadega kinni löödud. Seina ääres olev vana ratas ja paar pehkinud lauajuppi moodustab kogu selle trööstitu koha sisustuse. Ei voodit ega aset. Ei midagi, mida saaks lammutada ja korralikuks relvaks teha. Natuke valgust immitseb akent katvate laudade vahelt – see on ka kogu valgustus, ei paista laes olevat pirni ega seina palistavaid juhtmeid.

Vaevaliselt ajan ennast püsti. Pea küll valutab, kuid muud häda ei tundu olevat. Proovin teha rattast ja lauajuppidest midagi redelitaolist, et aknani upituda. Pisikese hüppega ulatun aknaava alumisest servast kinni haarama. Jalgadega seinalt tuge otsides püüan ennast ülespoole venitada, kuid sõrmed ei pea vastu ning kukun tagasi põrandale. Õnneks on liiv pehme, nii et rohkem haiget ma ei saa. Olukord on täbar. Isegi kui ma ennast akna juurde vinnan, siis kuidas ma selle rippudes lahti saaksin? Lapsepõlvest meenub, kuidas püüdsin ühte sellist paketti haamri ja peitliga taguda, et rahakassat teha, see oli ikka päris raske ja aeganõudev töö. Ja kuidas veel tüdruk sealt välja aidata? Koban kiiresti taskud läbi, ehk on mulle mobiil alles jäetud, kuid ei midagi. Kõikides taskutes ulub tuul, mille abil kahjuks õhku tõusta ei saa. Isegi kaelakaart on ära võetud.

Tüdruk kõssitab seina ääres ning ei reageeri kuidagi minu suhtlemiskatsetele. Ma ei oska väikeste lastega kontakti luua. Istun samuti seina äärde masendunult maha. Vaja oleks plaani, kuid valutavasse pähe mahub vaid üks mõte – jälle olen osanud kõik ära rikkuda.

Korraga tundub mulle, et akent katvaid laudu nagu varjab miski – keldris oleks kuidagi veel hämaramaks läinud. Kuigi liivas on seda raske teha, võtan hoogu ning viskun akna servani. Seekord õnnestub katse paremini, nii et ma saan küünarnukid aknaalusele toetada.

Klaaspakettide vahel on pragu, millest puhub mulle näkku rõsket õhku. Proovin, kas saan küüned prao taha, et üks paketlenegi lahti kangutada, kuid selle katse juures kaob tasakaal ning ma peaaegu kukun tagasi liivasele põrandale. Värisedes püüan kramplikult kinni hoida.

Uuesti tundub mulle, nagu mingi vari liiguks väljas akna ees. „Appi, aidake,” teen nüüd häält, esialgu haledalt ja vaikselt, aga siis juba kõlavamalt. Selja tagant kostub mingit liikumist, kuid ma ei julge ennast ümber pöörata.

„On siin kedagi?” kostub väljast küsimus. Kuidagi tuttava häälega.

„Mennu, sina või? Kuidas sa...?” Kuid Meinhard ei lase mul lõpetada ning patrab kiire sosinaga: „Harri, sina seal või? Kuule, mis sul vahepeal hakkas? Riina arvas, et peaks ikka vaatama tulema selle sõnumi peale ja, kuule kas sa oled seal kinni, kas tüdruk on ka seal?”

Kergendustunne uhkab üle minu. Olgugi, et Mennu on üks igavene sitapea, on ta ikka tulnud kontrollima. Nüüd tuleb kiiresti tegutseda, enne kui need vangistajad aru saavad, mis on juhtunud.

„Mennu, ole nüüd natuke wait ja ütle, kas see aken on maapinna lähedal?” Praost immitseb küll õhku, kuid välja ma ei näe.

„On küll maapinna kohal, miskit viis senti kõrgemal. Kuule, kas ma kisun need lauad eest?” küsib Meinhard õhinal.

„Ei, oota,” vaigistan teda. Laudade kiskumine tekitab müra ja võtab liiga palju aega ning siis on ikka need klaaspaketid ees. Minu valutavasse peakesse on aga tekkinud pisike plaani moodi asi.

„Sa oled tsikliga, eks?” uurin edasi.

„Jah, muidugi. Tsikli jätsin nurga taha. Tulin jalgsi vaatama, et kuule, mis värk on ja...”

Katkestan teda: „Oota, kas sa saaksid tsikliga hoogu võtta ja siis, külg ees, pikali siia aknasse põrutada ja siis tsikli üles tõsta, ma ulataksin sulle lapse ja siis sa aitaksid minu ka välja ning siis paneksime siva ajama,” selgitan talle oma küllaltki kesist plaani – aga ikkagi plaani. Mennu kuulab ära ning üllataval kombel ei hakkagi selle üle arutama, vaid on asjaga nõus: „Okei, proovime, kobige siis eest ära.”

Palju rõõmsamalt lasen aknaavast lahti, käed ongi juba surnud sellest pingutusest, ja lähen vastasseina, tüdruku kõrvale. „Varsti saame välja, kohe varsti päästan ma su siit ära,” veenan ma nii teda kui ennast.

Natukese aja pärast ongi kuulda mootorratta lähenemist. Isegi nagu kahe mootorratta lähenemist. Kas ta võttis Riina ka kaasa? Haaran tüdruku oma embusse ning keeran ennast tema kaitseks seljaga akna poole. Tüdruk on külm kui jää ning täiesti apaatne.

Raksatusega paiskub mootorratas aknasse. Minu plaan paistab õnnestuvat. Klaaspaketid kukuvad põrandaliivale ning muidugi katki nad sellest ei lähe. Õnnetuseks jääb tsikli pöörlev tagaratas laua ja nüüd juba lahtisema aknaava vahele kiilutuna kinni. Kuulen, kuidas keegi keldriluugi lukke kiiruga lahti keerab. Meil ei ole palju aega.

Tüdrukut süles hoides torman akna poole. Allakukkunud klaaspaketid annavad jalgadele tuge, nii et ma ulatun palju kõrgemale, kui enne. Selja tagant on kuulda luugi avamise kriiksumist. Meinhard saab tsikli uuesti tööle, meile pahvatab näkku heitgaaside pilv. Urahtusega haakub ratas aknaava külge ning, kiskudes lahti viimase laua, kaob tsikkel meie vaateväljast. Põgenemistee on vaba, kitsuke küll, kuid vaba. Tõstan miskipärast rabeleva tüdruku kõrgele kõhuli aknaava peale ja püüan teda tagumikust lükates aknast välja saada.

Enne väljapoole siuglemist pöörab tüdruk ennast minu poole ja lõpetab varem poolelijäänud lause, mille algus mul juba meelestki on läinud: „...saan lõpuks selle puruks rebida.” Imelik irve pisikesel näol, vonkleb tüdruk valguse kätte. Hüppan lahtise aknaava külge ja näen, kuidas valguse kätte jõudnud tüdruk järsku kooku vajub, nagu hakkaks oksendama, ja siis pimestab mind valgusekaskaad nagu vikerkaar.

Pimestatult aknaavas, üks käsi, pea ja õlad väljas, ülejäänud kere keldris kõlkumas, tabab mind õudne verdтарretav hirm. Kõik need varem unes nähtud pildid on selle kaamose ees pisikesed kõnnid. Hirm on täiesti halvav. Ma ei suuda ennast ei liigutada ega hingata. Ühtäkki tekib silme ette kujutluspilt, kuidas idamaise kõhutantsija napolis rõivastuses näitsik seisab vanaaegne käsipuur käes ilusa raudja hobuse kõrval ning asub viimase kõri kallale. Hobusel on väikese lapse suured silmad, mis valguvad täis ebaloomalikult hiiglaslikke pisaraid. Esimeste purskavate vereojade ajal tekib tõmmunahalise iluduse näole samasugune imelik irve. Siis kujutis hajub, virmaliste valgusmäng lõpeb ning murul olev tüdruk vajub elutuna kokku nagu kott. Tunnen, kuidas keegi mul jalgadest kinni haarab.

Altpoolt kostub samasugust veidrat häält, nagu ennist tüdruk kuuldavale tõi: „Inimesed. Jälle nad rikuvad kõik ära. Nüüd peame ta uuesti üles otsima.”

„Sa ju tead, et me saame ta kätte,” kostub teine isikupäratu kumminuku hää. l.

„Jah, saame, aga kui palju pahandust suudab ta vahepeal teha. Võibolla me ei peakski ta ülesotsimisega kiirustama. Need neetud inimesed on ära teeninud kogu selle košmaari, mis ta nüüd neile jagama hakkab.”

„Sa oled peidus olemisega pehmeks läinud.”

Punnin kõigest jõust vastu, et mind tagasi keldrisse ei tõmmataks. Korraga saab tõmbest tõuge ja ma vupsan aknaavast välja nagu kork šampusepudeli. l. Pööran ennast tagasi vaatama ning näen, kuidas aknaavasse tõuseb masknäoga mees ja seejärel peened naisekäed.

Valguse kätte jõudnud mehega juhtub sama, mis tüdrukuga – vajub kringliks ning temast paiskuv tulevärk pimestab mu niivõrd, et välja jõudnud naist ma enam ei näe. Siis valgus justkui kahekordistub, kõrvus hakkas vilistama ning juhmistunult silmitsen pärast ilutulestiku lõppemist maja äärde murule jäänud kolme kogu – meest, naist ja tüdrukut.

„Mis see veel oli?” küsib Meinhard, kes on oma tsikli kõrvale kükakile laskunud.

Vaatasin tema ja siis maas lebavate kujude poole. Kui ma isegi teaks. See kõik ei tundunud reaalne. Kaugelt hakkab kuulduma sireenide huilgamist. Ilmselt oli naabrimutivalve, kellele ehk ei meeldinud mootorratastega maja aknasse sõitjad, korra kaitsjad kohale kutsunud.

„Ma ei tea,” alustan, ja siis näen kuidas mees ennast natuke liigutab, tema seni maskina elutusse näkku on ilmunud natuke roosat ja ülima häämingu ilme. Mehe taga seljaga meie poole oleva naise juurest on samuti märgata väikesi, nagu unest ärkava inimese, liigutusi.

„Laseme siit jalga, ruttu, enne kui pollarid tulevad,” ütlen Mennule ning hüppan tema taha tsiklile. Enne, kui me aiast välja keerame, heidan pilgu tagasi maja poole. Ka tüdruk on ennast liigutama hakanud, tõstnud käe näo ette, uurides seda justkui imeasja.

Sõidame kiiruga minema, lähenevatele sireenidele vastassuunas.

„Seda et, aitäh, et appi tulid,” pomisen mokaotsast, kui Meinhard on mind mu armsa ehitusobjekti juures tsiklilt maha lubanud. Selgub, et vahepeal on õhtu saabunud, nii et see oli kõige mõistlikum koht, kuhu ennast viia lasta.

„Kuule, ma nägin just hiljuti ühte filmi, kus tulnukad inimese keha üle võtsid, ja siis...” alustab Mennu. Jajah. See siin oli midagi muud kui film, see siin, see oli kurat-teab-mis. Miskipärast on mul tunne, et ma olin teinud midagi väga halba. Mennu jutuvurina katkestab telefonihelin. Poole kõrvaga kuulates, kuidas mees õhinaga oma seiklusest pajatama asub, pöördun, et hakata oma putka poole jalutama, kui Mennu mind hõikab.

„Sinuga tahetakse rääkida,” kohmab ta telefoni minu poole ulatades.

Uimaselt ja jõudmata küsida, kes minuga rääkida soovib, haaran mobiili ning kähistan: „Jah?”

„Kas Sinuga on ikka kõik korras?” Riina hääl on tõsine ja murelik.

Ma olen nii üllatunud ja segaduses, et ei suuda öelda ei ööd ega ääd.

„Ma hakkasin muretsema, sellest Mennust ja tema jutust ei saa ju aru. On ikka kõik korras?” kordas Riina oma küsimust.

„Jah,” suutsin ma ühe silbi endast välja pigistada.

„Siis on hästi.”

Saabunud vaikuses on kuulda, kuidas Riina hingab. Ma ei suuda ikka veel mingit seostatud kõnet esitada.

„Loodetavasti varsti näeme,” ütleb Riina sellise häälega, et ma peaaegu nägin, kuidas pisike muie ta suunurka kerkib ja silmad kelmikaks muutuvad.

„Jah,” pahiseb minus olnud õhk välja, ning kahetsusega kuulen, kuidas naine kõne lõpetab.

Annan telefoni tagasi ja vastan midagi seosetut Mennu lobale. Jälgin, kuidas tsikkel lõpuks minema läheb, vaid bensiinipeeretuse hais märgib seda kohta, kus motikas seisis. Pööran ümber ja hakkam mõtlikult liikuma. Kuidagi kerge on astuda, need kolm sõna Riinalt, ja tunne, et ma olen millegi väga halvaga hakkama saanud, hakkavad vaikselt kaduma. Järsku kostub kauguses hobuse hirnumist. Jään segaduses seisma, et paremini kuulda. Kust siia hobused tekkisid? Hirnumine läheb toon-toonilt haledamaks, meenutades järjest rohkem appihüüdu. Tahan juba söösta sinnapoole, kust karje kostub, kui appihüüe moondub ilgeks naeruks. Ühekorraga saan aru. Ma ei näe enam und. Nüüd näeb uni juba mind.

Jutt: Thorndike`i kass (Glen Simson)

Kosmosepäikese eredates kiirtes sillerdav elegantne kosmoselaev materialiseerus tähesüsteemi äärealal. Ruumikõverusest väljumine tekitas Evansis alati okserefleksi, kuid see oli ainult hetkeks. Selle korvas aga hüperruumi sisenemisest tekkiv vaatepilt, sininihke värvigamma oli midagi erakordset. Evans ise kirjeldas kosmosevõhikutele nähtust kui värve, mille puhul ei oska ettegi kujutada, et need olemas.

Tähesüsteem oli võõras, väljaspool tsivilisatsiooni ning kaardistamata. Evansis oli mingi, tung mis kutsus teda kolama mööda galaktika tundmatuid nurki, neid kaardile kandma ja kuulsust koguma. Enamus tähesüsteeme olid küll igavad, kõledad ja kasutud, kui aga keegi leidis mõne asustuskõlbliku planeedi või haruldaste ressursside allika, siis oli tal õigus süsteemile oma nimi panna ja see endale registreerida. Evans oli juba avastanud mitmeid selliseid süsteeme ning praeguseks käis neil vilgas kaevandustegevus. Ta oli eriti uhke selle üle, et üks tema avastatud planeet oli valitsuse poolt isegi koloniseerimiseks planeeritud.

Hüperruumi sisenedes hakkas automaatselt tööle lairiba skänner, kaardistades kogu tähesüsteemi. Planeedid, nende klassid, elukõlblikkuse indikaatorid, koostis. Asteroidid, komeedid ja kõik muud stellaarsed objektid, nende asukohad ja kooslus haruldastest isotoopidest. Skaneerimine võttis aega tunde, selle aja sisustas Evans enamasti laekuvaid andmeid turuhindadega võrreldes. Galaktilises skaalas oli turg küll stabiilne, kuid aeg-ajalt tekkisid siiski mõningad turumoonutused, mille põhjuseks olid kas järjekordselt korraga tühjaks kaevatud isotoopide kaevandused või mingil Evansile tundmatul põhjusel tekkinud järsk nõudlus väga konkreetsete isotoopide järele. Mõne sellise nõudlusteraviku ajal juhtus, et kaevandusfirmad maksid paari asteroidi eest terve planeedi hinna. Sellised turumoonutused

olid aga täpselt see, millega Evans endale vorsti ja leiva vahele või välja teenis.

Evans oli just parajasti koobalt-60 juures, kui ekraanil hakkas vilkuma kiri: „Tuvastatud mõistuslik eluvorm!” „Tuvastatud mõistuslik eluvorm!” Ta vaatas ekraani uskumatuses, et tegu võiks tõesti olla võõra tsivilisatsiooniga planeediga. Elavalt hüppas ta vilkuva konsooli juurde ja käivitas detailse skaneeringu. Tulemuseks oli aga täielik pettumus, ekraanilt vaatas vastu iidvana kaevanduslaev, täielik parsa, selline, mis veel vaevu-vaevu liikus. Neid müüdi vanaraua hinnaga ning tavaliselt oli laev isegi odavam kui laadung, mida ta kandis. Evans sülitas mõttes vastikusest, kui vaatas seda koledat vanarauast koosnevat kolakat.

Tema enda laev oli hoopis skaala teisest otsast, tehnikasaavutuste tipp, seda oli kunstiliselt disaininud Evansi koduplaneedi kõige parem disainer, selles oli stiili, elegantsust ja esteetilist ilu. Kuid tegemist ei olnud teips mitte paraadsõidukiga, vaid laev oli kiskja-klassi hävitaja. Laeva arsenal oli vägagi surmav: laserid, relativistlikud Einsteini taprid ja torpeedo-blokid. Evansi varasemaid laevu oli mitmeid kordi tükkideks lastud, kosmos oli karm koht ja reeglid olid lihtsad: täpsemalt reegel number 1 – reegleid ei ole. Kõik tüliküsimused lahendati omavaheliste kokkulepete alusel juristikarjade vahendusel.

Kõik lennud toimusid küll täiskognitiivlekande distanttsjuhtimise abil ja inimohvreid ei olnud tavaliselt muudel juhtudel, kui ainult sõjalistes kosmoselahingutes. Siiski laevade kaotamine häiris Evansit pigem just emotsionaalselt, nagu ka see, et keegi teine oli temast parem ja täpsem.

Evansil endal ei olnud muidugi mikroskoopilist osagi sellest rahast, mida üks kiskja-klassi laev maksis. Vaadates seda orana silma torkavat kaevandusparsat meenus talle episood oma eelmise aasta sünnipäevast. Isaga koos kiskja-klassi sõjalaeva majesteetlikust imetledes lausus Evansi vanamees „Noh, poiss, seda asja ei lase sul keegi enam pulbriks, mine hulla kosmoses, kui see tühjus sind nii väga kutsub.” Need laevad olid nagu öö ja päev, elegants versus vördjalikkus, see tundus, kui võrdleks tiigri graatsiat zooplanktoni juhuslikult tekkinud koledate kehaosadega.

Ta vaatas ekraanil olevat vanarauahunnikut – kosmoserooste, mõlke oli võimatu kokku lugeda, ei mingit elegantsi. Täielik tahumatu metallikärakas, mille iga praktiline vidin ja aparaat röökisid otse vaatajale silma, isegi kattekestaga ei olnud siin vaeva nähtud, kogu laeva sisikond paiknes väljaspool laeva. Evansil tekkis jälestus ja ta mõtles: no kurat, ostku endale vähemalt natukenegi normaalsem laev, kuradi kopikakoi selline. Vaatas veelkord seda monstrumit ja määras kursi sinnapoole.

Jõudes laskeulatusse väljus Evans hüperruumist, kuid jäi maskeerituks. Ta uuris laeva lähemalt. Ei ühtegi markeeringut, ei ühegi firma logo, mitte midagi. Igal kaevanduslaeval oli oma korporatsiooni suur logo küljes, et vältida vähem-või- rohkem-juhuslikku tükkideks laskmist. Kaevandusfirmad olid iseenesest üpriski huumorivaesed tegelased ning oma laevade purukslaskmise puhul nad nalja ei mõistnud. Kuulutasid persooni signatuuri koheselt *persona non grata*ks ning juristide hordid nõudsid kohtute kaudu tavaliselt välja vähemalt laeva kümnekordse hinna. Muidugi, kui persoon soovis veel edaspidigi kuskilgi galaktika otsas äri ajada, siis ta maksis. Sarnast luksust aga ei olnud igal kosmoseränduril, konflikti korral oli hea, kui mõne laevaosagi tervena tagasi sai. Korporatsioonid ise muidugi soosisid uustulnukate mitteametlikku tükkidekslaskmist – vähem konkurentsi. Konkurentsi piiramiseks olid nad isegi teinud soolaste hindadega litsentside ja registreeringute süsteemi, mis piiras uustulnukate ligipääsu väärtuslikele isotoopidele.

Sel laeval aga ei olnud ühtegi markeeringut. Piraat, mõtles Evans, kaevanduspiraati. Ah sellepärast ta sellise odava parsaga sõidabki, et kui pulbriks lastakse, ei oleks kahju märkimisväärne. Evans skaneeris asteroidi. Niobiumi isotoobid. Kiire päring turult näitas niobiumi hindades positiivset piiki, kiire päring registrisse tuvastas, et antud asteroid oli veel registreerimata. Infol oli hinnasilt küljes. Registreering aga oli tundidepikkune protsess, mille käigus masinad analüüsisid läbi asteroidi keemilise koostise ja arvutasid välja krediidi täpsusega kaevandamise kogukulu. Kaevandusfirmadele ei meeldinud lotot mängida.

Evans vaatas monstrumit igast asendist ja küljest veendumaks, et kusagil ei oleks mõnda logo, mis kahe silma vahele jäi – eksimusi ei andestatud. Veendunud, et neid tõepoolest ei ole, lülitas välja laeva maskeeringu ja vajutas päästikule.

Einsteini taprite mõire oli laevas tunda, kakskümmend sekundit järjepidevat laeva rappumist ja mõirgamist, kui massikiirendid kiirendasid sangpommi kaaluga metallitükke mürdosani valguse kiirusest. Laadungite kaupa surmavat metalli lendas monstrumi poole, sihtimiskompuuter kalkuleeris aega: kaks minutit sihtmärgini.

Evans vaatas naudinguga, kuidas monstrum lahvatas plahvatuste leegikeeristesse, laeva sisse tekkisid augud, metallitükke ja agregate lendas igas suunas. Einsteini tapritest tulistamine meeldis Evansile: kõigepealt masinate mõirgamine, siis laeva rappumine ja laadungi kohale jõudes plahvatused. See oli midagi majesteetlikku, see oli nagu jumalate viha manifestatsioon. Päästikule vajutamine ja möödapääsmatu häving minuteid hiljem. Ajavahe, mis kulus mürskude kohalejõudmiseks, andis tunnetust jumalikust paratamatusest, selles oli jõudu, see oli midagi enam, kui lihtne ja aeglane laseritega põletamine.

Ta oli varem tapritega tulistamist korduvalt harjutanud, väiksemate asteroidide pihta, kuid seekord polnud tegu lihtsate kivekistega kosmilises tühjuses. See oli esimene kord tulistada midagi reaalselt, see oli päris. Plahvatuste hajudes oli monstrum ikka samas kohas, põledes mõningatest kohtadest, osa kerest ja agregaatidest kosmilise prügina ümberringi lendlemas.

Evansi üllatuseks laev nõksatas ja hakkas liikuma, ekraanilt oli näha, kuidas laeva mootorid lülitusid sisse ja monstrum hakkas kiirendades eemalduma. Koletis osutus tugevamaks pähkliks, kui Evans oli arvanud. Ta vaatas seda ja vajutas uuesti päästikule, Einsteini taprid mõirgasid. Monstrum oli aga juba kiirenduse sisse saanud ja muutis järsult kurssi, laengud lendasid ohutult mööda. Oh õige, valgussähvatused kahuritest jõuavad enne kohale, kui mürsud, taipas Evans. Kiskja sihtimisekraan näitas, et sihtmärk hakkas ruumikõverdusmootori tarbeks materiat kontsentreerima. „Viisteist minutit sihtmärgi hüppeni,” teatas sihtimisekraan. Koletis kavatses põgeneda, hüpata teise tähesüsteemi. Evans lülitas kiskja mootorid täisvõimsusele ja võttis suuna monstrumi poole.

Laserid sulatasid monstrumi küljest tükke ning koletis tegi siksakke, pääsemaks Einsteini raevukatest valangutest, mis teistkordse tabamuse korral oleksid laeva olematuks pulbriks lahustanud. Lahingutuhinast sisse võetud Evans märkas silmanurgast ekraanil vilkuvat hädaabisignaali. Ühe käega laserit juhtides võttis ta signaali vastu.

„Palun, ÄRA TEE, Palun lase mul olla!” kostus naisterahva appikarje

Evans võttis näpu päästikult, vaatas signaali, vaatas leegitsevat koletist ja mõtles hetkeks.

„Aga miks mitte?” saatis ta naerdes vastuseks.

„Palun, palun, palun, võta kõik isotoobid, a palun jäta laev terveks!” kostus paanikas naisterahva hääl vastuseks.

„Noo, aga sa ei vastanud ju mu küsimusele. Muuseas, mis su nimi on?” Ja Evans kostitas

leegitsevat koletist veel ühe laserkiirega.

„Palun, palun, palun, kohe vastan kõigele, ära ainult laeva lõhu. Jane on nimi,” tuli vastuseks.

Evans irvitas endamisi ja küsis „Noo, aga räägi siis, miks ma ei peaks seda tegema?”

„Paluuuun ära tee, ma ei tohi Triibut kaotada, paluun ära tee! Ma ei tohi seda laeva kaotada!” vastas Jane.

Evans vaatas sõnumit ja saatis vastuse: „Noo, Jane, aga sa räägid, et SINA ei tohi, aga miks MINA ei peaks seda tegema, räägi mulle sellest?” Ja Evans lõikas koletisel laseriga küljest mingi väljaulatuva agregadi.

„Ma annan kogu laadungi sulle, jätan siia maha, see on päris palju väärt. Sa ei tohi mu laeva ära hävitada!” vastas Jane.

„Mis ma su mõttetu laadungiga teen. See ei ole midagi väärt. Sa ei ole ju ühestki kaevanduskorporatsioonist, vähemalt ma küll ei näe ühtegi logo. Arvad, et kaebad pärast minu peale ? Pheh, mu isal on väga head advokaadid. Nii, ja miks ma siis ei tohi ?” küsis Evans üleolevalt.

„Eiii, mitte seda, palun ära tee seda, kaevanduskorporatsioon saab minu peale väga vihaseks, kui ma laeva kaotan. Palun halasta Triibule!” vastas Jane.

„Noo, ja mis korporatsioonist sa siis oled ? Logosid ma küll ei näe kusagil, ära valeta, tegelt sa ju tegeled siin illegaalse kaevandamisega. Oled mingi mõttetu parsa endale ostnud ja käid nüüd vargil. Ma teen inimkonnale teene, kui ma su pulbriks lasen. Osta esiteks selle parsa asemel endale normaalne laev, mitte selline koletis, mis on häbiks kogu inimkonnale!” käristas Evans vastuseks.

„Ma ei tohi sulle ütelda, mis korporatsioonist ma olen, aga tõesti, palun ära tee, ma teen mida iganes, et sa laeva terveks jätaksid,” vastas Jane ahastuses.

„Hmm, ei saa ütelda, noo kui sa ei saa minule ütelda, siis minu kahuritele äkki saad.” Ja Evans vajutas ühe valangu Einsteini tapritest, sihtides teadlikult mööda, ootas hetke ja lisas peale väikest pausi „Nii, ja mis see „mida iganes” võiks olla, mida sa minu heaks teha saad ?”

„Ma annan sulle info paari leiukoha kohta, mida ei ole veel kaardil,” vastas Jane.

„Nii, asi hakkab juba huvitavamaks minema, räägi,” oli Evans huvitatud.

„Okei, süsinik-14. Ma leidsin supernoova jäänused, milles on väga palju süsinik-14. Aga praegu on selle turuhind liiga madal, seega me kaevandame siin, aga ma tean, et süsiniku hind hüpleb pidevalt. Ma annan sulle selle asukoha. Palun jäta laev terveks,” vastas Jane.

„Okei, lase tulla, ja ma vaatan, võibolla jätan su laeva terveks,” vastas Evans.

Kuni laevadevaheline side kandis üle tähenavigatsioonikoordinaate, mõtiskles Evans kuuldu üle. Ikkagi korporatsioon, mingi korporatsioon mis tegeleb piraatlusega, huvitav. Aga kuna logosid ei ole küljes ja ta ei ütle ka, mis korporatsiooniga tegu on, siis juriidiliselt pole mingit ohtu. Samuti ka illegaalne kaevandamine, häh mingi proovigu kaevata kellelegi. Triibu, lollakas on sellele laevale isegi nime pannud.

„Kas sa lased mu nüüd minema?” päris Jane.

Evans vaatas sihtimiskompuutrit, millel jooksid sekundid torpeedode viimase laskevõimaluseni enne monstrumi hüppemootori aktiveerumist. Kolmkümmend sekundit. Evans vaatas ekraani ja mõtiskles: aga mis siis, kui Jane valetab, on ta üldse Jane või lihtsalt proovib naisterahva halaga manipuleerida? Paneb minekut laevaga, tal on ju detailanalüüs

tehtud, müüb info kaevanduskorporatsioonile maha enne, kui üldse detailskaneeringuga poole pealegi jõuaks. Evans vaatas sekundeid ekraanil: viisteist sekundit.

„Ei,” vastas ta kalgilt ja vajutas päästikule. Kiskja röögatas, kui terve salvo torpeedosid kogupauguna laevast väljus. Evans jälgis vaikides, ilma ühegi mõtteta, kuidas kaksteist valgustäppi suundusid koletise poole. Ekraanil vilkus suur kiri: „Sõnum”. Minutid möödusid. Valgustäpid jäid aina väiksemaks ja väiksemaks, koletise ruumikõverusmootor hakkas tuure koguma ning tähevalgus ümber laeva hakkas painduma kui musta augu ümbruses.

Ekraani täitsid eredad valgussähvatused, kui torpeedod kohale jõudsid ja koletise tükkideks rebisid. Evans vaatas sihtimiskompuutrit, mille ekraanilt vilkus vastu seisev number. 6 sekundit sihtmärgi hüppeni. Ta vaatas ekraanil vilkuvat teadet „Sõnum.” Ja kustutas selle.

Keset süsimusta pimedust oli kosta ainult nuukseid. Jane võttis värisevate kätega kognitiivjuhtimiskiiври peast ja asetask selle nuuksudes enda ette lauale, vaatas kiivrit, oma raudus käsi ja nuuksus. Elu vanglas oli karm, reeglid olid selged ja erandeid ei tehtud. Jane vaatas vaikides, kuidas lauale hüppas musta-valge triibuline kass, ringutas, hakkas pehmelt nurruma ja nühkis pead vastu Jane'i käsi, ilmselge sooviga, et teda silitaks. Jane vaatas kassi vaikselt nuuksudes.

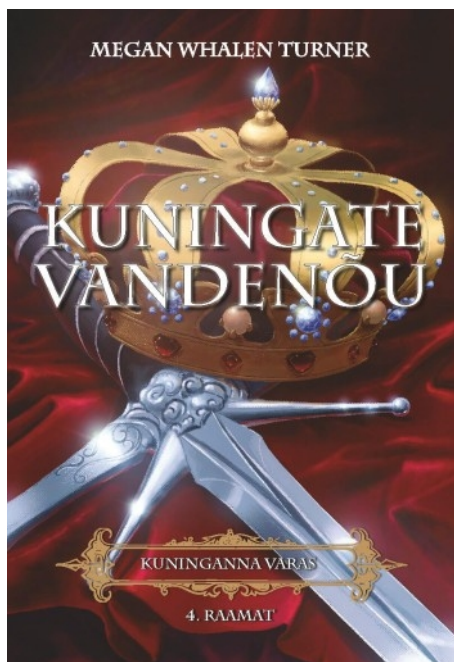
Reeglid vanglas olid selged: kui tõid kohale ettenähtud koguse laadungit, said süüa, laadungit ei toonud – süüa ei saanud. Mõned vangid olid isegi nädalaid söömata ja tihtipeale päästis neid näljasurmast ainult kaasvangide halastus. Tõid rohkem, said preemiat, said krediite. Krediitide eest sai endale osta asju, süüa või mida iganes, hinnad olid karmid ja julmad, tavahindadega võrreldes tuhandekordsed, aga saadaval oli absoluutselt kõike. Jane'il oli vedanud, ta oli leidnud väga hea maardla ning kuude kaupa seal kaevandanud. Lõpuks oli tal raha koos selleks, mida ta hing oli pikalt ihaldanud: ta sai endale osta kassi.

Aga reeglite vastu eksimine tõi kaasa karistuse: jätsid tähtajaks paberid täitmata – miinuskrediidid. Eksisid kellaajaga tagasituleku suhtes, võeti õues käimise õigus nädalaks. Kaotasid laeva, võeti kogu isiklik omand ja atomiseeriti. Tähelaeva navigeerimine oli keeruline tegevus ning algajad varem või hiljem väljusid hüppest keset tähte või sõitsid oma alused vastu asteroidi puruks. Jane oli aga juba laeva juhtimises vägagi vilunud ning kaevandamine oli tema jaoks pigem lihtne, kuid pisut tüütu ja rutiinne tegevus.

Triibu vaatas Jane'ile otsa, hüppas talle sülele, nurrus ja nühkis ennast vastu Jane'i tardunud keha. Jane tõstis nuuksudes oma värisevad käed ja silitas nendega nurruvat kassi. Taamalt kuuldus lähenevate valvurite metallsaabaste kolin. Jane vaatas Triibut, kuulas lähenevaid samme, ning oli selge, et nad tulid tema juurde. Kui edasine paratamatu sündmuste käik, et kogu Jane'i isiklik omand läheb dematerialiseerimisele, talle täielikult teadvusesse jõudis, puhkes ta ohjeldamatult nutma. Surus kassi tugevalt vastu rinda ja nuttis, vaadates tühjade silmadega kaugusesse.

Illustratsiooni autor Meelis Lokk.

Katkend: Megan Whalen Turneri romaan „Kuningate vandenõu“

Läksin üle villa eesõue ja äkki paistis, nagu oleks üks õpetaja Terve tundidest tegelikkuseks muutunud. Ta oleks võinud sama hästi ka ise kohal olla, karjudes: „Sind ründavad ootamatult viisteist meest, mida sa teed?“ Ainult et need polnud Terve kujutlusvõime vili; need olid päris mehed, kes löid maha valvurid peavärava juures ja tungisid villa õuele.

Terve teine küsimus oli: „Kus su relv on?“ Mõõk oli muidugi minu toas, peamaja tagaosa ülemisel korrusel, ja minu jaoks sama kasutu, nagu oleks see olnud Kuul. Mehed pudenesid üle õue laiali kõikide sissepääsude juurde ning selleks ajaks, kui ma oma tuppa mõõka tooma jõuaksin, oleks juba liiga hilja sellega midagi teha. Olin peaaegu kindel, et Terve mõõk vedeleb ikka veel mu kabinetis sohva all, kuhu isa oli selle purjus õpetajat nähes vastikusega visanud. Õpetaja Malatesta oli hõivanud mu kabinet ja raamatud, lubades mind sisse üksnes oma tuimadeks õppetundideks; ta ei teadnud, et mõõk seal on, ja ma kahtlesin, kas teenrid oleksid seda puudutanud. Ükski üle õue jooksvatest relvastatud meestest ei suundunud kabinetti, mis asus just selle koha vastas, kus ma seisin, ja uks avanes õue poole.

Mu jalad hakkasid sinnapoole liikuma veel enne, kui pea oli jõudnud mingi otsuse langetada. Kabinetil olid uks ja aken. Ma hüppasin avatud aknast sisse, sest nii sai kiiremini, ja kukkusin kivipõrandale kõhuli, kobades sohva all tolmus, kuni käsi jäigast nahkrihmast haaras. Tõmbasin mõningaste raskustega mõõga tupest välja ja pöördusin ikka veel põlvili olles, sest üks mees täitis ukseava. Valgusest hämarusse astudes vaatas ta otse enda ette, mitte alla minu poole. Kargasin jalule ja mu torge tabas teda rinda, kui jalgade jõudu kasutades mõõga ülespoole surusin. Kuigi mõõk oli roostes, libises see temast läbi ja ma avastasin esimest korda, kui kerge on inimest tappa.

Jahmunult tõmbasin mõõga vabaks ja torkasin otsekohe tema taga seisvasse mehesse, keda tabasin sama ootamatult kui ta kaaslastki. Seekord pörkas see vastu konti, kuid mehe liikumishoog ajas tera sügavamale. Nüüd oli mõõka välja tõmmata raskem, kuid ma kiskusin

kõvasti, soovides meeleheitlikult seda vabaks saada.

Terve kolmas küsimus oli: „Mida sa kavatsed relvaga teha?“ Ma teadsin, mida tahan: kaitsta ema ja õdesid.

Letnose villa oli tüüpiline, õue ümbritsesid kolmest küljest ühekorruselised hooned – ühes küljes oli minu kabinet, peamaja lähedal. Isa kabinet oli minu oma vastas. Nende vahel, akendega õue poole, olid magalad, tallid ja köök, samuti majandus- ja vahtkonnaülevaate kabinetid.

Õue neljandas küljes seisis peamaja, mille etikult viis trepp ülakorrusele naiste ruumidesse. Seinas olid ka astmed, mis viisid madalamate ehitiste katustele, ja vihmaveerenn, millest sai kinni võtta ronimisel madalamatelt katustelt etikule. Olin seda teed kasutanud varemgi, kui isa mind otsis ja ma teda vältisin. Arvasin, et kui kähku teeksin, siis jõuaksin ette meestest, kes olid juba villas ja võib-olla majas trepist üles rühkisid. Jooksin üle õue, mis oli nüüd tühi, ja ronisin astmeid mööda katusele, kõik selle plaani kohaselt, mille olin kunagi koostanud, tehes üht Terve pealtnäha kasutatut harjutust.

Miks pidi keegi ründama üht tähtsusetut villat, olin tookord küsinud, ja kui see on ründamiseks piisavalt tähtis, miks seda siis ei kaitsta? Lihtsalt kujuta endale ette, oli Terve vastanud.

Läksin üles ja ronisin üle etikut ümbritseva käsipuu, trampides seejuures varikatte otsas ja torgates jala korraks sellest läbi – mis ei kuulunud mu plaanidesse. Kui ma uksest ema tubadesse tormasin, pistsid teenijatüdrukud kriiskama. Pidin karjuma üle kära, mida nad tegid, ja kuigi ma ei tea, kas Ina mind kuulis või mitte, jätkus tal oidu kinni lükata suur puust uks, millest pääses tubadesse. Väljast koridorist vajutas keegi linki ja uks hakkas avanema, kuid ma jooksin täie hooga vastu ust ja lükkasin selle jälle kinni. Teiselt poolt kostis valukarje ja mürtsatus, kui keha vastu ust põrkas. Ina haaras lingist, et takistada selle liikumist, ning kui tema väike käsi lingist pidas, hoidis luku metallist keel ukse suletuna. Uks vappus oma piitade vahel, kuid see oli tugev ja meile jäi just nii palju aega, kui lukukeel andis.

Eurydice ja ema olid toas, samuti kaks teenijatüdrukut. Jooksin ukse juurde, mis ühendas ema tuba riietusruumide ja magamiskambritega. Koridorist tõid magamiskambritesse veel eraldi ukseid ja ma kartsin, et näen ründajaid neist sisse tungimas, kuid riietusruum oli tühi. Söötsin tuppa ja haarasin alusel lebavad juukseharjad, siis lõin selle ukse kinni ja kiilusin riivi vahele harja käepideme. Pöördusin tagasi Ina juurde. Kui ta kätt kergitas, surusin kiiresti teise harja käepideme ka selle riivi vahele. Kõik läks täpselt nii, nagu sai koos Tervega mitme kuu eest ühel tegevusetul pärastlõunal plaanitud.

Eurydice kükitas põrandal. Ta oli leidnud kiilu, mida kasutati ukse alla torkamiseks, kui taheti, et uks lahti seisaks, ning surus kiilu nüüd paika, et see praegu aitaks ust kinni hoida. Kui see oli tehtud, vaatasin ringi. Sissetungijad ei saanud meid rünnata etikult. Rõdu oli üksnes mu ema vastuvõturuumil, et oleks vanamoelisel viisil kindel, et ükski peretütar ei pääse all õuel viibivatele meestele lubamatut pilku heitma.

Ema vaigistas teenijatüdruid ja sõnas suhtelises vaikuses: „Kuulsime etikult võitlushääli. Kallis, kas need on röövlid?“

„Ei,“ vastasin pead raputades. Mehed olid organiseeritud ja ühesugustes rõivastes ning ükski röövel ei ründaks Letnose villat. Sealt polnud midagi varastada ja kuhu nad siis pärast seda läheksid? Nad ei pääseks Letnoselt minema, möödumata kuninga laevadest, mis saare ümber vahti pidasid, aga valvelaevad peataksid kõik aerupaadist suuremad alused.

Riiv ei pea arvatavasti kuigi kaua vastu. „Tahan teid ära peita,“ ütlesin emale ning tõukasin ta

koos õdede ja teenijatüdrukutega välja rõdule. Kui seletasin, mida teha kavatsen, jäid teenijad kõhklema. Ema pööritas nende poole silmi ja astus rahulikult üle piirde. Ta ootas, kuni olin allapoole katusele roninud, ja kukutas end siis külmavereliselt mu käte vahele. Eurydice heitis end julgelt üle rõdupiirde ja naeris, kui ma ta kinni püüdsin. Ina sihtis hüpet täpselt ja teenijatüdrukud laskusid ettevaatlikult; üks neist nuuksus vaikselt veel pärast seda, kui olin ta jalgele asetanud.

Kui kõik naised olid õnnelikult all, pöörasin ümber ja leidsin Eurydice'i katuseserval seismas.

„Tule ära,“ ütlesin talle, „juhuks, kui nad peaksid kellegi majast välja saatma.“ Võisime kuulda, kuidas nad endiselt ema toauksele kolgivad.

Eurydice oli näinud maas lamavaid surnukehi ja tema naer oli vaikinud. „Kõik valvurid,“ ütles ta.

„Me ei saa nende heaks enam midagi teha,“ laususin, katuselt oma mõõka võttes. „Kummarduge alla, et teid õuelt näha poleks.“ Justkui hanesid karjatades viipasin neile käega, et nad liiguksid lameda katuse välimisele äärele, peahoonest eemale, sinnapoole, kus algas köökide kohal olev terava harjaga katus.

Kui mõne aasta eest oli jääkeldrit kaevatud, tehti sellele uks maja ümbritsevast müürist väljapoole, et oleks lihtsam jääd sisse tuua. Selle sissepääsu kohal kõrguv kungas oli katuseservast kõigest mõne jala võrra madalamal. Polnud kuigi raske alla hüpata ja end maapinnale libistada.

„Võime läbi oliivisalu maanteele minna,“ pakkus ema.

„Ei.“ Raputasin jälle pead. „Puude vahel võivad olla vahimehed,“ sõnasin. See oli Terve eelmise aasta märkus. „Parem on peita ennast jääkeldrisse, kuni nad läinud on.“ See oli minu lahendus. Meie kõrval asuv sissepääs oleks võinud seestpoolt riivis olla, aga see ei olnud, kuna maja ei kaitstud isegi varaste eest. Seda polnud kunagi tarvis olnud.

Sisse pääsenud, panime ukse enda taga riivi ning ronisime trepist alla ja üle jääd katvate õlgede. Meie kohal asus majandusülema kabinet. Veel üks trepp viis üles ukseni, millel oli lukk, et teenijaid väärtuslikust jääst eemale hoida. Ka see oli lukustamata. Võti rippus arvatavasti köögi taga olevas majandusülema ruumis.

Käskisin emal, õdedel ja tüdrukutel jääkeldris oodata. Leidsin võtme, panin nad luku taha ja lükkasin siis võtme ukse alt emale. Nüüd olid nad peidus ja väljaspool ohtu. Ise läksin teenijaid otsima, ning mu plaan, mille olime koos Tervega piinliku hoolega välja töötanud, kukkus otsekohe hävitavalt läbi.

Ka köögis olid väljapoole müüre viivad ukSED, et sealt hõlpsasti köögiviljaaeda ja viljapuude juurde pääseks. Köök oli teenijaid täis. Sinna olid kogunenud kõik, kellel oli õnnestunud salapäraseid ründajaid vältida. Vaatasin Malatestat otsides ringi ja kui ma teda ei leidnud, jõudsin kõige halvemale järeldusele.

Siin polnud ühtki valvurit. Eurydice'il oli nähtud surnukehade suhtes õigus olnud. Kuulsin kõrgendatud hääli maja etikult ja teadsin, et ema toa ukseriiv oli järele andnud.

Hüüdsin üle kööki täitva lärmi: „Peame siin oma jõud koondama ja peahoonesse läbi murdma.“ Kära asendus surmavaikusega.

Nad vahtisid mind nagu lambad. Või pigem nagu kitsed – just selliste nägudega vaatavad sind kitsed, kui nad on otsustanud koostööd mitte teha ja teavad, et sul ei õnnestu neid sundida. Äkki olin ma jälle mina ise, kõigest mina, see nõrguke, kes nuttis, kui õpetaja

joonlauaga tema sõrmi peksis.

„Peame siin oma jõud koondama ja võitlema,“ ütlesin jälle ja mu häälmurdus. Mõned teenijad lipsasid uksest välja puuviljaaia suunas. „Kas te ei taha võidelda? Mina olen kaks neist juba tapnud,“ teatasin neile, kes olid jäänud. Nad löid pilgud maha. Veel rohkem neist nihkus küljetsi uksest välja. Majast ei kostnud rohkem lõhkumist, küll aga karjumist. Nad olid leidnud ema toa tühjana ja tormasid sealt jälle välja otsima.

„Ta on siin!“ Kokk jooksis õuele viiva ukse juurde ja hüüdis üles ema rõdu poole. Viskusin õudust tundes talle järele. Keegi haaras mu käsivarrest ja ma tõrjusin teda mõõgaga. Kuigi roostes, lõi see sügava haava. Võtsin uuesti mõõgaga hoogu ja minu ümber olid taandunud, kuid kokk jätkas sissetungijatele karjumist, et nende auhind ootab neid köögis nagu täielik idioot, ümber piiratuna inimestest, kellelt ta abi lootis. Üritasin müüride vahelt välja viiva ukse taganeda, kuid strateegiliseks mõtlemiseks oli kaugelt liiga hilja. Minust vasakule ilmus äkitselt sein, mis minu poole sööstis. Pöördusin arusaamatuses sinna poole ja tõstsin mõõga, kuid sellest oli vähe kasu, sest tuli välja, et tegemist on küllalt keeratud lauaga. Selleks ajaks, kui taipasin, mis toimub, kukkusin juba selili. Mitte keegi, isegi mitte Pol, polnud mulle õpetanud, kuidas võidelda lauaga.

Katkend Megan Whalen Turneri romaanist „Kuningate vandenõu“, sarja „Kuninganna varas“ neljas osa. Tõlkinud Tatjana Peetersoo, kaanepilt Meelis Krošetskin. Copyright © 2010 by Megan Whalen Turner. Kirjastus Fantaasia.